

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS IR VALDYMO KATEDRA

JUSTINA KRASKAUSKAITĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

**PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMAS
ATMOSFEROS TARŠOS VALDYME**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
lekt. Vytautas Krušinskas

Konsultantas –
doc. dr. Alfonsas Vaišnoras

Vilnius, 2009

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. ATMOSFEROS TARŠOS VALDYMĄ IR PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMĄ REGLAMENTUOJANTYS TEISĖS AKTAI	7
1.1. Bendroji dalis	7
1.2. Europos Sąjungos strateginiai dokumentai.....	9
1.3. Europos Sąjungos teisės aktai	12
1.3.1. Oro kokybės vertinimas ir valdymas.....	12
1.3.2. Taršos integruota prevencija ir kontrolė.....	14
1.3.3. Lakiųjų organinių junginių ribojimas.....	16
1.3.4. Transporto priemonių kontrolė	18
1.3.5. Atliekų deginimas	19
1.3.6. Poveikio aplinkai vertinimas	21
2. ES ATMOSFEROS TARŠOS VALDYMĄ IR POVEIKIO APLINKAI VERTINIMĄ REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE	23
3. PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ORO APSAUGOS DALIES PRAKTINIS VERTINIMAS.....	33
3.1. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrų analizė.....	33
3.1.1. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros JAV.....	33
3.1.2. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros Suomijoje	37
3.1.3. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros Lietuvoje	40
3.2. Atmosferos taršos valdymas Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo procese.....	42
3.3. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dalyvių poveikio aplinkai vertinimo proceso ir atmosferos taršos valdymo Lietuvoje vertinimas	44
4. NAUJOJO VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO IR ELEKTRONINĖS VALDŽIOS PRINCIPŲ TAIKYMAS PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIME...	49
4.1. Naujojo viešojo administravimo principai.....	50
4.2. Elektroninės valdžios principai	52
IŠVADOS.....	54
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI	55
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	56
SANTRAUKA.....	61

SUMMARY	62
PRIEDAI	63

IVADAS

Tikriausiai nereikia priminti apie oro reikšmę gyvajai gamtai ir žmogui - gyvybė Žemėje yra prisitaikiusi prie oro ir be jo paprasčiausiai negalėtų egzistuoti. Oro ištekčiai pasižymi puikia savybe – nepaisant intensyvaus naudojimo, jų nemažėja. Tačiau dėl taršos blogėja oro kokybė. Dėl įvairių antropogeninių ir natūralių aplinkos veiksnių susidarantys oro teršalai nepasisiskirsto tolygiai, o išsiskiria ir kaupiasi atskirose teritorijose, didmiesčiuose dėl klimatinų sąlygų ir didelės pramoninių teršalų koncentracijos kyla rimtų taršos problemų. Pasklidusios atmosferoje iš pramonės įmonių išmestos dulkės, nuodingos dujinės medžiagos, aerosoliai nusėda ne vien arti sklaidos židinio, bet, oro srautų nešami, migruoja ir pasiekia labiausiai nutolusias Žemės vietas. Užterštas oras yra rimta sveikatos problema.

Oro tarša taip pat gadina dirvožemį ir vandenį, kai kurie teršalai išplauna iš dirvos maistines medžiagas, miestuose ardo pastatus ir metalo konstrukcijas¹, sukelia šiltnamio efektą, ozono sluoksnio, apsaugančio žemės paviršių nuo kenksmingų UV spindulių, plonėjimą.

Aštuntajame dešimtmetyje sustiprėjo ES kova su aplinkos, tame tarpe ir atmosferos, tarša. Iki šių dienų kuriami aplinkosauginiai reikalavimai, skirti aplinkos apsaugos problemoms spręsti. Šiandien ES galioja vieni iš griežčiausių aplinkosaugos reikalavimų pasaulyje.

Kaip viena iš aplinkos apsaugos priemonių pasaulyje laikomas poveikio aplinkai vertinimo procesas. ES reikalaujama, kad valstybės narės atliktų tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimą prieš duodamos sutikimą juos įgyvendinti, jei manoma, kad projektai gali turėti reikšmingą poveikį aplinkai. Tokiu būdu siekiama nustatyti poveikį aplinkai ir įvertinti ar geriau imtis prevencijos, ar poveikio sušvelninimo priemonių.

Atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimo procesą reguliuoja įvairūs strateginiai dokumentai, direktyvos bei reglamentai. Lietuva, būdama ES narė, yra įsipareigojusi į savo nacionalinę teisę perkelti šių teisės aktų nuostatas ir užtikrinti veiksmingą šių nuostatų įgyvendinimą. Tam, jog teisės aktų reikalavimai būtų sėkmingai įgyvendinti būtina atsižvelgti į vykstančios globalizacijos tendencijas bei modernėjančias ir sparčiai besiplečiančias informacines technologijas, kurių taikymo galimybes viešajame sektoriuje nagrinėja naujoji viešoji vadyba – dar vadinama naujuoju viešuoju administravimu.

Darbo tikslas:

Išnagrinėti ES ir Lietuvos atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimą reglamentuojančius teisės aktus ir jų įgyvendinimą poveikio aplinkai vertinimo procese. Atsižvelgus į užsienio šalių patirtį ir ekspertų išvadas apie poveikio aplinkai vertinimo procesą ir

---

¹ V. Karenauskaitė, S. Bagdonas, G. Streckytė ir kt. Biomedicinos fizika. Vilnius: Vilniaus kolegija, 2002. P. 7.

atmosferos taršą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą, pritaikyti poveikio aplinkai vertinimo procesui naujojo viešojo administravimo principus.

Uždaviniai:

- Apžvelgti atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimą reglamentuojančius ES teisės aktus.
- Apžvelgti atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimą reglamentuojančius Lietuvos teisės aktus.
- Įvertinti užsienio šalių poveikio aplinkai vertinimo procedūras.
- Įvertinti atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo procese.
- Įvertinti Lietuvos ekspertų nuomonę atmosferos taršos valdymo ir poveikio aplinkai vertinimo klausimais.
- Pritaikyti Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo procesui naujojo viešojo administravimo principus.

Hipotezė (H1):

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas geba užtikrinti atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą.

Hipotezė (H2):

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesui turėtų būti taikomi viešojo administravimo principai.

Metodai:

- ES ir Lietuvos teisės aktų, reglamentuojančių atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimą, analizė.
- JAV, Suomijos ir Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo procesų analizė.
- Ekspertų apklausa (planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dalyvių poveikio aplinkai vertinimo proceso ir atmosferos taršos valdymo Lietuvoje vertinimas).
- Naujojo viešojo administravimo principų analizė.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

AM – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija;

CAFE – Švaraus Europos oro programa;

ES – Europos Sąjunga;

GPGB – geriausiai prieinami gamybos būdai;
HELCOM – Helsinkio komisija;
JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos;
LOJ – lakieji organiniai junginiai;
PAV – poveikio aplinkai vertinimas;
PCB – polichlorinti bifenilai;
PCP – fenciklidinas.
PSO – Pasaulio sveikatos organizacija;
PŪV – planuojama ūkinė veikla;
PŪV PAV – planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas;
RAAD – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentas;
TIPK – taršos integruota prevencija ir kontrolė;

1. ATMOSFEROS TARŠOS VALDYMĄ IR PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMĄ REGLAMENTUOJANTYS TEISĖS AKTAI

1.1. Bendroji dalis

Besaikis išteklių vartojimas, padidėjusi tarša, didėjantis neigiamas poveikis gamtinei bei antropogeninei aplinkai paskatino idėją, jog planuojamą ūkinę veiklą būtina reguliuoti kuo ankstyvesniojoje stadijoje t.y. veiklos planavimo etape, o nustačius, jog ūkinė veikla gali lemti reikšmingą aplinkos pokytį, sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos leistinumą priimti tik išsamiai apibūdinus ir įvertinus poveikį aplinkai. PŪV PAV procesas pirmą kartą oficialiai paminėtas 1969 m. Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Nacionaliniame aplinkos apsaugos politikos įstatyme, kuris ir davė pradžią PŪV PAV sistemos sukūrimui. JAV nacionalinėje aplinkos apsaugos politikoje PŪV PAV proceso esmė - neleisti vykdyti aplinkai nepalankios, reikšmingą poveikį darančios veiklos, o tuo atveju kai planuojama ūkinė veikla leidžiama – užtikrinti tokį veiklos eksploatavimą ir numatyti tokias kompensacines priemones, jog aplinka nepatirtų arba patirtų kuo mažesnę neigiamą poveikį. Ši procedūra pasiekė gerų ir laukiamų rezultatų, o po keleto garsių atvejų, kai PŪV PAV dėka buvo išvengta didelės žalos aplinkai, šiuo procesu susidomėjo ir Europa, juolab, jog minėtos aplinkos apsaugos problemos įgijo globalią reikšmę ir tapo aktualios ne tik JAV, bet ir už vandenyno ribų, kur tuo metu² aplinkos apsaugos klausimams buvo teikiama prioritetine vieta.

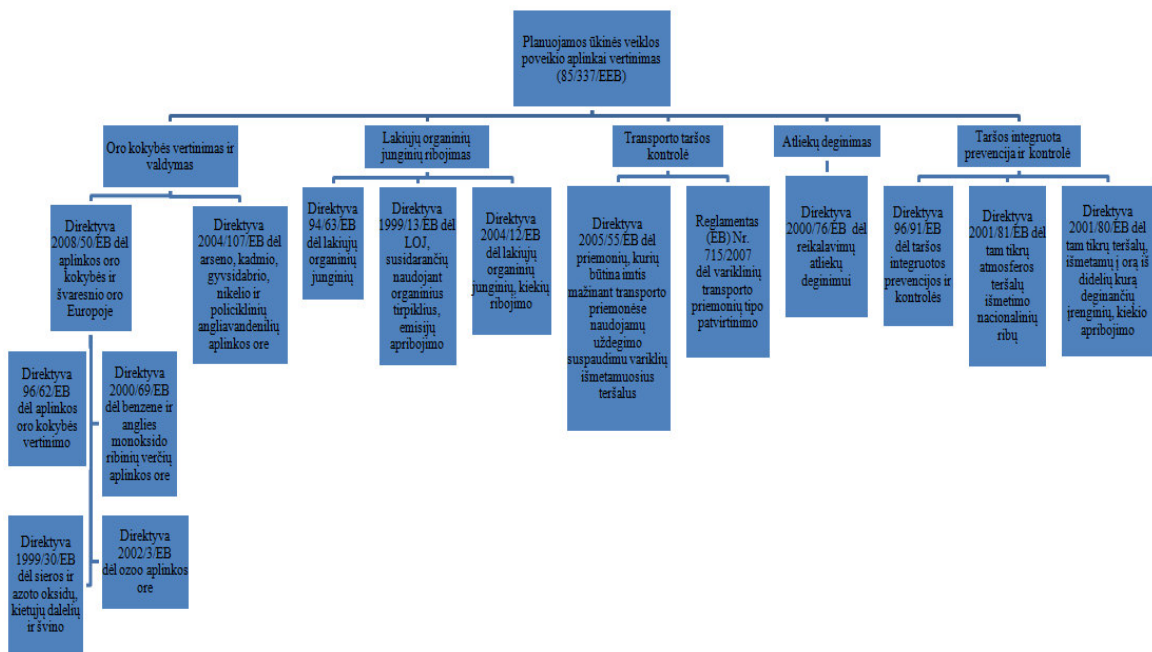
Pasaulio šalys viena po kitos pradėjo kurti savitą PŪV PAV sistemą - 1972 m. apie sukurtą ir pradėtą vykdyti PŪV PAV politiką paskelbė Australija, 1973 m. PŪV PAV įteisino Kanada, o 1974 m. - Naujoji Zelandija. 1976 m. PŪV PAV principus pradėjo taikyti Airija, Prancūzija ir Vokietija. Šis procesas sulaukė dėmesio ir daugelyje Trečiojo pasaulio šalių. PŪV PAV principai po pasaulį pasklido gana greitai, o sistemos tobulinimas tapo svarbiu aplinkos apsaugos uždaviniu.

Europos Komisija PŪV PAV idėja susidomėjo 1970 m., tačiau konkretesniems šios sistemos įgyvendinimo veiksams pamatus padėjo 1975 m. pradėta PŪV PAV studija. Pirmasis PŪV PAV direktyvos „juodraštis“ pasirodė 1977 m. Jame buvo išskirtos veiklos, kurioms poveikio aplinkai vertinimas privalomas ir kriterijai, skirti nustatyti ar kitoms veikloms būtina taikyti poveikio aplinkai vertinimo procesą. Tačiau veiklų sąrašų, poveikio vertinimo proceso formos, proceso dalyvių funkcijų ir pan. derinimas užtruko daug laiko – galutinę direktyvą dėl tam tikrų valstybės privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo Taryba prigimė tik 1985 m. birželio 27 d.

---

² Jungtinių Tautų žmogaus aplinkos konferencijos ataskaita, Stokholmas, 1972.

Atmosferos taršos, taip pat ir kitų aplinkos apsaugos sektorių, teisinė bazė Europos Sąjungoje pradėta kurti 1973 m., po to kai Europos Komisija sudarė pirmąją Aplinkos apsaugos programą. Atmosferos taršos valdymo teisės aktų esmė – užtikrinti dėl antropogeninės veiklos išsiskiriančių teršalų, darančių reikšmingą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, kontrolę taip, jog būtų užtikrintas toks oro kokybės lygis, kuris nekeltų grėsmės ir pavojaus aplinkai ir žmogaus sveikatai. Tuo tarpu poveikio aplinkai vertinimo procesą galima įvardinti kaip vieną iš šių teisės aktų įgyvendinimo instrumentų (1 pav.). Iš tiesų poveikio aplinkai vertinimo procesas priskiriamas „horizontaliajam“ (bendrajam) sektoriui, kuris integruoja praktiškai visus aplinkos apsaugos aspektus kartu su jų apsaugą reglamentuojančiais teisiniais dokumentais. Kalbant apie atmosferos taršos valdymą, PŪV PAV proceso metu į atmosferos taršą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus atsižvelgiama dar ūkinės veiklos planavimo stadijoje, kas leidžia padidinti oro taršos valdymo efektyvumą.

1 pav. Planuojamos ūkinės veiklos ir atmosferos taršą reglamentuojančių teisės aktų santykis

Šiame skyriuje išsamiai apžvelgiami svarbiausi Europos Sąjungos atmosferos taršos valdymo, poveikio aplinkai vertinimo strateginiai dokumentai ir direktyvos, reglamentuojančios oro taršą bei poveikio aplinkai vertinimą. Siekiant aiškumo ir paprastumo direktyvos pagal jų taikymo sritis yra suskirstytos į atitinkamas grupes – oro kokybės vertinimas ir valdymas, taršos integruota prevencija ir kontrolė, lakinių organinių junginių, transporto, atliekų deginimo sukeltos taršos ribojimas, poveikio aplinkai vertinimas.

1.2. Europos Sąjungos strateginiai dokumentai

ES aplinkos apsaugos politikos pagrindą sudaro aplinkos apsaugos programos, inicijuotos dar 1972 metais. Jų dėka ekologiniai ir aplinkos aspektai integruojami į visas Europos bendrijos politikos sritis. Šiuo metu vykdoma Šeštoji aplinkosaugos veiksmų programa „Aplinka 2010: mūsų ateitis, mūsų pasirinkimas“³, kurios tikslas 2002 – 2012 metams atmosferos taršos valdyme „tokia oro kokybė, kuri neleistų pasireikšti neigiamam poveikiui ir nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai“. Ši programa, taip pat pabrėžia planavimo sprendimų poveikio oro taršos mažinimui svarbą ir būtinybę į poveikį atmosferai atsižvelgti kuo ankstyvesnėje projekto stadijoje. Pagal Šeštąją aplinkosaugos veiksmų programą parengta Švaraus Europos oro (CAFE) programa⁴, nustatanti strategines gaires oro taršos mažinimui. Pagal šią oro taršai skirtą programą parengta Teminė oro taršos strategija⁵, kuri atmosferos taršos valdymo srityje iškelia tikslus ir numato jų įgyvendinimo priemones iki 2020 – ūjų metų.

Rengiant minėtą strategiją buvo remiamasi atliktais moksliniais tyrimais. Jie įrodė, jog didžiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai keliantys teršalai yra pažemio ozonas ir kietosios dalelės. Ekosistemas taip pat pažeidžia rūgštinančių medžiagų – azoto oksidų, sieros dioksido ir amoniako, nusėdimas dėl kurio žūsta augalija ir gyvūnija, maistingojo azoto perteklius amoniako ir azoto oksidų pavidalu suardo augalų bendrijas ir nuteka į gėluosius vandenius, kiekvienu atveju sąlygodamas biologinės įvairovės praradimą - eutrofikaciją, pažemio ozonas, sukelia fizinę žalą žemės ūkio kultūroms, miškams ir augalams bei sulėtina jų augimą⁶. Įvertinus šį poveikį ir galimas pasekmes ateityje, Oro taršos teminės strategijos tikslu tapo ES piliečių apsauga nuo neigiamo ore esančių kietųjų dalelių ir ozono poveikio bei ekosistemų apsauga nuo rūgščiojo lietaus, maistingojo azoto pertekliaus ir ozono. Šiam tikslui pasiekti užsibrėžta iki 2020 – ūju sumažinti pirminių dalelių PM_{2,5} koncentraciją iki 75 proc., o pažemio ozono – iki 60 proc., išmetamo SO₂ turi sumažėti 82 proc., NO_x – 60 proc., LOJ – 51 proc., amoniako – 27 proc. lyginant su šių teršalų išmetimais 2000 metais.

Strategijos tikslams įgyvendinti gerinamas aplinkos apsaugos teisės aktų veiksmingumas, supaprastinant oro kokybę reglamentuojančius teisės aktus, stiprinant šių teisės aktų nuostatų įgyvendinimą, modernizuojant monitoringo ir ataskaitų teikimo tvarką, griežtinant PM_{2,5} aplinkos ore poveikio žmonėms kontrolę, peržiūrima Išmetimo nacionalinių ribų direktyva,

³ EU 4 Journalists // <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/english/C40/38>; prisijungimo laikas: 2009-05-10.

⁴ EUR – Lex Official Journal of the European Union // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52001DC0245:EN:NOT>; prisijungimo laikas: 2009-05-11.

⁵ Europos Bendrijų komisijos 2005 m. rugsėjo 21 d. komunikatas tarybai ir Europos parlamentui Nr. 446 Teminė oro taršos strategija // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0446:FIN:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2005-05-10.

⁶ ten pat.

derinamasi su kitomis aplinkos politikos kryptimis, integruojami aplinkosauginiai oro kokybės reikalavimai į kitus sektorius – energetiką, naudojant mažesnius kurą deginančius įrenginius, kontroliuojant LOJ išsiskyrimą degalinėse, transportą, įtraukiant visas transporto rūšis (sausumos transportą, aviaciją, laivybą), žemės ūkį, siekiant Tarptautinės azoto konferencijos⁷ tikslo nuoseklaus ir integruoto azoto valdymo būdo, struktūrinius fondus, teikiant paramą oro kokybės gerinimo priemonėms, pvz. tvarioms transporto sistemoms, švaresniems energijos šaltiniams ir t.t., oro taršos valdymo srityje bendradarbiaujama ne tik regioniniu, bet ir pasauliniu mastu.

Oro taršos teminės strategijos tikslai pakankamai drastiški ir ambicingi, tačiau įvertinus tai, jog apsiribojimas tik ES teisės aktų tobulinimu ir įgyvendinimu nežada didelės ir taip reikalingos pažangos atmosferos taršos valdyme, šių tikslų įgyvendinimas yra būtinas.

1999 metais Europos šalių ministrai ir PSO Europos šalių narių atstovai, atsakingi už transportą, aplinką ir sveikatą pripažino tendenciją, jog naudojimasis transportu, ypač kelių transportu, didėja, sukeldamas neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai. Tapo aišku, kad nesiimant atitinkamų prevencinių veiksnių neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai ateityje tik didės. Pripažindami šį faktą, įvertindami riziką ir paskatinti jau priimtų politinių deklaracijų, konvencijų ir protokolų, ypač PSO strategijos „Sveikata visiems XXI“⁸, Helsinkio deklaracijos dėl aplinkos ir sveikatos veiksnių Europoje⁹, Vienos deklaracijos ir Bendrų transporto ir aplinkos veiksnių programos, tais pačiais 1999-aisiais, priėmė chartiją „Transportas, aplinka ir sveikata“, kuri pabrėžia būtinybę imtis „neatidėliotinių veiksnių ir priemonių, siekiant prisidėti prie pastangų darniai vystyti transportą, integruojant sveikatos reikalavimus ir įtraukiant aplinkos ir sveikatos institucijas į sprendimų priėmimą transporto, žemės naudojimo ir infrastruktūros plėtojimo srityse tarpvalstybiniu, valstybės, regionų ir vietos lygmenimis¹⁰. Remiantis šiuo požiūriu ministrai ir PSO į su transportu susijusias strategijas įtraukia pagrindinės sveikatą ir aplinką tausojančio transporto strategines kryptis: automobilių variklinio transporto poreikio sumažinimas, taikant žemės naudojimo strategijas bei miestų ir regionų planavimą, susisiekimo būdų pakeitimas aplinką tausojančiais ir sveikatą skatinančiais būdais, geriausių prieinamų technologijų ir geriausių aplinkos ir sveikatos standartų įgyvendinimas, transporto kaštų glaudesnis susiejimas su rida, su transportu susijusių aplinkos ir sveikatos kaštų bei naudingumo internalizavimas.

---

⁷ Tarptautinės azoto konferencijos deklaracija (2004 m. spalio, Nandzingas, Kinija).

⁸ Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regiono komiteto 1999 m. rugsėjo strategija „Sveikata visiems“ (49 sesija, Florencija).

⁹ Aplinkos ir sveikatos ministrų 1994 m. birželio 20-22 d. Helsinkio konferencijos deklaracija „Europos aplinkos ir sveikatos veiksnių planas“.

¹⁰ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2005 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. V-564/D1-339/3-312 „Dėl Pasaulio sveikatos organizacijos chartijos „Transportas, aplinka ir sveikata“ įgyvendinimo Lietuvoje“ // <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/getfmt?C1=e&C2=259867>; prisijungimo laikas: 2009-05-17.

2002 m. aukščiausio lygio viršūnių susitikime buvo priimta Europos transporto, sveikatos ir aplinkos programa¹¹, kuria siekiama sujungti bei akcentuoti Jungtinių Tautų ekonomikos komisijos ir PSO Europos šalių narių atstovų veiksmus, tam, kad užtikrinti efektyvesnę Vienos deklaracijos ir chartijos „Transportas, aplinka ir sveikata“ tikslų įgyvendinimą.

1991 m. buvo priimta Jungtinių Tautų Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (ESPOO, 1991). Konvencijos Šalys susitarė pavieniui ir kartu imtis visų reikiamų ir veiksmingų priemonių, kad būtų išvengta planuojamos veiklos reikšmingo neigiamo tarpvalstybinio poveikio aplinkai arba šį poveikį sumažinti ir kontroliuoti¹². Tarpvalstybinis poveikio aplinkai vertinimas taikomas kai planuojama ūkinė veikla įtraukta į ESPOO konvencijos I priedą (1 priedas) ir gali daryti reikšmingą nepalankų tarpvalstybinį poveikį, kai atliekant atranką ar rengiant PAV programą paaiškėja, jog planuojama ūkinė veikla gali daryti reikšmingą neigiamą poveikį kitos ES ar ESPOO konvencijos šalies aplinkai, kai ES ar ESPOO konvencijos šalis motyvuotai to pareikalauja. Tarpvalstybinį poveikio aplinkai vertinimą sudaro šios procedūros: notifikacija - pranešimas apie planuojamą ūkinę veiklą ir PAV programą, informavimas – pateikiama PAV ataskaita ir vykdomi viešieji svarstymai užsienio valstybėje, tarpvalstybinės konsultacijos - šalių pozicijų išdėstymas ir PAV ataskaitos pastabų aptarimas, informavimas apie priimtą sprendimą.

Atmosferos taršos valdymą reglamentuojančiuose strateginiuose dokumentuose rekomenduojama galiojančius teisės aktus modernizuoti, labiau orientuotis į didžiausius teršalus tam, kad būtų kuo daugiau nuveikta integruojant aplinkosaugos problemas į kitas politikos kryptis ir programas. Viena iš šių politikos krypčių – transporto sektorius, kuris identifikuotas kaip viena iš pagrindinių oro taršos atsiradimo priežasčių. Įvertinus jo plėtimosi tendencijas ir mastą neigiamo transporto poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai mažinimo priemonės pradėtos svarstyti tarptautiniu lygiu.

Vienos iš atmosferos taršos mažinimo priemonių - poveikio aplinkai vertinimo, procedūros 1991 m. pradėtos taikyti ne tik vietiniu, bet ir tarptautiniu lygmeniu.

---

¹¹ United Nations Economic Commission for Europe Transport, Health and Environment Pan-European Programme // <http://www.unece.org/thepep/en/welcome.htm>; pridijungimo laikas: 2009-05-17.

¹² Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (ESPOO, 1991) // Valstybės žinios. 1999, Nr. 92-2688.

1.3. Europos Sąjungos teisės aktai

1.3.1. Oro kokybės vertinimas ir valdymas

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje¹³ reglamentuoja oro kokybės vertinimą ir valdymą Europos bendrijoje. Šios Direktyvos rengimas buvo numatytas Oro taršos teminėje strategijoje. Direktyva 2008/50/EB, supaprastindama teisinę bazę, sujungia penkis teisinius dokumentus – direktyvą 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo ir trys jos dukterinės direktyvas – direktyvą 1999/30/EB dėl sieros ir azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore, direktyvą 2000/69/EB dėl benzene ir anglies monoksido ribinių verčių aplinkos ore ir direktyvą 2002/3/EB dėl ozono aplinkos ore. Prie direktyvos 2008/50/EB taip pat dar buvo prijungtas Sprendimas dėl apsikeitimo informacija¹⁴, kuris nustato metodines rekomendacijas metinės ataskaitos, pateikiančios minėtų direktyvų įgyvendinimo rezultatus, rengimui ir teikimui.

Remiantis Direktyva oro kokybę kiekvienoje zonoje ir aglomeracijoje, klasifikuotoje pagal viršutines ir apatines vertinimo ribas, vertinama sieros dioksido, azoto dioksido ir oksidų, kietųjų dalelių, švino, benzeno, anglies monoksido ir ozono atžvilgiu. Valstybės narės įsipareigoja laikytis Direktyvoje pateiktų teršalų kritinių taršos lygių ir ribinių verčių.

Be minėtų oro kokybės valdymo priemonių – ribinių verčių ir kritinių taršos lygių nustatymo, naujojoje Direktyvoje atskirai išskiriamas kietųjų dalelių $KD_{2,5}$ (toliau - $KD_{2,5}$) poveikio sumažinimo uždavinys. Kaip jau buvo minėta tokio dydžio kietosios dalelės daro reikšmingą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, todėl valstybės narės įsipareigojo kreipti ypatingą dėmesį $KD_{2,5}$ kontrolei. Direktyvoje, remiantis Oro taršos temine strategija, nustatyti ataskaitiniai metai (2010, 2015 ir 2020 – ieji), kai vertinami vidutinio poveikio rodikliai – trijų metų slenkanti vidutinė koncentracija, atspindinti ar pasiektas nacionalinis poveikio mažinimo uždavinys. Valstybės narės iki 2020 – jų metų privalo įgyvendinti $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ $KD_{2,5}$ privalomąją vertę. Šio įsipareigojimo įgyvendinimą sudaro du etapai. Pirmasis etapas turi būti įgyvendintas iki 2015 – jų pasiekiant $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ $KD_{2,5}$ ribinę vertę, antrasis – iki 2020 – jų pasiekiant užsibrėžtą $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ribinę vertę. Kiekviena valstybė narė priemonės, skirtas ribinėms vertėms arba siektinoms vertėms pasiekti, išdėsto oro kokybės planuose.

Direktyva 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo¹⁵ tai trijų oro taršos valdymo direktyvų pagrindas. Ji apibūdina pagrindinius aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo

¹³ 2008/50/EB direktyva Dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:152:0001:0044:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-20.

¹⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 1997 m. sausio 27 d. sprendimas 97/101/EB dėl apsikeitimo informacija // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:03:31997D0101:LT:PDF>; prisijungimo laikas 2009-05-21.

¹⁵ 96/62/EB direktyva Dėl aplinkos oro kokybės vertinimo //

principus, siekiant valstybėse narėse oro aplinkos kokybę vertinti bendrais metodais ir kriterijais. Joje pateiktas trylikos oro teršalų (2 priedas), į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant ir valdant oro kokybę, sąrašas ir pateikti reikalavimai, skirti nustatyti šių teršalų ribines vertes ir pavojaus slenksčius.

Direktyva 1999/30/EB dėl sieros ir azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore¹⁶ – pirmoji dukterinė Direktyvos 96/62/EB direktyva. Joje nustatytos ribinės vertės ir pavojaus slenksčiai minėtiems oro teršalams. Nors Direktyvoje kietųjų dalelių ribinės vertės ir pavojaus slenksčiai nustatyti tik KD₁₀, tačiau monitoringo reikalavimai pateikti tiek KD₁₀, tiek KD_{2,5}.

Direktyva 2000/69/EB dėl benzene ir anglies monoksido ribinių verčių aplinkos ore¹⁷ – antroji dukterinė Direktyvos 96/62/EB direktyva. Ji nustato ribines vertes ir pavojaus slenksčius benzenui ir anglies monoksidui bei pateikia šių teršalų ore vertinimo ir valdymo reikalavimus.

Direktyva 2002/3/EB dėl ozono aplinkos ore¹⁸ nustato siektinas vertes ir ilgalaikius tikslus dėl ozono koncentracijų valdymo ore. Ozonas į atmosferą patenka netiesiogiai, angliavandeniliams saulės šviesoje reaguojant su azoto oksidais, dėl šios priežasties Direktyva neapsiriboja vien tik ozono ribinių verčių nustatymu. Ji apibūdina LOJ ir azoto oksidų monitoringui keliamus reikalavimus.

Direktyva 2004/107/EB dėl arseno, kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir policiklinių aromatinių angliavandenilių aplinkos ore¹⁹ ketinama ateityje prijungti prie naujosios Direktyvos 2008/50/EB. Minėtoje Direktyvoje pateiktos arseno, kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir policiklinių aromatinių angliavandenilių siektinos vertės aplinkos ore, kriterijai vertinimo metodikoms. Siektinos vertės nustatytos visiems, išskyrus gyvsidabrij, išvardintiems teršalams. Direktyvoje pateikti tik gyvsidabrio monitoringui keliami reikalavimai. Policikliniams aromatiniams angliavandeniliams nustatyti matuojamos benzo(a)pireno, kuris yra aplinkos ore esančių policiklinių aromatinių angliavandenilių kancerogeninio pavojaus indikatorius, koncentracijos.

Direktyvos 2004/107/EB dėl arseno, kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir policiklinių aromatinių angliavandenilių aplinkos ore prijungimas prie naujosios 2008-ųjų metų Direktyvos būtų racionalus žingsnis - oro kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuotų vienas išsamus

---

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:03:31996L0062:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-21.

¹⁶ 1999/30/EB direktyva Dėl sieros ir azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:04:31999L0030:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-21.

¹⁷ 2000/69/EB direktyva dėl benzene ir anglies monoksido ribinių verčių aplinkos ore // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:05:32000L0069:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-22.

¹⁸ 2002/3/EB direktyva dėl ozono aplinkos ore // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:06:32002L0003:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-22.

¹⁹ 2004/107/EB direktyva dėl arseno, kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir policiklinių aromatinių angliavandenilių aplinkos ore // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:023:0003:0016:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-22.

teisinis dokumentas. Peržiūrint ir sujungiant direktyvas neapseinama ir be modernizavimo idėjų, kurios supaprastina esamus teisės aktus ir jų taikymą.

1.3.2. Taršos integruota prevencija ir kontrolė

Tarybos direktyvos 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės²⁰ tikslas yra pasiekti integruotą taršos, kurią sukelia atitinkamos veiklos rūšys (3 priedas), prevenciją ir kontrolę, laikantis „teršėjas moka“ ir taršos prevencijos principų. Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės sąvoka atsirado po kai, kai buvo įsitikinta, jog skirtingas požiūris į atskirai į orą, vandenį ar dirvožemį išmetamų teršalų kontrolę labiau gali skatinti teršalų kaitą tarp įvairių aplinkos terpių negu apsaugoti aplinką, todėl ir integruoto požiūrio į taršos kontrolės uždaviniai yra užkirsti kelią teršalų išmetimui į orą, vandenį ar dirvožemį visur, kur įmanoma, o ten, kur neįmanoma, siekti jį sumažinti iki minimumo, kad būtų pasiektas aukštas aplinkos apsaugos lygis. Direktyvos 96/61/EB nuostatai užtikrina, jog nė vienas naujas įrenginys, įeinantis į pateiktą veiklos rūšių sąrašą, nebus eksploatuojamas be leidimo, išduodamo pagal šią Direktyvą, nepažeidžiant 1988 m. lapkričio 24 d. Tarybos direktyvoje 88/609/EEB dėl tam tikrų teršalų išmetimo į orą iš didelių kurą deginančių įmonių apribojimo numatytų išimčių nuostatų. Valstybės narės taip pat įsipareigoja, jog praėjus aštuoniems metams po šios direktyvos įsigaliojimo esami įrenginiai ir jų leidimo sąlygų peržiūrėjimas ir atnaujinimas atitiktų šios Direktyvos bendruosius principus ir kitus joje keliamus reikalavimus. Leidimus išduoda, atnaukina ir koreguoja valstybės narių kompetentingos institucijos, kurios pagal Direktyvos nuostatus turi garantuoti įrenginių eksploatavimą, atitinkantį pagrindinius bendrus reikalavimus: „1) turi būti imamasi visų atitinkamų taršos prevencijos priemonių, ypač taikant geriausią prieinamą gamybos būdą. Kompetentinga institucija privalo stebėti geriausių prieinamų gamybos būdų raidą arba užtikrinti, jog jai bus pranešama naujausia informacija apie geriausius prieinamus gamybos būdus; 2) turi būti užtikrinama, jog nebus sukeliama didelė tarša; 3) turi būti imamasi reikiamų priemonių išvengti kokios nors taršos grėsmės ir kad būtų atkuriamą veiklos vietos būklė, kol veikla bus visiškai nutraukta“²¹. Išduotame leidime nurodomos sąlygos, garantuojančios, kad įrenginys atitinka 96/61/EB direktyvos reikalavimus. Neatitinkantiems sąlygų įrenginiams kompetentinga institucija leidimo neišduoda.

Direktyva 2001/81/EB dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų²² skirta apriboti į atmosferą išmetamų rūgštėjimą ir eutrofikaciją sukeliančių teršalų ir ozono pirmtakų medžiagų kiekius, kad būtų pagerinta ES aplinkos ir žmonių sveikatos apsauga. Oro

²⁰ 96/61/EB direktyva dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0061:EN:HTML>; prisijungimo laikas: 2009-05-23.

²¹ ten pat.

²² 2001/81/EB direktyva dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:06:32001L0081:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-23.

taršai sumažinti Direktyva nustato 2010 ir 2020 metams į atmosferą išmetamų teršalų ribas, siekiant neviršyti kritinių lygių ir apkrovų. Valstybės narės iki 2010 m. turi apriboti metinius išmetamų sieros dioksido (SO₂), azoto oksidų (NO_x), lakiųjų organinių junginių (LOJ) ir amoniako (NH₃) kiekius ir įsipareigoja nuo 2010 m. nė vienais metais neviršyti jai nustatymų išmetamų teršalų ribų (4 priedas). Iki 2010 m. direktyva nustato tarpinius tikslus rūgštėjimo, pažemio ozono poveikio sveikatai ir požemio ozono poveikio augmenija mažinimui. Direktyvos tikslams pasiekti valstybės narės parengia nacionalinės programos, kuriose numatomos priemonės vėliausiai iki 2010 m. pasiekti nustatytas išmetamų teršalų nacionalines ribas. Šios Direktyvos III priedas numato, jog Valstybės narės išmetamųjų teršalų apskaitą vykdo ir prognozes nustato taikydamos metodikas, dėl kurių buvo susitarta pagal Tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvenciją, ir tuo tikslu naudoja bendrą EMEP/CORINAIR metodiką.

Iš ES esamų didelių kurą deginančių įrenginių labai daug išmetama sieros dioksidų ir azoto oksidų. Bendrija taip pat yra įsipareigojusi sumažinti anglies dioksido išmetimus. Įvertinus šias aplinkybes ir siekiant aiškumo 2001 metais Taryba iš naujo suformulavo 1998 m. lapkričio 24 d. 88/609/EEB direktyvą dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo. Šiuo metu vietoje 1998 metų direktyvos galioja direktyva 2001/80/EB dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo²³, kuria siekiama toliau mažinti ir kontroliuoti iš didelių kurą deginančių įrenginių į orą išmetamus teršalus – rūgštinančių teršalų iškritų kiekiai ir koncentracijos būtų mažesnės už kritines apkrovas ir lygius. Ši direktyva taikoma kurą deginantiesiems įrenginiams, kurių nominalus šiluminis našumas yra lygus arba didesnis kaip 50 MW, nepriklausomai nuo naudojamos kuro rūšies (kietasis, skystasis arba dujinis). Remiantis šia direktyva valstybės narės rengia programas, kuriose pateikiami tvarkaraščiai ir įgyvendinimo tvarka, dėl laipsniško bendro metinio iš esamų įrenginių išmetamų teršalų kiekio sumažinimo. Valstybės narės atsižvelgdamos į ekonominę naudą, savo įsipareigojimus bei atitiktį didžiausioms nustatytoms leistinoms riboms (gali apibrėžti ir įgyvendinti nacionalinius iš esamų įrenginių išmetamų teršalų sumažinimo planus, kurie padeda sumažinti bendrą metinį išmetamų azoto oksidų (NO_x), sieros dioksido (SO₂) ir dulkių kiekį iki tokių lygių, kurie būtų pasiekti 2000 m. veikiantiems esamiems įrenginiams. Tais atvejais, kai statomi kurą deginantys įrenginiai, kurie gali turėti didelės įtakos kitos valstybės narės aplinkai, valstybės narės užtikrina, kad visa atitinkama informacija ir konsultacijos būtų teikiamos pagal direktyvos 97/11/EB²⁴ iš dalies keičiančios 1985 m. birželio

²³ 2001/80/EB direktyva dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:06:32001L0080:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-24.

²⁴ 97/11/EB direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1997:073:0005:003:LT:HTML>; prisijungimo laikas 2009-05-24.

27 d. Tarybos direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo nuostatas²⁵.

Direktyvos 2001/80/EB dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo ir 2001/81/EB dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų rodo valstybių konkrečius įsipareigojimus atmosferos taršos mažinimo procese. Šie įsipareigojimai lemia nacionaliniuose atmosferos taršą reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtinamas leistinas išmetamų teršalų kiekius bei leistinas koncentracijų ribas, į kurias tiesiogiai atsižvelgiama PAV procese. Tuo tarpu direktyvą 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės galime pavadinti PAV proceso tęsiniu, nes TIPK principu yra reglamentuojamos kai kurios PAV veiklos rūšių kategorijos.

1.3.3. Lakiųjų organinių junginių ribojimas

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/63/EB dėl lakiųjų organinių junginių²⁶ išsiskyrimo į aplinką laikant benzina ir tiekiant iš terminalų į degalines valdymo buvo priimta atsižvelgiant į tai, jog jei nebūtų imamasi jokių valdymo priemonių, iš benzino ir tirpiklių išsiskirtų itin dideli kiekiai LOJ – jų Europos Sąjungoje per metus sudarytų apie 10 milijonų tonų. LOJ išsiskyrimas įtakoja fotocheminių oksidantų susidarymą, pvz. saulės šviesoje azoto oksidams reaguojant su LOJ susidaro ozonas, kurio didelė koncentracija gali kenkti žmogaus sveikatai ir daryti žalą augmenijai bei aplinkai. Skirtingai nuo stratosferinio ozono, apsaugančio žemę nuo kenksmingų ultravioletinių spindulių, troposferoje susidarantis ozonas sukelia kvėpavimo ligas ir kenkia aplinkai. Kai kurie LOJ, išsiskiriantys iš benzino gali būti toksiški, kancerogeniški arba teratogeniški. LOJ išlakos daro didelę įtaką oro užterštumui ypač miestuose.

Direktyva 94/63/EB dėl LOJ išsiskyrimo į aplinką laikant benzina ir tiekiant iš terminalų į degalines valdymo taikoma operacijoms, įrenginiams, kelių ir vandens transporto priemonėms, kurios yra naudojamos benzinui laikyti, pilti ir gabenti iš vieno terminalo į kitą arba iš terminalo į degalines. Direktyvoje apibrėžiamos techninės nuostatos, skirtos stacionarių talpyklų konstravimui ir naudojimui, siekiant sumažinti bendrus metinius benzino nuostolius. Mobilųjų talpyklų pripildymo ir ištuštinimo įrenginiai konstruojami ir eksploatuojami taip pat pagal Direktyvoje pateiktas technines nuostatas. Šiomis nuostatomis siekiama taip pat sumažinti bendrus metinius benzino nuostolius. Atskiri techniniai reikalavimai yra keliami iš apačios pripildomoms talpykloms bei mobiliųjų talpyklų (autocisternų, geležinkelių cisternų ir laivų)

²⁵ 85/337/EEB direktyva dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0337:20030625:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

²⁶ 94/63/EB direktyva dėl lakiųjų organinių junginių // <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en%7Clt&u=http://ec.europa.eu/environment/air/legis.htm>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

konstravimui ir naudojimui. Šiomis taisyklėmis siekiama sumažinti bendrus metinius benzino nuostolius iki atitinkamos planinės pamatinės vertės. Reikalavimai netaikomi degalinėms, kurių apyvarta mažesnė kaip 100 m³ per metus.

Direktyva 1999/13/EB dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių LOJ, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijų apribojimo²⁷ buvo priimta Europos Parlamentui ir Tarybai įvertinus tai, jog LOJ tarša vienoje valstybėje narėje dažnai paveikia kitų valstybių narių orą ir vandenį, tam tikrų veiklos rūšių ir įrenginių organinių tirpiklių naudojimas dėl jų savybių sąlygoja organinių junginių emisijas į orą, kas gali kenkti visuomenės sveikatai ir padeda troposferos pakraščiuose formuoti artimiesiems ir tolimiesiems fotocheminių oksidantų srautams, kurie daro žalą aplinkosaugos ir ekonominiu požiūriu gyvybiškai svarbiems gamtiniams ištekliams ir, esant tam tikroms poveikio sąlygoms, yra kenksmingi visuomenės sveikatai. 1999/31/EB direktyva siekiama užkirsti kelią arba sumažinti tiesioginį ir netiesioginį LOJ emisijų į aplinką, dažniausiai į orą, daromą poveikį bei galimą riziką žmogaus sveikatai, numatant priemones ir procedūras, kurias reikia įgyvendinti tam tikroms veiklos rūšims ir jeigu veikla vykdoma viršijant nustatytas tirpiklių suvartojimo slenkstines ribas. Daugelyje veiklos rūšių ir įrenginių organinių junginių emisijų galima išvengti arba jas sumažinti naudojant mažiau kenksmingus pakaitalus, o jei atitinkamiems organiniams junginiams pakaitalų rasti negalima yra kitų techninių priemonių, padedančių sumažinti emisijas į aplinką. Įsipareigojusios 1999/13/EB direktyvos reikalavimams valstybės narės yra nustačiusios tvarką ir priemones, tuo atveju jei LOJ emisijų apribojimai bus viršijami. Remiantis Direktyva valstybės narės priėmė nuostatas, jog visi nauji įrenginiai turi atitikti direktyvoje keliamus reikalavimus, o įrenginiai, kuriems netaikoma Direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, prieš pradėdant juos eksploatuoti, būtų registruojami arba išduodamas leidimas juos eksploatuoti. Priimtomis nuostatomis valstybės narės taip pat įsipareigojo imtis atitinkamų priemonių jau esamiems įrenginiams, kurie taip pat turi atitikti pateiktus reikalavimus, visi būtų įregistruoti pagal Taršos mažinimo plano reikalavimus arba turėtų išduotus leidimus juos eksploatuoti. Valstybės narės gali parengti nacionalinius planus, kurie apima priemones, kurių imtasi ar reikia imtis siekiant įgyvendinti Direktyvą, sąrašą, taip pat siūlomos tokio plano monitoringo sistemos detalės. Plane nurodomi privalomi tarpiniai taršos mažinimo uždaviniai, pagal kuriuos galima įvertinti pažangą, padarytą siekiant numatyto tikslo. Plane, suderintame su atitinkamais galiojančiais ES teisės aktais, nurodama veiklos rūšis ar rūšys, kurioms tas planas taikomas, numatomas tų veiklos rūšių išmetamų teršalų kiekio mažinimas, atitinkantis mažinimą, įrenginių, kuriems taikomas toks

---

²⁷ 1999/13/EB direktyva dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių LOJ, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijų apribojimo // <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en%7Clt&u=http://ec.europa.eu/environment/air/legis.htm>; prisijungimo laikas 2009-05-25.

planas, skaičius bei jų išmetamų teršalų bendras kiekis ir kiekvienos veiklos rūšies išmetamų teršalų bendras kiekis. Valstybių narių nacionaliniai kriterijai vertinami pagal 2000 metais Europos Komisijos sprendimu nustatytus kriterijus.

Direktyva 2004/12/EB dėl lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikruose dažuose, lakuose ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktuose, išmetamų kiekių ribojimo²⁸ iš dalies keičia 1999/13/EB direktyvą dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių LOJ, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijų apribojimo. Pagal ją LOJ apibūdinami kaip medžiagos, susidedančios iš anglies, deguonies, vandenilio, halogenų ir t.t. atomų, (išskyrus anglies oksidus ir neorganinius metalų karbidus), kurių virimo temperatūra yra mažesnė nei 250 °C esant normaliam atmosferos spaudimui. Naujoji Direktyva nustato reikalavimus produktams, kurie savo sudėtyje turi LOJ. Ji apima dvi tokių produktų kategorijas: statybinius dažus, lakus, gruntus bei automobiliams skirtus dažus ir pan. Direktyvos 2004/42/EB II priede yra nustatyti reikalavimai dėl ribinių LOJ koncentracijų atitinkamose produktų rūšyse priklausomai nuo jų panaudojimo srities ir prigimties, pvz. dažai vandens arba organinio tirpiklio pagrindu. Neatitinkantys reikalavimų produktai gali būti naudojami tik išimtiniais atvejais (senovinių pastatų ar transporto priemonių restauravimui ir priežiūrai) ir tik gavus Kultūros ministerijos leidimą. Remiantis Direktyva nuo 2008 metų sausio 1 d. draudžiama tiekti į rinką ir naudoti produktus, neatitinkančius reikalavimų. Produktai taip pat turi būti paženklinami Direktyvos nustatyta tvarka. Direktyvos reikalavimai taikomi tiek į ES importuojamiems, tiek ES pagamintiems produktams.

1.3.4. Transporto priemonių kontrolė

Transporto priemonių tipų patvirtinimų tvarką reglamentuojanti direktyva – 2005/55/EB dėl valstybių narių įstatymų, reglamentuojančių priemones, kurių būtina imtis mažinant transporto priemonėse naudojamų uždegimo suspaudimu variklių išmetamuosius dujinius bei kietųjų dalelių teršalus ir transporto priemonėse naudojamų priverstinio uždegimo variklių, degalams naudojančių gamtines dujas ir suskystintas naftos dujas, išmetamuosius dujinius teršalus, suderinimo²⁹, įpareigoja valstybių narių vidaus rinkose įdiegti bendrus techninius reikalavimus dėl visų tipų transporto priemonių išmetamųjų dujinių bei kietųjų dalelių teršalų. Ši direktyva taikoma visų motorinių transporto priemonių, kuriuose įrengti uždegimo suspaudimu varikliai, išmetamiesiems dujiniams ir kietųjų dalelių teršalams, visų motorinių transporto

²⁸ 2004/12/EB direktyva dėl lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikruose dažuose, lakuose ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktuose, išmetamų kiekių ribojimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0012:LT:HTML>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

²⁹ 2005/55/EB direktyva dėl valstybių narių įstatymų, reglamentuojančių priemones, kurių būtina imtis mažinant transporto priemonių išmetamuosius dujinius teršalus, suderinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:275:0001:0163:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

priemonių, kuriuose įrengti priverstinio uždegimo varikliai, degalams naudojančios gamtinės dujas ar suskystintas naftos dujas (LPG), dujiniam teršalams, ir uždegimo suspaudimu bei priverstinio uždegimo varikliams, išskyrus transporto priemones, kurioms tipo patvirtinimas suteiktas pagal Tarybos direktyvą 70/220/EEB dėl valstybių narių įstatymų, reglamentuojančių priemones, kurių būtina imtis oro apsaugai nuo motorinių transporto priemonių išmetamųjų teršalų, suderinimo. Direktyvoje aprašyti bandymai, skirti transporto priemonių išmetamiesiems dujiniam ir kietųjų dalelių teršalams bei dūmų neskaidrumui nustatyti. Pagal Direktyvą nuo 2005 m. galioja naujos nuostatos dėl transporto priemonėse įrengiamų diagnostikos sistemų (toliau - OBD), kurių dėka būtų nedelsiant nustatyti variklio išmetamųjų teršalų kontrolės įrangos sutrikimas ar gedimas, kas turėtų pagerinti diagnostikos ir remonto galimybes ir žymiai pagerinant tolydų naudojamų sunkiųjų transporto priemonių išmetamųjų teršalų kontrolės sistemų veikimą.

2007 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį iš lengvųjų keleivinių ir komercinių transporto priemonių (Euro 5 ir Euro 6) ir dėl transporto priemonių remonto ir priežiūros informacijos³⁰ taiko naujus reikalavimus motorinių transporto priemonių tipams, susijusiems su išmetamaisiais teršalais, patvirtinti ir transporto priemonėms registruoti. Transporto priemonėms, neatitinkančioms Reglamento nuostatų ir „Euro – 5“ ir „Euro – 6“ išmetamųjų teršalų ribinių verčių, negali būti suteikiamas EB tipo ar nacionalinio tipo patvirtinimas.

Minėtomis Direktyvomis ir Reglamentu nustatyti transporto priemonių standartai ir bandymo tvarka, skirti sumažinti išmetamųjų dujinių bei kietųjų dalelių teršalų kiekį. Tačiau ES Komisija ir toliau žada griežtinti išmetamųjų teršalų ribas ir kitus techninius reikalavimus bei tobulinti variklių degalus aplinkosaugos ir visuomenės sveikatos labui, ypač atsižvelgiant į itin smulkių dalelių savybes.

1.3.5. Atliekų deginimas

2000/76/EB direktyva dėl reikalavimų atliekų deginimui³¹ buvo priimta atliekų deginimo metu susidarančių teršalų - furnanų, dioksinų, sunkiųjų metalų, azoto oksidų, sieros dioksidų, kietųjų dalelių kontrolei. Tarptautinė vėžio tyrimo agentūra ir Pasaulinė sveikatos organizacija įrodė, jog kai kurių atliekų deginimo metu susidarę policikliniai aromatiniai angliavandeniliai yra

³⁰ Reglamentas (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:171:0001:0016:EN:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

³¹ 2000/76/EB direktyva dėl reikalavimų atliekų deginimui // <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en%7Clt&u=http://ec.europa.eu/environment/air/legis.htm>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

kancerogeniniai. Šios direktyvos tikslas kiek įmanoma užkirsti kelią ir apriboti neigiamą atliekų deginimo poveikį aplinkai, ypač oro, dirvožemio, požeminio ir paviršinio vandens užteršimui dėl kurio ir kyla pavojus aplinkai ir žmogaus sveikatai. Direktyva taikoma atliekų deginimo ir bendro atliekų deginimo įmonėms, kurioms nustatytos griežtos eksploataavimo sąlygos, techniniai reikalavimai, išmetamųjų teršalų ribinės vertės, monitoringo priemonės. Direktyva siejama su Direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, nes direktyvoje 2000/76/EB nustatytų išmetamųjų teršalų ribinių verčių laikymasis yra laikoma būtina, tačiau nepakankama, sąlyga Direktyvos 96/61/EB atitikimui – jei atliekas deginančiai įmonei reikalingas TIPK leidimas, ji turi laikytis griežtesnių išmetamųjų teršalų ribinių verčių.

Įgyvendinant atliekų deginimo Direktyvą valstybės narės turėjo atsižvelgti ir į 1999 m. balandžio 22 d. Tarybos direktyvos 1999/30/EB dėl sieros dioksido, azoto dioksido, azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore bei į 1996 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyvos 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo reikalavimus. Atliekų deginimo arba bendro atliekų deginimo įmonė negali dirbti negavusi leidimo užsiimti šia veikla. Kompetentingai institucijai pateikiamoje paraiškoje leidimui užsiimti atliekų deginimo ar bendro atliekų deginimo veikla (toliau – Leidimas) įmonė aprašo priemonės, kurios garantuoja kuo saugesnį žmonių sveikatai ir aplinkai atliekų deginimą. Leidimas deginti įmonei suteikiamas tik tada, kai paraiškoje nurodyti į orą išmetamųjų teršalų matavimo būdai atitinka Direktyvoje nustatytus reikalavimus. Leidime aiškiai išvardinamos atliekų, kurios gali būti deginamos, kategorijos, pateikiama informacija apie atliekų kiekį, nurodomas deginimo įmonės bendras pajėgumas, mėginių ėmimo ir matavimo tvarka. Be šios informacijos pavojingas atliekas deginančios įmonės leidime papildomai nurodo skirtingų kategorijų atliekų, kurios gali būti deginamos, kiekiai, didžiausi ir mažiausi tų pavojingų atliekų srautai, išreikšti masės vienetais, jų didžiausias ir mažiausias kaloringumas ir didžiausi teršalų, pvz., PCB, PCP, chloro, fluoro, sieros, sunkiųjų metalų kiekiai. Direktyvoje taip pat nurodomi reikalavimai keliami atliekų pristatymui ir priėmimui bei įmonės eksploatacijos sąlygoms. Atliekų deginimo įmonės projektuojamos, statomos, įrengiamos ir eksploatuojamos taip, kad nebūtų viršijamos nurodytos išmetamųjų dujų ribinės vertės (6 priedas). Šios vertės taikomos ir kai bendro atliekų deginimo įmonėse deginamos neapdorotos, neišrūšiuotos komunalinės atliekos. Bendro atliekų deginimo įmonės projektuojamos, statomos, įrengiamos ir eksploatuojamos taip, kad nebūtų viršijamos joms nustatytos išmetamųjų dujų ribinės vertės (6 priedas). Į orą išmetamųjų teršalų matavimai atliekami periodiškai Direktyvoje nustatyta tvarka.

1.3.6. Poveikio aplinkai vertinimas

Europos Bendrijos Tarybos ir valstybių narių Vyriausybių atstovams pabrėžus, jog geriausia aplinkosaugos politika - užkirsti kelią teršimui ten, kur jis kyla, o ne vėliau bandyti kovoti su jo padariniais po ilgų diskusijų ir kūrimo proceso 1985 m. birželio 27 d. buvo priimta direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo³². Ja grindžiamas požiūris, jog į ūkinės veiklos poveikį aplinkai būtina atsižvelgti kiek įmanoma ankstesnėje visų techninio planavimo ir sprendimų priėmimo procesų stadijoje, siekiant apsaugoti žmonių sveikatą, užtikrinti sveikesnę aplinką ir tuo prisidėti prie gyvenimo kokybės kūrimo, užtikrinti rūšių įvairovės palaikymą ir palaikyti ekosistemos, kaip pagrindinio gyvybės šaltinio, reprodukcijos pajėgumą. Direktyvoje nustatomi bendrieji poveikio aplinkai vertinimo principai, siekiant jais papildyti ir koordinuoti sutikimo dėl valstybės ir privačių projektų planuojamos veiklos, galinčios turėti reikšmingą poveikį aplinkai, davimo procedūras. Kompetentingos institucijos sutikimas dėl valstybės ir privačių projektų planuojamos veiklos, galinčios turėti žymų poveikį aplinkai, turėtų būti duodamas tik iš anksto atlikus tokių projektų galimus reikšmingus poveikius aplinkai vertinimą, kuris atliekamas remiantis atitinkama informacija, kurią pateikia projekto užsakovas ir kurią gali papildyti valdžios institucijos bei suinteresuota visuomenė. Ši direktyva gali būti netaikoma projektams, rengiamiems nacionalinės gynybos tikslais. Valstybės narės gali nustatyti vieningą procedūrą, skirtą įvykdyti šios Direktyvos ir 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyvos 96/61/EB dėl integruotos taršos prevencijos ir kontrolės reikalavimus. Vertinant poveikį aplinkai nustatomas, apibūdinamas ir įvertinamas tiesioginis ir netiesioginis projekto poveikis žmonėms, gyvūnijai ir augmenijai, dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui ir kraštovaizdžiui, materialinėms vertybės ir kultūros paveldui bei jų tarpusavio sąveikai. Direktyvoje išvardinami projektai, kurie privalo būti vertinami ir projektai, kuriuos gali būti nuspręsta privalomai vertinti, jei valstybės narių kompetentingos institucijos išnagrinėjusios kiekvieną atvejį arba pagal valstybės narės nustatytas ribas ar kriterijus nusprendžia, jog tam tikri projektai turi būti vertinami. Šiuo atveju kai nagrinėjamas kiekvienas atvejis ar naudojamos valstybės narės nustatytomis ribomis ar kriterijais, privaloma atsižvelgti į atrankos kriterijus. 1997 metais Direktyvos taikymo sritis buvo išplėsta – minėti ūkinės veiklos sąrašai buvo papildyti direktyvoje 97/11/EB³³ iš dalies keičiančioje direktyvą 85/337/EB. 1997 m. Direktyvoje įtraukti tarptautinės ESPOO konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste nuostatai. Jeigu valstybė narė žino,

³² 85/337/EEB direktyva dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0337:20030625:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-05-25.

³³ 97/11/EB direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1997:073:0005:003:LT:HTML>; prisijungimo laikas 2009-05-24.

kad koks nors projektas gali turėti didelį poveikį kitos valstybės narės aplinkai, arba jeigu valstybė narė, kurios aplinka gali patirti tokį poveikį, to prašo, valstybė narė, kurios teritorijoje tą projektą ketinama įgyvendinti, informuoja savo visuomenę ir siunčia poveikį galinčiai patirti valstybei išsamų projekto aprašymą.

Nusprendus, jog projektas privalo būti vertinamas projekto užsakovas kompetentingai institucijai privalo pateikti tam tikrą valstybės narių nustatytą informaciją apie projektą. Valstybės narės privalo imtis reikalingų priemonių, užtikrinančių, kad projektu suinteresuotoms institucijoms būtų suteikta galimybė pareikšti nuomonę dėl užsakovo pateiktos informacijos ir dėl sutikimo planuojamai veiklai. Atliekant atranką dėl projekto vertinimo kompetentingos institucijos priimtas sprendimas turi būti paskelbtas visuomenei viešais skelbimais, arba kitomis atitinkamomis priemonėmis, pavyzdžiui, elektroninėmis visuomenės informavimo priemonėmis, jei jos prieinamos. Visuomenės informavimo procedūras papildo direktyva 2003/35/EB dėl visuomenės dalyvavimo rengiant tam tikrus aplinkosaugos planus ir programas³⁴, kuri remiasi Orhuso konvencijos³⁵ nuostatomis. Direktyva reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi reikalingų priemonių užtikrinti, jog visuomenei būtų suteiktos ankstyvos ir efektyvios galimybės dalyvauti planų, programų, projektų rengime ir peržiūrėjime. Valstybės narės turi užtikrinti, kad visuomenė būtų informuota apie visus pasiūlymus planų, programų, projektų rengimui, galėtų išreikšti pastabas ar nuomonę prieš priimant sprendimus ir, kad priimant sprendimus, kiek įmanoma būtų atsižvelgiama į visuomenės pasiūlymus.

---

³⁴ 2003/35/EB direktyva dėl visuomenės dalyvavimo rengiant tam tikrus aplinkosaugos planus ir programas // https://portal.health.fgov.be/pls/portal/docs/PAGE/INTERNET_PG/HOME PAGE_MENU/MILIEU1_MENU/INSP ECTIONETDROITSENVIRONNEMENTAUX1_MENU/BURGERSCHAPENMILIEU1_MENU/AARHUSCON VENTIE1_MENU/AARHUSCONVENTIE1_DOCS/DIRECTIVE%202003-35-EC.PDF; prisjungimo laikas 2009-05-26.

³⁵ Jungtinių tautų organizacijos 1998 m. birželio 25 d. konvencija Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais // Valstybės žinios. 2001, Nr. 73-2572.

2. ES ATMOSFEROS TARŠOS VALDYMĄ IR POVEIKIO APLINKAI VERTINIMĄ REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

Pirmame skyriuje minėtų teisinių dokumentų nuostatų reikalavimus Lietuvoje įgyvendina nacionaliniai aplinkos apsaugos teisės aktai. Galima išskirti bendruosius teisės aktus, kuriuose įtvirtinami bendri atmosferos taršos valdymo nuostatai ir specializuoti, skirti konkrečioms oro apsaugos priemonėms įgyvendinti.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo³⁶ paskirtis reguliuoti visuomeninius santykius aplinkosaugos srityje bei nustatyti pagrindines priemones, skirtas išsaugoti Lietuvos Respublikai būdingą biologinę įvairovę, ekosistemas, kraštovaizdį ir užtikrinti sveiką, švarią aplinką bei racionalų gamtos išteklių naudojimą.

Įstatymo 15 straipsnis, kaip vieną iš ūkinės veiklos reguliavimo priemonių, numato poveikio aplinkai vertinimo procesą – planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio aplinkai nustatymą, apibūdinimą ir vertinimą. Juridiniai ir fiziniai asmenys, planuojantys užsiimti ūkine veikla, savo lėšomis nustato, apibūdina ir įvertina planuojamos ūkinės veiklos galimą poveikį aplinkai, parengia poveikio aplinkai vertinimo dokumentaciją ir teikia ją poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyviams, kurie įvertina pateiktą dokumentaciją apie galimą ūkinės veiklos įtaką aplinkai ir pateikia pagal savo kompetenciją išvadas arba motyvuotą sprendimą dėl veiklos galimumo.

Įstatymas numato ir kitas aplinkos saugojimo priemones – neigiamas ūkinės veiklos poveikis aplinkai dar gali būti ribojamas aplinkos apsaugos normatyvais, standartais, limitais, teisinėmis ir ekonominio reguliavimo priemonėmis.

LR aplinkos apsaugos teisės aktai nustato cheminių, biologinių, fizikinių teršalų koncentracijų ribinių verčių aplinkoje bei atskiruose aplinkos komponentuose, išmetamų į aplinką teršalų, cheminių ir kitokių aplinkai pavojingų medžiagų naudojimo, gamtos išteklių naudojimo, triukšmo, vibracijos, elektromagnetinių laukų ir kitokio poveikio, radiacinio saugumo, bendrosios antropogeninės apkrovos ir kitus aplinkos apsaugos normatyvus.

Lietuvos Respublikos aplinkos oro įstatymas³⁷ nustato priemones, ribojančias aplinkos oro taršą, mažinančias jos neigiamą poveikį žmonių sveikatai bei aplinkai, reglamentuoja visuomeninius santykius aplinkos oro apsaugos ir kokybės valdymo srityse. Šis įstatymas nustato aplinkos oro apsaugos prioritetus – energijos naudojimo veiksmingumo didinimą, motorinių transporto priemonių sukeltos taršos mažinimą, geriausių prieinamų gamybos būdų ir technologijų diegimą.

³⁶ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.

³⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos oro įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 98-2813.

Pagal šį įstatymą Aplinkos ir Sveikatos apsaugos ministerijos tvirtina sąrašą teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas, ir nustato ribines bei siektinas užterštumo vertes, leistinus nukrypimo dydžius ir pavojaus slenksčius. Sąraše esančius teršalus – jų normas, vertinimo kriterijus ir t.t. reglamentuoja papildomi LR teisės aktai.

Aplinkos oro tarša reguliuojama Aplinkos ministerijai nustatant leistiną bendrą iš stacionarių taršos šaltinių išmetamų teršalų kiekį visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ir kiekvienoje apskrityje, savivaldybėms rengiant, tvirtinant ir įgyvendinant aplinkos oro taršos mažinimo programas, o esant nepalankioms teršalų išsisklaidymo sąlygoms ar iškilus grėsmei, kad gali būti viršijamos ribinės užterštumo vertės, Aplinkos ministerija, suderinusi su savivaldybe, gali laikinai tam tikroje teritorijoje apriboti arba uždrausti transporto priemonių eismą, apriboti stacionarių taršos šaltinių veiklą, taikyti kitas aplinkos oro taršos mažinimo priemones.

Poveikio aplinkai vertinimo procesas, kaip viena iš aplinkos oro apsaugos priemonių, yra numatomas ir Aplinkos oro apsaugos įstatyme. 11 straipsnis reglamentuoja ūkinės veiklos objektų projektavimo, statybos ir rekonstravimo procesą. Statant naujus objektus, kurie gali tapti aplinkos oro taršos šaltiniu, ar juos rekonstruojant, turi būti parinkti geriausi prieinami gamybos būdai. Taip pat turi būti numatomos priemonės aplinkos oro taršai mažinti. Ūkinės veiklos organizatoriai/užsakovai planuodami ūkinę veiklą, privalo užtikrinti, kad nebus viršijamos nustatytos ribinės užterštumo vertės ir pavojaus slenksčiai, taip pat nebus naudojamos teritorijos, kuriose dėl natūralių ar dirbtinių sąlygų teršalai sunkiau išsisklaido. Kiekvienam ūkinės veiklos objektui turi būti nustatyta sanitarinė aplinkos zona.

Aplinkos oro apsaugos įstatymo 13 straipsnis nustato reikalavimus kurui. Lietuvos Respublikoje naudoti galima tik tokį kurą ir tokius degalus, kurie atitinka Ūkio, Aplinkos ir Susisiekimo ministerijų nustatytus sudėties ir kokybės reikalavimus poveikio žmogaus sveikatai ir aplinkai vertinimo atžvilgiu. Gamintojai, importuotojai, prekybininkai, vežėjai ir vartotojai turi užtikrinti, kad vežant, saugant, perkraunant kurą ir degalus būtų taikomos mažai taršios technologijos, o naudojimo metu į aplinkos orą būtų išmetama kaip galima mažiau teršalų. Kuro degimo įrenginiuose galima deginti tik tą kurą, kurį nurodo įrenginio gamintojas įrenginio techniniuose ar eksploatacijos dokumentuose ir kurio sudėtis bei kokybė atitinka Ūkio, Aplinkos ir Susisiekimo ministerijų reikalavimus.

Šiuo metu rengiamas Įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo projektas, kuriuo siekiama aiškiau reglamentuoti aplinkos oro kokybės valdymo programų ir jų įgyvendinimo priemonių planų rengimą, derinimą, tvirtinimą, į aplinkos orą išmetamų teršalų apskaitą. Rengiant projektą atsižvelgta į Direktyvą 2008/50/EB dėl oro kokybės ir švaresnio oro Europoje, tačiau ji neperkeliama. Iki 2009 m. spalio 1 d. šios direktyvos nuostatos ketinama perkelti į šiuos

nacionalinius teisės aktus: LR aplinkos ministro ir LR sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 11 d. įsakymą Nr. 591/640 „Dėl aplinkos oro užterštumo normų nustatymo“, 2002 m. spalio 17 d. įsakymą Nr. 544/508 „Dėl ozono aplinkos ore normų ir vertinimo taisyklių nustatymo“ ir LR aplinkos ministro 2001 m. gruodžio 12 d. įsakymą Nr. 596 „Dėl aplinkos oro kokybės vertinimo“.

Aplinkos oro apsaugos įstatyme numatytą atmosferos teršalų normavimą reglamentuojančių teisės aktų nuostatos yra suformuluotos atsižvelgiant į ES nustatytus kriterijus. LR aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro įsakymas Dėl teršalų, kurių kiekis aplinkos ore vertinamas pagal Europos Sąjungos kriterijus, sąrašo patvirtinimo ir ribinių aplinkos oro užterštumo verčių nustatymo³⁸ patvirtina pagal ES kriterijus nustatytų teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojimas ir kurių ribinė vertė, leistinas nukrypimo dydis ir pavojaus slenkstis turi būti nustatomi pirmiausia, sąrašą. Normuojamas sieros dioksidas, azoto dioksidas, smulkiosios kietosios dalelės (įskaitant KD₁₀), suspenduotos kietosios dalelės, švinas, ozonas, benzenas, anglies monoksidas, policikliniai aromatiniai angliavandeniliai, kadmis, arsenas, nikelis, gyvsidabris. Įsakyme įvardinti ir teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas pagal nacionalinius kriterijus, sąrašas ir ribines aplinkos oro užterštumo vertės. Šis Įsakymas įtvirtina Direktyvoje 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo pateiktų teršalų (3 priedas) reguliavimą pagal ES nustatytas ribines vertes.

Siekiant užtikrinti, kad aplinkos oro kokybės vertinimas atitiktų ES Tarybos direktyvų 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo, 1999/30/EB dėl sieros dioksido, azoto dioksido, azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore ir 2000/69/EB dėl benzeno ir anglies monoksido ribinių verčių aplinkos ore, reikalavimus aplinkos ir sveikatos apsaugos ministras patvirtino Aplinkos oro užterštumo normas³⁹. Šiose normose nustatomos aplinkos oro užterštumo sieros dioksidu, azoto dioksidu, azoto oksidais, kietosiomis dalelėmis, švinu, benzenu ir anglies monoksidu ribinės vertės bei atitinkami pavojaus slenkščiai, nustatomi aplinkos oro kokybės gerinimo reikalavimai, kai viršijamos šių teršalų užterštumo ribinės vertės, įpareigojama palaikyti ir toliau gerinti tinkamą aplinkos oro kokybę, nustatomi reikalavimai imtis neatidėliotinių veiksmų, kai užterštumo lygis viršija pavojaus slenkstį. Jeigu kurioje nors teritorijoje viršijama nustatyta aplinkos oro užterštumo minėtais teršalais ribinė vertė kartu su leistinu nukrypimo dydžiu, atitinkama savivaldybė, pagal Aplinkos oro apsaugos įstatymo 9 straipsnį privalo parengti ir suderinusi su Aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentu, privalo patvirtinti programą nustatytoms ribinėms vertėms pasiekti ir užterštumo

³⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2000 m. spalio 30 d. įsakymas Nr.471/582 „Dėl teršalų, kurių kiekis aplinkos ore vertinamas pagal Europos Sąjungos kriterijus, sąrašo patvirtinimo ir ribinių aplinkos oro užterštumo verčių nustatymo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 100-3185.

³⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. 591/640 „Dėl aplinkos oro užterštumo normų nustatymo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 106-3827.

lygiui toliau mažinti. Kaip jau buvo minėta į šias Normas ketinama perkelti ir kai kurias Direktyvos 2008/50/EB nuostatas.

Aplinkos oro kokybės vertinimo tvarką, atitinkančią ES galiojančius kriterijus ir metodus nustato Aplinkos oro kokybės vertinimo taisyklės⁴⁰. Pagal šias taisyklės aplinkos oro kokybės vertinimas atliekamas aglomeracijose ir zonose⁴¹, tam, kad nustatyti aplinkos oro užterštumą atitinkamais teršalais⁴². Šiomis taisyklėmis nacionalinėje teisinėje bazėje yra užtikrinamos direktyvų 96/62/EB, 1999/30/EB, 2000/69/EB nuostatų įgyvendinimas. Minėtos direktyvos buvo sujungtos ir pateiktos naujoje Direktyvoje 2008/50/EB, kurios nuostatas ketinama iki 2009 m. spalio 1 d. perkelti į Aplinkos oro kokybės vertinimo taisyklės.

Ozono aplinkos ore normos ir vertinimo taisyklės⁴³ parengtos siekiant užtikrinti Europos Sąjungos Tarybos direktyvos Nr. 2002/3/EB dėl ozono aplinkos ore reikalavimų taikymą. Taisyklės nustato ozono koncentracijos aplinkos ore ilgalaikius tikslus, siektinas vertes, pavojaus ir informavimo slenksčius, reikalavimus aplinkos ore esančio ozono koncentracijai ir ozono pirmtakų - prekursorių (azoto oksidų ir lakiųjų organinių junginių) vertinimo kriterijai. Taisyklės yra trečiasis LR normatyvinis dokumentas į kurį žadama perkelti direktyvos 2008/50/EB atitinkamas nuostatas.

LR aplinkos ir sveikatos ministrų įsakymas Dėl aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, nikeliu ir benzo(a)pirenu siektinų verčių⁴⁴ užtikrina Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/107/EB dėl arseno, kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir policiklinių aromatinių angliavandenilių aplinkos ore reikalavimus. Šiuo įsakymu Aplinkos apsaugos agentūrai pavedama organizuoti arseno, kadmio, nikelio ir benzo(a)pireno matavimus aplinkos ore ir teikti siūlymus, siekiant užtikrinti, kad nuo 2012 m. gruodžio 31 d. nebūtų viršijamos siektinos vertės - arseno - 6 ng/m^3 , kadmio – 5 ng/m^3 , nikelio - 20 ng/m^3 , benzo(a)pireno – 1 ng/m^3 . Šių teršalų vertinimo metodikos pateiktos Aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, gyvsidabriu, nikeliu ir policikliniais aromatiniais angliavandeniliais vertinimo tvarkos apraše⁴⁵.

---

⁴⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 596 „Dėl aplinkos oro kokybės vertinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 106-3828.

⁴¹ Lietuvos Respublikos aplinkos oro įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 98-2813.

⁴² ten pat.

⁴³ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2002 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. 544/508 „Dėl ozono aplinkos ore normos ir vertinimo taisyklių nustatymo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 105-4731.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2006 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. D1-153/V-246 „Dėl aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, nikeliu ir benzo(a)pirenu siektinų verčių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 41-1486.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. D1-289 „Dėl aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, gyvsidabriu, nikeliu ir policikliniais aromatiniais angliavandeniliais vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 71-2647.

LR aplinkos ministro įsakymas Dėl sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako nacionalinius limitus patvirtinimo⁴⁶ siekia užtikrinti Europos Parlamento ir Tarybos 2001 m. spalio 23 d. direktyvos 2001/81/EB dėl tam tikrų į atmosferą išmetamų teršalų nacionalinių limitų nuostatas, kurios įpareigoja, jog nuo 2010 m. ir kiekvienais vėlesniais metais į atmosferą išmetami sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekiai neviršytų patvirtintų nacionalinių limitų, būtų sudaryti tarpiniai tikslai ir parengta Nacionalinė reguliuojamų teršalų kiekio valdymo (ribojimo) programa.

Remiantis Aplinkos apsaugos oro įstatymo nuostatų įpareigojimais⁴⁷ LR aplinkos ministro įsakymu yra patvirtintos Išmetamų teršalų iš didelių kurą deginančių įrenginių ir išmetamų teršalų iš kurą deginančių įrenginių (LAND 43-2001) normos⁴⁸. Šiame normatyviniame dokumente išskiriami du atvejai. Išmetamų teršalų iš didelių kurą deginančių įrenginių normos taikomos įrenginiams, kuriuose deginama kieta, skysta ar dujinė degi medžiaga. Šiems įrenginiams nustatomos sieros dioksido, azoto oksidų, anglies monoksido ir kietųjų dalelių išmetimo į aplinkos orą iš įrenginių, kurių nominalus šiluminis našumas yra 50 MW arba didesnis, ribinės vertės, o taip pat monitoringo ir kontrolės reikalavimai parengti pagal ES Tarybos direktyvos 2001/80/EB Dėl tam tikrų teršalų išmetimo į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių apribojimo nuostatas. Tuo tarpu Išmetamų teršalų iš kurą deginančių įrenginių normos taikomos įrenginiams, kuriuose deginama kieta, skysta ar dujinė degi medžiaga ir nustato sieros dioksido, azoto oksidų, anglies monoksido ir kietųjų dalelių išmetimo į aplinkos orą iš įrenginių, kurių nominalus šiluminis našumas yra $0,12 < MW < 50$, ribines vertes bei monitoringo ir kontrolės reikalavimus.

Lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarka⁴⁹ įgyvendina ES direktyvos „Dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijos apribojimo“ nuostatas. Tvarka taikoma veiklos rūšims, eksploatuojančioms tirpiklius naudojančius naujus ir esamus įrenginius, kurių nereglamentuoja „Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės“ t.y. šis normatyvinis dokumentas išplečia ir patikslina TIPK taisyklių 2 priede reglamentuojamus leidimų išdavimo kriterijus, įtraukiant tirpiklius (lakiųjų organinių junginių turinčius preparatus

⁴⁶ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 468 „Dėl sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako nacionalinius limitus patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 99-4465.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos oro įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 98-2813.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. 486 „Dėl išmetamų teršalų iš didelių kurą deginančių įrenginių ir išmetamų teršalų iš kurą deginančių įrenginių normų LAND 43-2001 nustatymo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 88 – 3100.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. 620 „Dėl lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 15-634.

ir medžiagas) naudojančius įrenginius. Tvarkoje pateikiami tirpiklio suvartojimo slenkstiniai kiekiai ir teršalų emisijos, reikalavimai Taršos mažinimo planui rengti, Tirpiklio valdymo planas. Lietuvos Respublika nusprendė nerengti Nacionalinio plano pagal Direktyvos 1999/13/EB 6 straipsnį. Įgyvendinant Direktyvos 1999/13/EB nuostatas, kurios buvo perkeltos į nacionalinę teisę minėtu LR aplinkos ministro 2002-12-05 įsakymo Nr. 620, buvo pasirinktas išmetamų LOJ ribinių verčių taikymo metodas, pagal direktyvos 9 straipsnio reikalavimus. Lietuvoje eksploatuojami įrenginiai, susiję su LOJ emisija, yra smulkūs, todėl emisijos ribinių verčių siekiama taikant minėtus Taršos mažinimo ir Tirpiklių valdymo planus, o pradedantys veiklą nauji įrenginiai dažniausiai iškart pasiekia nustatytas ribines vertes.

Lakiųjų organinių junginių kiekių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų dažų, lakų ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktų sudėtyje, ribojimo taisyklėmis⁵⁰ įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/42/EB dėl lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikruose dažuose, lakuose ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktuose, išmetamų kiekių ribojimo nuostatos. Taisyklėse nustatomi reikalavimai, kuriuos turi atitikti į Lietuvos rinką teikiami ir Lietuvos teritorijoje naudojami tam tikros rūšies dažai, lakai ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktai, savo sudėtyje turintys LOJ ir skirti asmeniniams ir namų ūkio poreikiams bei profesionaliam naudojimui ūkinėje - komercinėje veikloje, taip pat šių produktų ženklavimo reikalavimai, jų pateikimo į Lietuvos Respublikos rinką tvarka.

2002 m. atsižvelgiant į Europos Sąjungos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2000/76/EB dėl atliekų deginimo nuostatus buvo patvirtinti Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai⁵¹. Jais siekiama išvengti arba kiek įmanoma sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, ypač teršalų emisiją į aplinkos orą, dirvožemį, paviršinius ir gruntinius vandenius iš atliekų deginančių įrenginių, ir su tuo susijusią riziką žmonių sveikatai. Reikalavimais nustatoma paraiškos leidimui užsiimti atliekų deginimo ar bendro deginimo veikla teikimo ir pačio leidimo gavimo tvarka, atliekų pristatymo ir priėmimo, deginimo įrenginio eksploatacijos ir neatitiktinės eksploatacijos sąlygos, išmetamųjų teršalų ribinės vertės bei matavimų ir monitoringo tvarka. Visi šie reikalavimai privalomi visoms Lietuvos Respublikos teritorijoje esančioms įmonėms, eksploatuojančioms ar planuojančioms eksploatuoti atliekų deginimo įrenginius ar bendro deginimo įrenginius. Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija ir regionų aplinkos apsaugos departamentai kontroliuoja atliekų deginimui nustatytų aplinkosauginių reikalavimų laikymąsi, o

⁵⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 25 d. įsakymas Nr. D1-379/4-273 „Dėl lakiųjų organinių junginių kiekių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų dažų, lakų ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktų sudėtyje, ribojimo taisyklėmis“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 93-3474.

⁵¹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 699 „Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 31-1290.

leidimus užsiimti šia veikla išduoda Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentai. Tuo tarpu savivaldybės yra atsakingos už komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimą. Įgyvendindamos šią funkciją, savivaldybės iki 2002 m. gruodžio 31 d. turėjo pasitvirtinti savivaldybių atliekų tvarkymo planus, kurie turi būti suderinti su Apskričių atliekų tvarkymo planais.

LR aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. D1-378 patvirtintas I atmosfera išmetamo teršalų kiekio apskaičiavimo metodikų sąrašas⁵². Šiame įsakyme nurodoma, jog asmenys, kurie Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka privalo tvarkyti teršalų išmetimo į atmosferą apskaitą, teršalų kiekį skaičiavimo būdu gali nustatyti tik pagal metodikas, įrašytas į šiuo Įsakymu patvirtintą Metodikų sąrašą. Jame paminėta ir Europos aplinkos agentūros į atmosferą išmetamų teršalų apskaitos metodiką EMEP/CORINAIR, kurios naudojimas privalomas remiantis Direktyvos 2001/81/EB dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų III priedu.

Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatyme⁵³ aplinkos oras yra vienas iš aplinkos monitoringo objektų. Jo būklė yra nuolat sistemingai stebima ir vertinama valstybiniu, savivaldybių ir ūkio subjektų lygiu, o atlikta gautų stebėsenos duomenų analize prognozuojamos oro taršos kitimo tendencijos ir galimos pasekmės. Kitaip tariant monitoringo dėka sužinoma kokia yra aplinkos oro kokybė, ar reikia imtis aplinkosauginių priemonių šiai kokybei gerinti ir ar naudojamos aplinkosauginės priemonės yra veiksmingos. Monitoringo objektas apima ir su oro tarša susijusių globalinių procesų – rūgščiųjų kritulių, ozono sluoksnio kitimo, šiltnamio efekto ir t.t., kaitą ir tendencijų stebėseną. Aplinkos monitoringo vykdymui taikomi tyrimų ir matavimų metodai, kurie atitinka teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus.

Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės⁵⁴ nustato Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme nurodyto teršalų išmetimo į aplinką leidimo išdavimo, atnaujinimo, koregavimo ir panaikinimo tvarką, reglamentuoja prevencines priemones, numatytas LR AM Aplinkos oro įstatyme. Šiose taisyklėse perkeltos Direktyvos 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės nuostatos. Taisyklėmis siekiama sumažinti taršos iš stacionarių ūkinės veiklos objektų kenksmingą poveikį aplinkai ir išvengti teršalų permetimo iš vienos aplinkos terpės į kitą, Taisyklėse įtvirtinama integruota taršos prevencijos ir kontrolės sistema, vienijanti vandens, oro ir žemės apsaugos bei atliekų tvarkymo priemones. TIPK leidimą privalo gauti veiklos vykdytojai, turintys 1-ojo priedo

⁵² Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymas „Dėl į atmosferą išmetamo teršalų kiekio apskaičiavimo metodikų sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 92-3442.

⁵³ Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 57-2025.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. 80 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 85-3684.

įrenginius, 2-ojo priedo įrenginius ir tie, kurie turi stacionarius ūkinės veiklos objektus, nepriskirtus prie 1-ojo priedo ar 2-ojo priedo įrenginių, tačiau kai jie konkrečioje vietovėje gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai ar žmogui. Veiklos vykdytojai TIPK leidimui gauti privalo pateikti detalią informaciją apie visus įmonės aplinkosauginius aspektus.

Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės nustato griežtesnius reikalavimus nei tą daro Direktyva 96/61/EB. Lietuva ne tik reguliuoja 2-ojo priedo įrenginius, kurių reglamentavimo neįpareigoja ES, bet ir yra praplėtusi 1-ojo priedo įrenginių sąrašą, įtraukdama papildomas veiklos rūšis.

Pagrindinis teisės aktas reglamentuojantis poveikio aplinkai vertinimą, tai Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas⁵⁵, kuris planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesą apibūdina kaip naujų statinių statybą, esamų statinių rekonstravimą, naujų technologijų įdiegimą, gamybos proceso ir technologinės įrangos modernizavimą ar keitimą, gamybos būdo, produkcijos kiekio (masto) ar rūšies pakeitimą, žemės gelmių ir kitų gamtos išteklių naudojimą, taip pat žemėtvarkos, miškotvarkos, vandentvarkos bei kituose projektuose numatomą ūkinę veiklą. Šis Įstatymas įvirtina 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo nuostatas. Poveikio aplinkai vertinimo objektas yra planuojama ūkinė veikla, kuri dėl savo pobūdžio, masto ar numatomos vietos ypatumų gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai. PŪV PAV procesas atliekamas, kai veikla yra įrašyta į planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas, rūšių sąrašą (6 priedas), veikla yra įrašyta į planuojamos ūkinės veiklos, kuriai turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, rūšių sąrašą (7 priedas), o taip pat kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms, o institucija, atsakinga už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą, Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas.

Poveikio aplinkai vertinimo procese dalyvauja atsakinga institucija. Ja dažniausiai būna RAAD, tačiau jei PAV procedūros yra susijusios su atominės energetikos veikla, branduolinio kuro, radioaktyviųjų atliekų tvarkymu, tarpvalstybiniu vertinimu ir tada, kai planuojama ūkinė veikla numatyta vykdyti keliose apskrityse ar skirtingų regionų aplinkos apsaugos departamentų kontroliuojamose teritorijose atsakinga institucija tampa LR aplinkos ministerija, o tais atvejais kai planuojama ūkinė veikla yra vandentvarkos ūkio veiklos – Aplinkos apsaugos agentūra. PAV procese taip pat dalyvauja valstybės institucijos, atsakingos už sveikatos apsaugą, priešgaisrinę apsaugą, kultūros vertybių apsaugą, ūkio plėtrą ir žemės ūkio plėtrą, ir savivaldybių institucijos,

---

⁵⁵ Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3105.

planuojamos ūkinės veiklos organizatorius (užsakovas), poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjas bei suinteresuota visuomenė.

„Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesą sudaro:

1) atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyvių informavimas bei pranešimas visuomenei apie priimtą atrankos išvadą;

2) planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo programos (toliau – programa) rengimas, derinimas ir tvirtinimas;

3) planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos (toliau – ataskaita) rengimas, derinimas ir viešas visuomenės supažindinimas;

4) sprendimo, ar planuojama ūkinė veikla leistina, priėmimas, ir poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyvių informavimas apie priimtą sprendimą⁵⁶.

Poveikio aplinkai vertinimo atrankai yra taikomi Planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodiniai nurodymai⁵⁷. Metodikos parengtos tiek atsakingos institucijos specialistams, kurie prieš priimant sprendimą, ar reikia atlikti poveikio aplinkai vertinimą, atsižvelgia į numatomos planuojamos ūkinės veiklos vietas ir galimo jos poveikio aspektus, tiek planuojamos ūkinės veiklos organizatoriams ar dokumentų rengėjams, kuriems nurodoma teiktina informacija.

Atskiri nuostatai yra taikomi poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimui⁵⁸. Šiuose nuostatuose pateikiama rekomendacinė poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos struktūra ir apimtis.

Tam, kad objektyviai įvertinti atlikto poveikio aplinkai vertinimo kokybę atsakingai institucijai, poveikio aplinkai vertinimo subjektams bei planuojamos ūkinės veiklos organizatoriui (užsakovui) arba dokumentų rengėjui yra paruošta Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atlikimo kokybės įvertinimo atmintinė⁵⁹. Joje detalizuojamas visuomenės dalyvavimas PAV proceso metu, programos ir ataskaitos parengimas.

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą galime vadinti atmosferos taršą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimo instrumentu. Šiame procese vienodai integruoti visi aplinkosauginiai aspektai. Išimtis taikoma tik Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms, kurios išskiriamos poveikio aplinkai vertinimo proceso taikymo srityje. Lietuvos Respublikos teisinėje bazėje „Natura 2000“ sudaryta atskira planų ar programų ir planuojamos

---

⁵⁶ Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3105.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-665 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodinių nurodymų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 4-129.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. D1-636 „Dėl poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 6-225.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. 305 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atlikimo kokybės įvertinimo atmintinės patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 65-1971.

ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio reikšmingumo nustatymo tvarka⁶⁰. Tuo tarpu planuojamos ūkinės veiklos poveikis likusiems aplinkosauginiams aspektams – orui, vandeniui, biologinei įvairovei, kraštovaizdžiui ir t.t., nustatomas ir nagrinėjamas atskirai, tačiau susiejamas taršos integruotos prevencijos principais⁶¹.

Lietuvos atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų apžvalga rodo, jog ES direktyvos ir jų reikalavimai yra perkelti į mūsų nacionalinę teisės bazę – oro teršalų ribinės vertės atitinka ES direktyvų vertes, įgyvendinamos ES aplinkos apsaugos politikos priemonės – taršos integruota prevencijos ir kontrolė, nacionaliniai limitai, kietųjų dalelių kiekio mažinimas, poveikio aplinkai vertinimo sistema ir t.t.

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. D1-255 „Dėl planų ir programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 61-2214.

⁶¹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. 80 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 85-3684.

3. PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ORO APSAUGOS DALIES PRAKTINIS VERTINIMAS

PŪV PAV oro apsaugos dalies praktinis vertinimas susideda iš skirtingose šalyse (JAV, Suomijoje ir Lietuvoje) visiems aplinkos apsaugos komponentams taikomų bendrų PŪV PAV procedūrų analizė, atmosferos taršos valdymo vertinimo Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo procese ir ekspertų apklausos.

3.1. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūrų analizė

Analize siekiama išsiaiškinti kokios PAV procedūros taikomos JAV ir Suomijoje bei palyginti užsienio šalių PAV sistemas su Lietuvoje taikoma PAV sistema.

Priežastys, lėmusios JAV PAV sistemos pasirinkimą lyginamajai analizei: JAV – PAV proceso pradininkė, dar 1969 m. įtvirtinusi PAV nuostatas. Ji laikoma seniausia šalimi, taikanti PAV koncepciją. Be to, JAV nepriklauso ES, todėl čia gali būti vadovaujama visai kitokiomis PAV nuostatomis ir sistema. Skirtinga šios šalies patirtis PAV srityje gali suteikti naudingų žinių, kurias galima pritaikyti Lietuvos PŪV PAV proceso gerinimui.

Priežastys, lėmusios Suomijos PAV sistemos pasirinkimą lyginamajai analizei: Skandinavijos šalys vykdo stipriausią aplinkos apsaugos politiką Europoje bei deda dideles pastangas ne tik lokalioms, bet ir globalinėms aplinkos apsaugos problemoms spręsti. Aukštą aplinkosauginę savimonę turinčios šalies PAV procedūrų analizė gali suteikti naudingos informacijos, kurią galima būtų taikyti Lietuvos PAV proceso efektyvumui gerinti.

3.1.1. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros JAV

Jungtinės Amerikos Valstijos yra konstitucinė federacinė respublika, turinti 50 valstijų, kurios atskirai sprendžia vidinius reikalus, susijusius su valstijos nuosavybe, susisiekimu, verslu, baudžiamuoju kodeksu, darbo sąlygomis ir t.t. Nepaisant to, valstijų autonomija yra ribota, kadangi federaciniai įstatymai turi viršenybę prieš valstijų įstatymus. Federalinė vyriausybė susideda iš vykdomosios valdžios (Prezidentas ir jo kabineto nariai, nepriklausomos federalinės agentūros, pvz. Žemės ūkio departamentas, Priešraketinės gynybos agentūra, Iždo departamentas ir t.t.), įstatymų leidžiamosios valdžios (Kongresas, Atstovų rūmai ir Senatas) bei teisminės valdžios (Aukščiausiasis teismas)⁶².

1970 m. JAV Kongresas įsteigė nepriklausomą federalinę agentūrą - Aplinkos apsaugos agentūrą⁶³, kuri bendradarbiaudama su visomis JAV valstijų ir vietos valdžios institucijomis, kontroliuoja ir imasi priemonių sumažinti teršalų emisijas į orą ar vandenį, sprendžia problemas,

⁶² United States government // <http://www.usa.gov/Agencies/federal.shtml>; prisijungimo laikas: 2009-06-05.

⁶³ United States Environmental Protection Agency // <http://www.epa.gov/>; prisijungimo laikas: 2009-06-08.

atsiradusias dėl atliekų susidarymo, pesticidų naudojimo, radiacijos ir t.t. Aplinkos apsaugos agentūrą nustato oro ir vandens kokybės standartus, nustato teršalų normatyvus, įvertina pesticidų ir cheminių medžiagų poveikį, koordinuoja toksinių atliekų tvarkymo programą, dalyvauja PAV procese ir pan. Aplinkos apsaugos agentūrą sudaro pagrindinė būstinė, įsikūrusi Vašingtone ir 10 regioninių padalinių. Būstinėje yra įsikūrę atitinkami skyriai. Vienas iš jų – Federalinės veiklos biuras, atsakingas už poveikio aplinkai vertinimą ir kuris yra tarpininkas tarp Aplinkos apsaugos agentūros ir kitų Federalinių agentūrų, kurioms, teikia konsultacijas ir metodinę pagalbą, susijusią su aplinkos apsauga. Ši institucija taip pat nustato poveikio aplinkai įvertinimo metodus ir metodikas.

Remiantis 1969 m. JAV Nacionaliniu aplinkos apsaugos įstatymu, kurio nuostatas įgyvendina Federaliniai įstatymai, PAV privalo būti atliktas projektams, kuriuos inicijuoja, tvirtina, reguliuoja ar finansuoja JAV Federalinės agentūros. PAV turi būti integruotas į projekto planavimo etapą. PAV inicijuoja Federalinės agentūros, kuriuos planuoja vykdyti programą ar projektą, galintį sukelti reikšmingą poveikį aplinkai (geležinkelių, oro uostų, uostų statyba). PAV procedūros taip pat gali būti taikomos ir privačioms pramonės įmonėms, ketinančioms vykdyti projektus (naftos, dujų gavyba, medienos pramonė), kuriems reikalingas Aplinkos apsaugos agentūros leidimas. Veiklos, kurioms turi būti taikomas PAV nurodytos JAV administracinių teisių kodekse⁶⁴ (angl. "Code of federal regulations").

JAV PAV proceso pagrindiniai principai yra šie: 1) PAV turi būti sudėtinė ūkinės veiklos planavimo dalis; 2) visuomenė turi dalyvauti PAV procedūros etapuose, 3) PAV procese turi būti išsamiai išnagrinėtos visos alternatyvos ir aptartos visos įmanomos neigiamo poveikio mažinimo priemonės; 4) PAV ataskaita turi būti glausta, aiški, atspindėti esmę. Pagrindiniai PAV proceso žingsniai yra šie: projekto inicijavimas – projekto poveikio aplinkai apibūdinimas - galimos alternatyvos (PAV ataskaitos pagrindas) – kiekvienos alternatyvos poveikio aplinkai vertinimas.

PAV proceso pradžia (detalus JAV PAV procesas pateiktas 2 pav., 33 psl.) laikomas projekto inicijavimas t.y. oficialus pranešimas apie ketinamą vykdyti veiklą. Po šio pranešimo Federalinė agentūra, inicijuojanti ūkinę veiklą, atlieka išankstinę projekto PAV analizę – „aplinkos vertinimą“ (angl. "environment assessment"), tam, jog įvertintų ar projekto įgyvendinimas sukels reikšmingą poveikį aplinkai ir ar reikalinga rengti PAV ataskaitą. Toks pirminis aplinkosauginis Federalinės agentūros įvertinimas iš esmės yra sutrumpinta PAV ataskaita, nes šis vertinimas apima visus aplinkosauginius aspektus, kuriuos projektas gali reikšmingai paveikti. Vertinamas tiesioginis, netiesioginis, besikaupiantis poveikis, ketinami naudoti ištekliai ir jų kiekiai, poveikis socialiniams, ekonominiams aspektams ir pan. Jei Federalinė agentūra nustato, jog projektas nesukels reikšmingo poveikio aplinkai (pastebėta, jog

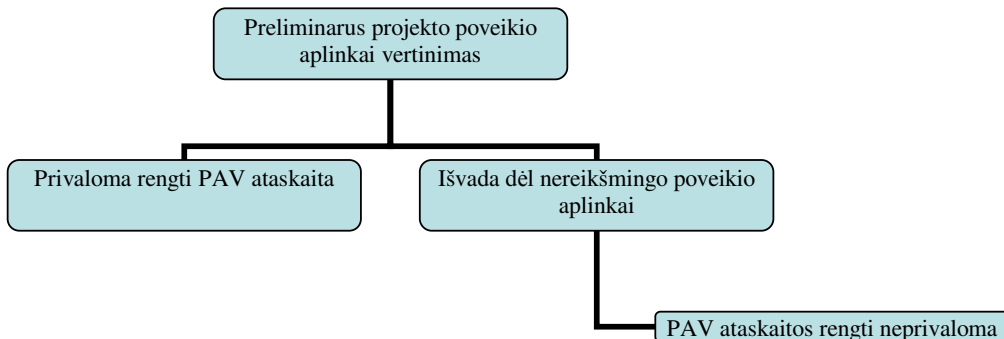
⁶⁴ Code of federal regulations // <http://www.gpoaccess.gov/cfr/index.html>; prisijungimo laikas: 2009-06-09

Federalinės agentūros daugiausiai priima tokio tipo išvadas), ji raštiškai parengia išvadą dėl planuojamos veiklos nereikšmingo poveikio aplinkai (angl. “*Finding of No Significant Impact (FONSI)*”) bei įvardija ir apibendrina tokį sprendimą lėmusias priežastis.

Planavimas

Projekto inicijavimas

Atranka

Apimties nustatymas

Pranešimas apie projektą

Apimties nustatymas

PAV ataskaitos rengimas

Pradinės PAV ataskaitos rengimas

Peržiūra

Pradinės PAV ataskaitos peržiūra

Galutinės PAV ataskaitos rengimas

Sprendimo priėmimas

Sprendimo priėmimo ataskaita

Monitoringas

Projekto įgyvendinimo monitoringas

2 pav. Poveikio aplinkai vertinimo procesas JAV

Jei Federalinė agentūra nutaria, jog planuojama veikla sukels reikšmingą poveikį, ji vykdo išsamią poveikio aplinkai analizę ir rengia PAV ataskaitą. Tuomet apie planuojamą rengti PAV ataskaitą Federalinė agentūra Federaliniame registre⁶⁵ paskelbia pranešimą (angl. “*notice of intent*”). Pranešime pateikiama informacija apie tai, kas ketina vykdyti projektą, aprašomas

⁶⁵ United States Environmental Protection Agency <http://www.epa.gov/federalregister/>; prisijungimo laikas: 2009-06-08.

projekto pobūdis, paskelbiamas susitikimų laikas ir vietos, kur visuomenė bei suinteresuotos institucijos gali susitikti su projekto rengėjais ir pateikti savo nuomonę bei pasiūlymus. Būtent šiame etape, dalyvaujant visuomenei ir kitoms suinteresuotoms institucijoms, nustatoma PAV ataskaitos apimtis. Tokiomis „konsultacijomis“ siekiama suderinti skirtingus interesus turinčių šalių pastabas dėl galimo projekto reikšmingo poveikio, kuriam reikalinga detali analizė (pvz. tam tikra bendruomenė, kurios gyvenamojoje teritorijoje arba šalia jos ketinama vykdyti ūkinę veiklą, gali pareikalauti į PAV ataskaitą įtraukti mobiliųjų taršos šaltinių išmetamų teršalų kiekio skaičiavimus, jei į šiuos skaičiavimus veiklos iniciatorius neatkreipė dėmesio). Jei Federalinės agentūros inicijuotas projektas veiktų atokesnes bendruomenės, tai Federalinė agentūra privalo imtis priemonių, jog suinteresuotos šalys turėtų galimybę pareikšti savo nuomonę (pvz. organizuoti telekonferencijas ir pan.) ir taip siekti išvengti konfliktų. Federalinė agentūra gali savarankiškai išanalizuoti kai kuriuos papildomus aplinkosauginius klausimus, kurie užtikrintų išsamią PAV ataskaitą, tačiau pagrindine PAV ataskaitos apimties nustatymo procedūra – konsultacijos su suinteresuotomis šalimis, kurios dažniausiai vyksta suinteresuotų šalių atstovų susitikimuose. Šiuo PAV proceso etapo metu nustatomi klausimai, kurie turi būti išsamiai išanalizuoti PAV ataskaitoje, paskirstoma atsakomybė, nustatomos laiko, PAV ataskaitos apimties ribos ir pan.

Nustačius PAV ataskaitos apimtį ir svarstytinus klausimus rengiama pradinė PAV ataskaita – aprašoma esama aplinkos būklė, apibūdinama planuojama ūkinė veikla, jos poveikis aplinkai. Pradinė PAV ataskaita neturėtų viršyti 150 puslapių, o jei projektas yra didelio masto – 300 puslapių. PAV ataskaitoje pateikiama trumpa santrauka apie neigiamą reikšmingą poveikį aplinkai, apibūdinamas projekto reikalingumas, suprantamai pateikiamas nagrinėtų alternatyvų palyginimas, aiškiai aprašomos neigiamo poveikio mažinimo priemonės, pateikiama nulinė alternatyva – aplinkos vertinimas, jei veikla nebūtų vykdoma, aprašomas tiesioginis, netiesioginis, bendras, neišvengiamas, negrįžtamas poveikis ir t.t. PAV ataskaita turi būti parengta taip, jog visuomenė ir kitos institucijos galėtų lengvai pasirinkti tinkamą alternatyvą.

Parengta pradinė PAV ataskaita teikiama Aplinkos apsaugos agentūrai ir suinteresuotai visuomenei bei institucijoms, kurios per 45 dienas išanalizuoja PAV ataskaitą ir pateikia motyvuotas išvadas. Šiuo etapo metu Federalinės agentūros gali organizuoti susitikimus su suinteresuotomis šalimis, tam, jog išsiaiškintu viešąją nuomonę. Remdamasi gautomis išvadomis ir pastabomis Federalinė agentūra koreguoja pradinę PAV ataskaitą ir rengia galutinę PAV ataskaitą.

Galutinėje PAV ataskaitoje įvertinamos gautos pradinės PAV ataskaitos išvados ir pastabos – ataskaitoje pateikiama papildoma informacija, kurios reikalauja suinteresuotos šalys. Parengta galutinė PAV ataskaita teikiama Aplinkos apsaugos agentūrai, kuri Federaliniame

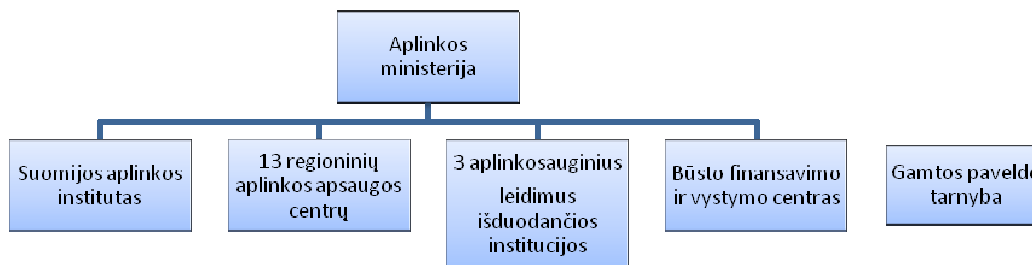
Registre pateikia pranešimą apie parengtą galutinę PAV ataskaitą. Nuo šio pranešimo paskelbimo dienos Federalinė agentūra turi laukti 30 dienų. Šiuo laikotarpiu gali būti teikiamos pastabos ir pasiūlymai dėl galutinės PAV ataskaitos. Federalinė agentūra turi atsižvelgti į juos prieš priimdama sprendimą – t.y. pasirinkdama alternatyvą. Priimtą sprendimą Federalinė agentūra raštiškai įformina (angl. “*record of decision*”), pateikdama priežastis, kodėl buvo pasirinkta atitinkama alternatyva, apibūdinamos neigiamo poveikio mažinimo priemonės, aprašoma priimta monitoringo programa.

Monitoringas šiuo atveju apima veiklos įgyvendinimo stebėseną, tam, jog būtų užtikrintas numatytų aplinkos apsaugos priemonių laikymasis ir būtų užtikrintos neigiamą poveikį mažinančios priemonės.

Pasitaiko atvejų, kai Federalinės agentūros neužtikrina kokybiškos PAV ataskaitos, pvz. Nevados Susisiekimo departamento siūlytas projektas plėsti greitkelį buvo atmestas dėl Federalinės agentūros nesugebėjimo parengti išsamios PAV ataskaitos. Šiai Federalinei agentūrai buvo iškeltas ieškinys dėl informacijos nesuteikimo apie išsiskiriančių kietųjų dalelių ir pavojingų oro teršalų koncentracijas, plečiant greitkelį per Las Vegasą⁶⁶. Planuojamos statybos buvo sustabdytos, o galutinį sprendimą dėl veiklos leistinumą priėmė Federalinis teismas. Aukščiausiąjį Teismą JAV galima laikyti PAV proceso dalyviu, kadangi pasitaiko atveju, kai PAV ataskaitų pakankamumas ginčijamas teismuose.

3.1.2. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros Suomijoje

Suomijoje sukurtos aplinkos apsaugos valdymo sistemos (3 pav.) tikslas – skatinti darnų vystymąsi, sukurti malonią aplinką gyventojams, išsaugoti natūralias ekosistemas, gerinti būsto sąlygas.

3 pav. Suomijos aplinkos apsaugos valdymo sistema

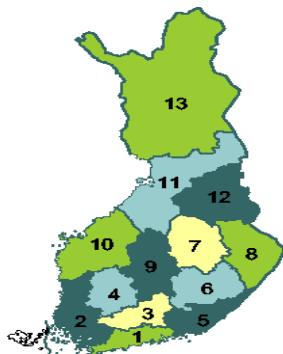
Suomijos aplinkos apsaugą valdymą koordinuoja Aplinkos ministerija, kuri formuoja aplinkos apsaugos ir būsto gerinimo politikas, apimančias aplinkos apsaugą, taršos prevenciją,

⁶⁶ Ritter J. Lawsuit pits risks and roads // UAS today // http://www.usatoday.com/news/nation/2003-03-06-vegas-highway-usat_x.htm; prisijungimo laikas: 2009-06-10.

žemės naudojimą, natūralios gamtos išsaugojimą, statybą ir būsto priežiūrą. Ministerija taip pat atsakinga už minėtų sričių strateginį planavimą ir valdymą, kuriant naujus teisės aktus bei tarptautiniu mastu bendradarbiaujant aplinkos apsaugos klausimais.

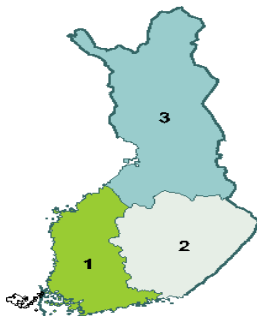
Aplinkos ministerija apima šias įstaigas:

- Suomijos aplinkos institutą, atsakingą už mokslinius tyrimus ir jų plėtrą. Institutas taip pat atlieka tam tikras jam pavestas administracines funkcijas – teikia informaciją apie Suomijos aplinkos būklę, aplinkos apsaugos tendencijas ir jas lemiančius veiksnius, įvertina alternatyvias ateities tendencijas, rengia sprendimus, skatinančius tvarią plėtrą;
- 13 regioninių aplinkos apsaugos centrų (4 pav.), kurie sprendžia atitinkamų rajonų klausimus, susijusius su aplinkos apsaugos problemomis, statyba ir teritorijų planavimu, gamtos paveldo objektais, kraštovaizdžiu, vandens išteklių naudojimu.

4 pav. Suomijos regioniniai aplinkos apsaugos centrai: 1. Uusimaa, 2. Pietvakarių Suomijos, 3. Häme, 4. Pirkanmaa, 5. Southeast Finland, 6. Pietų Savo, 7. Šiaurės Savo, 8. Šiaurės Karelijos, 9. Centrinės Suomijos, 10. Vakarų Suomijos, 11. Šiaurės Ostrobothnia, 12. Kainuu, 13. Laplandijos

- 3 aplinkosauginius leidimus išduodančias valstybines institucijas (5 pav.), kurios priima sprendimus dėl veiklos, galinčios sukelti reikšmingą poveikį aplinkai, lestinumo, išduoda leidimus veiklai, kurią reglamentuoja Suomijos Vandens įstatymas bei sprendžia klausimus, susijusius su vandens tarša.

5 pav. Aplinkosauginius leidimus išduodančios institucijos: 1) Vakarų Suomijos, 2) Rytų Suomijos, 3) Šiaurės Suomijos

- Būsto finansavimo ir vystymo centrą, atsakingą už paramos teikimą būsto gerinimui, tinkamų būsto sąlygų specialiųjų poreikių grupėms užtikrinimą. Šis centras taip skatina būsto sąlygų gerinimo mokslinius tyrimus, platina informaciją apie būsto rinką.

Aplinkos ministerija taip pat kuruoja „Metsähallitus“ gamtos paveldo tarnybos ir Suomijos miškų mokslinių tyrimų instituto veiklą.

Savivaldybės Suomijoje vietos lygmeniu rūpinasi aplinkos apsauga ir būsto priežiūra.

Suomijoje PAV procese pagal kompetenciją gali dalyvauti šios valstybinės institucijos:

- Aplinkos apsaugos ministerija – jei projektas planuojamas vykdyti keliose regionų aplinkos apsaugos centrų kontroliuojamose teritorijose ir Regionų centrai nesusitaria, kuris iš jų bus koordinuojanti institucija PAV procese arba jei regionų aplinkos apsaugos centrai yra atsakingi už projekto planavimą ar/ir įvykdymą, Ministerija nusprendžia kuris regiono aplinkos apsaugos centras koordinuos projekto PAV procesą. Ministerijos sprendimas yra neginčijamas. Ministerija taip pat dalyvauja tarpvalstybinio PAV procedūrose, duoda bendruosius nurodymus dėl PAV proceso bei kontroliuoja Poveikio aplinkai vertinimo įstatymo vykdymą;

- Pramonės ir prekybos ministerija – tampa koordinuojanti institucija, kai projektas susijęs su atominės energetikos veikla;

- Suomijos aplinkos institutas – teikia metodinę pagalbą kitoms institucijoms, mokslinių tyrimų institutams, universitetams, atliekų tyrimus PAV srityje, esant reikalui vertina atitinkamo projekto PAV programą ir/ar ataskaitą ir koordinuojančios institucijos išvadas, atlieka Aplinkos apsaugos ministerijos pavestas eksperto funkcijas.

- Regionų aplinkos apsaugos centrai – įstatymų numatyta tvarka veikia, kaip PAV procesą koordinuojanti institucija savo kontroliuojamoje teritorijoje.

Suomijoje PAV procesas atliekamas visiems projektams, galintiems sukelti reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai. Suomijoje PAV procesą reglamentuoja Poveikio aplinkai vertinimo procedūrų įstatymas ir Poveikio aplinkai vertinimo potvarkis, kuris reglamentuoja sąrašą projektų, kuriems privalo būti atliktas PAV pvz. greitkelių, oro uostų, didelių uostų statyba, stambių naminių paukščių ir kiaulių auginimo kompleksų įrengimas ir t.t. PAV procedūros taip pat gali būti taikomos ir projektams, nepatenkantiems į šį sąrašą, tačiau kurie gali sukelti tokio pat masto žalingą poveikį aplinkai, kaip ir projektai, išvardinti sąrašė ir jei taip nusprendžia atitinkami regionų aplinkos apsaugos centrai, įvertinę projekto veiklos pobūdį, savybes, vietą.

Projekto užsakovas pateikia atitinkamam regiono aplinkos apsaugos centrui informaciją apie planuojamą projektą, kuris gali turėti reikšmingą poveikį aplinkai. Įvertinęs pateiktą informaciją regiono aplinkos apsaugos centras ne vėliau kaip per mėnesį nuo tos dienos, kai gavo pakankamai informacijos apie projektą, priima sprendimą ar privaloma atlikti PAV procedūras. Apie priimtą sprendimą dėl PAV procedūrų taikymo turi būti informuojamos užsakovas,

suireresuotos institucijos ir visuomenė, kuriai suteikiamas 14 dienų laikotarpis pareikšti savo nuomonę apie priimtą sprendimą. Visuomenė apie sprendimą informuojama paskelbiant pranešimą atitinkamų savivaldybių skelbimų lentose. Sprendimas taip pat paskelbiamas elektroniniu būdu bei siunčiamas atitinkamoms suinteresuotoms institucijoms.

Priėmus sprendimą taikyti PAV procedūras, užsakovas PAV procesą koordinuojančiai institucijai privalo pateikti nustatyto turinio projekto vertinimo programą. Jis tą turi padaryti kuo ankstesniame projekto planavimo etape. Apie gautą PAV programą koordinuojanti institucija turi informuoti visuomenę, paskelbdama pranešimą savivaldybės, kuri gali būti reikšmingai paveikta, skelbimų lentoje. Pranešimas apie PAV programą taip pat turi būti paskelbtas elektroniniu būdu ir bent viename, plačiai skaitomame teritorijos, kuri gali būti reikšmingai paveikta, laikraštyje. Visuomenei suteikiama 30 – 60 dienų (nuo oficialaus paskelbimo apie PAV programą) pateikti savo pastabas.

PAV procesą koordinuojanti institucija, įvertinusi gautas pastabas apie PAV programą, per du mėnesius nuo tos dienos, kai baigėsi laikas suinteresuotoms šalims teikti savo pastabas, priima sprendimą dėl PAV programos, apie jį informuoja užsakovą ir esant reikalui pateikia klausimus, kurie turi būti papildomai išnagrinėti bei prideda suinteresuotų šalių pastabas. Tuo pat metu sprendimas pateikiamas suinteresuotoms institucijoms.

Projekto užsakovas pagal patvirtintą PAV programą ir pateiktas pastabas rengia PAV ataskaitą, kurią teikia PAV procesą koordinuojančiai institucijai. Ataskaitoje įvertinamas projekto poveikis aplinkai nei išnagrinėjamos projekto alternatyvos.

Koordinuojanti institucija per 14 dienų nuo PAV ataskaitos gavimo dienos informuoja visuomenę apie PAV ataskaitą, paskelbdama pranešimą atitinkamų savivaldybių skelbimų lentose. Pranešimas taip pat paskelbiamas elektroniniu būdu ir bent viename, plačiai skaitomame teritorijos, kuri gali būti reikšmingai paveikta, laikraštyje. Suinteresuotoms šalims suteikiama 30 – 60 dienų (nuo oficialaus paskelbimo apie PAV ataskaitą) pateikti savo pastabas. Visuomenės supažindinimas su PAV ataskaita gali būti organizuojamas ir kitokiu būdu.

PAV procesą koordinuojanti institucija pateikia savo sprendimą apie PAV ataskaitą ir jos tinkamumą per du mėnesius nuo tos dienos, kai baigiasi laikas suinteresuotoms šalims teikti savo pastabas. Į sprendimo išvadą Institucija įtraukia suinteresuotų šalių pastabas.

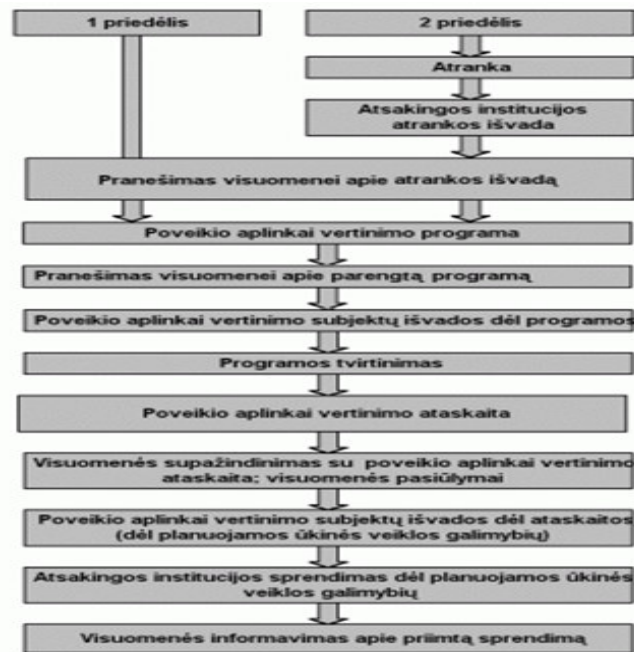
PAV procesą koordinuojanti institucija išnagrinėjusi PAV ataskaitą priima sprendimą dėl PAV leistinum.

3.1.3. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūros Lietuvoje

Lietuvoje PŪV PAV (6 pav., 41 psl.) atliekamas trim atvejais: kai planuojama ūkinė veikla įrašyta į Planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas,

rūšių sąrašą; kai atrankos metu nustatoma, kad planuojamai ūkinei veiklai yra privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą; kai planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas gali daryti poveikį Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijoms, o institucija, atsakinga už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą (Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba), Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka nustato, kad šis poveikis gali būti reikšmingas⁶⁷.

6 pav. PŪV PAV proceso pagrindinės procedūros⁶⁸

Atranką atlieka atsakinga institucija remdamasi PŪV organizatoriaus pateikta informacija apie PŪV ir galimą jos poveikį aplinkai bei vietos aspektus, kurioje numatoma vykdyti PŪV. Atrankos tikslai – nustatyti, ar privaloma atlikti konkrečios planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą, ir užtikrinti, kad į aplinkos apsaugos aspektus bus atsižvelgiama veiklos planavimo etapo metu, ne tik taikant techninio pobūdžio poveikį mažinančias priemones, bet ir numatant kompleksines neigiamo poveikio prevencijos priemones⁶⁹. Apie atrankos išvadą informuojama visuomenė.

Kai PŪV PAV privaloma atlikti, veiklos organizatorius arba jo pasirinktas dokumentų rengėjas rengia PAV programą. Šio etapo metu nustatoma PAV apimtis. Pagal PAV programos ir ataskaitos rengimo nuostatus parengta PAV programa teikiama PAV subjektams išvadoms gauti. PAV programa kartu su PAV subjektų išvadomis teikiama atsakingai institucijai tvirtinti.

⁶⁷ Raulinaitis M., Auglys V., Bučiūnaitė I. ir kt. Poveikio aplinkai vertinimo vadovas. - Vilnius: Petro ofsetas, 2009. P. 7-8.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija // <http://www.am.lt/VI/index.php#r/1043>; prisijungimo laikas: 2009-06-20.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3105.

Atsakinga institucija, išnagrinėjusi PAV programą ir PAV subjektų išvadas, tvirtina programą. Apie parengtą programą informuojama visuomenė.

Pagal patvirtintą programą rengiama PAV ataskaita, kurioje išsamiai išnagrinėjamas poveikis atskiriems aplinkos komponentams, poveikio sumažinimo ar kompensavimo priemonės bei alternatyvos. Parengta ataskaita teikiama PAV subjektams išvadamis dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių gauti bei su ja viešojo svarstymo metu supažindinama visuomenė.

PAV ataskaita kartu su PAV subjektų išvadomis bei argumentuotu visuomenės pasiūlymų įvertinimu teikiama atsakingai institucijai sprendimui priimti. Atsakinga institucija, gavusi PAV dokumentus, turi nedelsiant organizuoti pranešimo paskelbimą Aplinkos ministerijos tinklalapyje.

Atsakinga institucija, išnagrinėjusi PAV ataskaitą, subjektų išvadas, visuomenės pasiūlymus, priima motyvuotą sprendimą, ar planuojama ūkinė veikla, įvertinus jos pobūdį ir poveikį aplinkai, leistina pasirinktoje vietoje⁷⁰. Apie priimtą atsakingos institucijos sprendimą dėl planuojamos veiklos leistinumą informuojama visuomenė.

3.2. Atmosferos taršos valdymas Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo procese

Atliekant PŪV PAV remiamasi Poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatais,⁷¹ kuriuose pateikiama rekomenduojama PŪV PAV vertinimo programos ir ataskaitos struktūra ir apimtis. Nuostatose atskirai apžvelgiami visi aplinkosauginiai aspektai (oras, vanduo, dirvožemis ir t.t.), taip pat PŪV PAV bendrieji duomenys. Nors šie nuostatai skirti gauti išsamią informaciją apie planuojamą ūkinę veiklą ir jos reikšmingą poveikį aplinkai, jie taip pat parodo kaip į PAV procesą įtraukiamas atmosferos taršos valdymas.

Pateikiant informaciją apie bendruosius PŪV duomenis aprašomas kuro ir energijos vartojimas – kokie energetiniai ir technologiniai išteklių (elektros, šilumos energija, gamtinės, suskystintos dujos, mazutas, dyzelinas, akmens anglis, benzinas ir kt.) numatomi naudoti ūkinėje veikloje, planuojamas sunaudoti kiekis per metus, išteklių gavimo būdai. Taip pat pateikiama informacija apie energijos gamybą – kiek elektros ir šiluminės energijos ketinama pagaminti.

Pateikiama informacija apie planuojamas naudoti žaliavas, chemines medžiagas ar preparatus atsižvelgiant į LR cheminių medžiagų ir preparatų įstatymą⁷² ir Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarką⁷³, jų saugojimo būdus – požeminės

⁷⁰ Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija // <http://www.am.lt/VI/index.php#r/1043>; prisijungimo laikas: 2009-06-20.

⁷¹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. D1-636 „Dėl poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatų patvirtinimo“ // 2006, Nr.: 6-225.

⁷² Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir preparatų įstatymas // 2006, Nr. 65-2381.

⁷³ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 532/742 „Dėl pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkos“ // Valstybės žinios 2001, Nr. 16-509.

talpos, cisternos, statiniai ir pan. Atskirai įvardijamos tirpiklius turinčios cheminės medžiagos ir preparatai, jų sudėtis, kiekis per metus, klasifikavimas, ženklavimas, saugojimo būdas remiantis Lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarka⁷⁴ ir Lakiųjų organinių junginių kiekių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų dažų, lakų ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktų sudėtyje, ribojimo taisyklėmis⁷⁵, kurios įgyvendina LOJ ribojimą reglamentuojančias ES direktyvas.

PAV ataskaitoje aprašomi technologiniai procesai – gamybos būdai, įranga, jų palyginimas ir įvertinimas pagal šios veiklos rūšies geriausius aplinkosaugos praktikos atvejus (HELCOM rekomendacijos) ir ES GPGB⁷⁶. Technologiniai procesai, taikant GPGB, HELCOM rekomendacijas arba joms artimas technologines priemones su efektyvina - užtikrina racionalų, energijos vartojimą, sumažina teršalų emisijas į aplinką. GPGB arba HELCOM rekomendacijų laikymasis užtikrina Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės principų ir juos užtikrinančių teisės aktų įgyvendinimą.

PAV metu įvertinamas bet koks (tiesioginis, netiesioginis, kompleksinis, nuolatinis, laikinas, negrįžtamas, grįžtamas, teigiamas ar neigiamas ir kt.) reikšmingas PŪV poveikis atmosferai ir priemonės, numatomos neigiamo poveikio prevencijai (išvengimui), sumažinimui ar kompensavimui.

PAV procese vertinant poveikį aplinkos orui, visų pirma apibūdinama PŪV vietovė - meteorologinės ir klimato sąlygos, oro temperatūra, krituliai, vyraujantys vėjai, saulės radiacija, aplinkos oro foninis užterštumas ir kiti veiksniai, galintys daryti įtaką oro užterštumo lygiui. Daroma į aplinkos orą išmetamų teršalų analizė, kuri apima stacionarių (organizuotų ir neorganizuotų) ir mobilių, taršos šaltinių charakteristiką, veikiančio objekto išplėtimo, rekonstrukcijos ar kitu atveju nustatyta tvarka atliktos aplinkos oro taršos šaltinių ir iš jų išmetamų teršalų inventorizacijos duomenis, kiekvieną numatomą vykdyti veiklą, kurios metu susidarys ir į aplinkos orą bus išmetami teršalai, planuojamą diegti technologiją. PAV ataskaitoje taip nurodoma planuojama gaminti produkcija, atskirai pateikiamas numatomas pagaminti elektros ir šiluminės energijos kiekis, planuojamas (projektinis) gamybos pajėgumas, numatomas suvartoti energijos, kuro ir degalų kiekis pagal atskiras jų rūšis, planuojamų naudoti žaliavų ir

---

⁷⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. 620 „Dėl lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 15-634.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 25 d. įsakymas Nr. D1-379/4-273 „Dėl lakiųjų organinių junginių kiekių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų dažų, lakų ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktų sudėtyje, ribojimo taisyklėmis“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 93-3474.

⁷⁶ Europos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės biuras Sevilijoje // <http://eippcb.jrc.es>; prisijungimo laikas: 2009-07-03.

pagalbinių medžiagų, įskaitant chemines medžiagas ir preparatus, sąrašai, jų kiekis, numatomų naudoti tirpiklių turinčių medžiagų ar preparatų: dažų, lakų ir kitų produktų, turinčių LOJ, pavadinimai, jų kiekis, sudėtis ir sudėtyje esančių LOJ, pažymėtų rizikos frazėmis (R frazės): R40 (halogeninti), R45, R46, R49, R60, R61 kiekis, produkcijos vienetui pagaminti ir/arba energijos vienetui generuoti numatomas sunaudoti žaliavų, medžiagų, kuro ar kt. kiekis bei numatomas į aplinkos orą išmesti teršalų kiekis.

Atliekama aplinkos oro užterštumo prognozė, pateikiami duomenis numatomų išmesti teršalų didžiausios pažemio koncentracijoms skaičiuoti - skaičiavimo metodika, naudota kompiuterinė programinė įranga, skaičiavimui reikalingų koeficientų vertės, teritorijos ploto arba atskirų taškų koordinatės, kur atliekamas teršalų sklaidos aplinkos ore skaičiavimas, foniniai aplinkos užterštumo duomenys ir jų pasirinkimo pagrindimas. Apskaičiuojamos numatomų išmesti teršalų didžiausių pažemio koncentracijos bei pažemio koncentracijos, įvertinus foninį aplinkos oro užterštumą. Pateikiama teršalų pažemio koncentracijų skaičiavimo rezultatų analizė.

Pateikiamos poveikio sumažinimo priemonės, kurias ketinama taikyti aplinkos oro taršos reguliavimo statinio statybos ir naudojimo etapais (teršalų išsiskyrimo mažinimo, išmetamų dujų valymo pagerinimo, išmetimo parametrų gerinimo ir kt.), išmetamų dujų valymo įrenginiai, jų veikimo efektyvumas ar kitos taršos bei jos poveikio mažinimo priemonės, aplinkos oro taršos mažinimo galimybės ir priemonės esant nepalankioms teršalų išsisklaidymo sąlygoms.

PAV metu pateikiama vizualinė medžiaga, susijusi su aplinkos oru - ūkinės veiklos objekto situacijos planas, apimantis ne mažesnę kaip 50 H (H – aukščiausio taršos šaltinio aukštis) spindulio teritoriją nuo planuojamos ūkinės veiklos objekto. Situacijos plane nurodomas planuojamos ūkinės veiklos objektas, pažymima vėjų rožė, jei yra, – kurortinė zona, kiti ūkinės veiklos objektai, kurių išmetami teršalai įvertinti taršos skaičiavimuose, sklypo planas su pažymėtais stacionariais taršos šaltiniais, išmetamų teršalų galimų didžiausių pažemio koncentracijų žemėlapis-schema, kurioje pažymimas planuojamas objektas, atskirų teršalų (galima tik tų, kurių pažemio koncentracija viršija ribinę užterštumo vertę) koncentracijų izolinijos.

Vertinant PŪV poveikį aplinkos orui yra atsižvelgiama į atmosferos taršą reglamentuojančius teisės aktus, kurie perkelia ES direktyvų nuostatas oro kokybės ir valdymo, taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, LOJ ir transporto sukeltos taršos mažinimo srityje.

3.3. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dalyvių poveikio aplinkai vertinimo proceso ir atmosferos taršos valdymo Lietuvoje vertinimas

Lietuvoje PŪV, susijusios su atmosferos tarša, PAV proceso atsakinga institucija gali būti LR aplinkos ministerija ir LR aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos

departamentai. Kaip jau buvo minėta LR AM dalyvauja ūkinės veiklos, susijusios su atominės energetikos veikla, branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymu, tarpvalstybiniu PAV, taip pat, kai ūkinė veikla numatoma keliose RAAD kontroliuojamose teritorijose arba keliose apskrityse. Kitais atvejais PŪV PAV atsakinga institucija tampa RAAD, išskyrus kai kuriuos vandentvarkos ūkio veiklų atvejus, kurie priskiriami Aplinkos apsaugos agentūros kompetencijai.

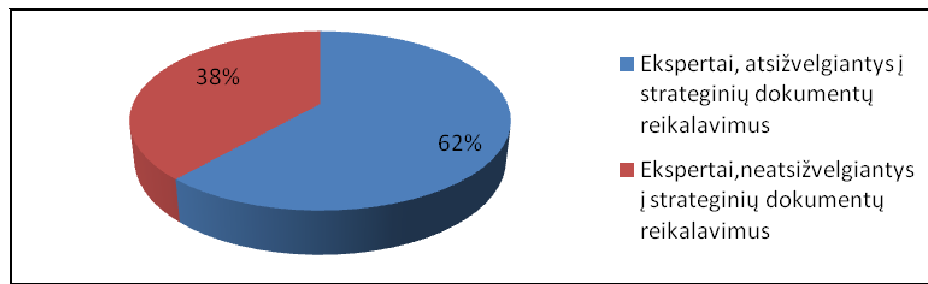
Magistrinio darbo tyrimo metu apklausti PŪV PAV ekspertai t.y. PŪV PAV atsakingos institucijos vaidmenį atliekančios LR AM Poveikio aplinkai vertinimo skyriaus ir RAAD Poveikio aplinkai vertinimo ir normatyvų ir Poveikio aplinkai vertinimo skyrių specialistai bei dviejų aplinkos apsaugos konsultacinių PŪV PAV dokumentaciją rengiančių, įmonių (UAB „COWI Baltic“ ir UAB „AV Consulting“) specialistai. Iš viso tyrimo metu buvo apklausta 13 ekspertų – 11 atsakingos institucijos specialistų ir 2 aplinkos apsaugos konsultacinių įmonių specialistai.

Ekspertams užduoti klausimai (8 priedas), susiję su atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimu PŪV PAV procese bei PŪV PAV proceso gerinimo galimybėmis, taikant naujosios viešosios vadybos ir elektroninės valdžios principus. Atsakingos institucijos specialistams ir dokumentų rengėjams, kurie atstovauja skirtingas PAV puses, pateiktas vienodas klausimynas, tam, jog būtų įvairiapusiškai įvertinti tie patys klausimai ir taip išvengti subjektyvumo.

Atmosferos taršą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimo PŪV PAV procese vertinimas

Visi ekspertai pripažino, jog PŪV poveikio aplinkos orui vertinimas atliekamas per atmosferos taršos valdymą užtikrinančių teisės aktų prizmę. Atliekant bet kokio ūkio objekto būsimo poveikio aplinkos orui vertinimą, teoriškai paskaičiuotas poveikis lyginamas su leistinu, vertinamos visos technologijos, eksploatacijos sąlygos, numatomas išleidžiamų teršalų valymas ir t.t. vadovaujantis tik atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais. Todėl bent jau teoriškai atmosferos taršos valdymą reguliuojantys teisės aktai yra įgyvendinami. Lieka klausimas dėl jų praktinio įgyvendinimo, tačiau tai jau priklauso nuo PAV proceso dalyvių.

Kalbėdami apie strateginiuose dokumentuose oro taršos valdymui keliamų reikalavimų įgyvendinimą, 4 Atsakingos institucijos specialistai teigia, jog PAV metu kreipia dėmesį ar planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo etape numatomos priemonės, padėsiančios įgyvendinti strateginiuose dokumentuose numatytus reikalavimus, pvz. priemonės dulkėtumui mažinti, transporto srautų optimizavimui ir pan.

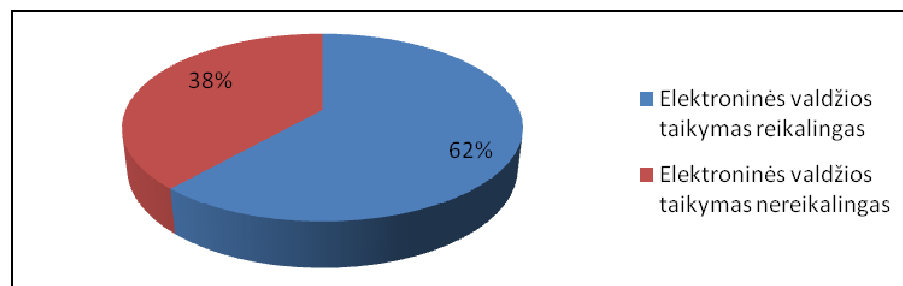
7 pav. Strateginių dokumentų reikalavimų įgyvendinimas PAV metu

Priežastys, lemiančios papildomą administracinę naštą PAV dalyviams

Keli ekspertai įvardino, jog tyrimų atlikimas natūroje, modeliavimas, kurie yra būtini atlikti tam, jog būtų galima atsakyti į klausimą, ar planuojama ūkinė veikla galima pasirinktoje teritorijoje, reikalauja papildomų išteklių. Tačiau daugelis, ypač dokumentų rengėjai, teigia, jog suinteresuotos visuomenės nekompetentingas dalyvavimas, pareiškiant ne motyvuotus pasiūlymus lemia didžiausią administracinę naštą PAV dalyviams.

Elektroninės valdžios principų taikymas PAV procese

8 ekspertai mano, jog tam tikrų duomenų bazių sukūrimas ir naudojimas PAV procese gali sumažinti administracinę naštą PAV dalyviams, tačiau tik dokumentų rengėjai įvardino konkrečiai, kokios tai galėtų būti duomenų bazės, pvz. vertinant foninę taršą planuojamos ūkinės veiklos vietovėje, labai praverstų savotiškas Lietuvos įmonių žemėlapis, kuriame būtų nurodytos visos įmonės, turinčios TIPK leidimų oro dalį su nurodytais parametrais (taršos šaltinių skaičius, koordinatės, fiziniai duomenys, išmetami teršalai, jų kiekai ir pan.). Todėl būtų naudinga atlikti analizę, kuri padėtų išsiaiškinti, kokią informaciją PAV dalyviai norėtų gauti, tam, jog būtų palengvintas PAV proceso įgyvendinimas ir pagerinta PAV kokybė.

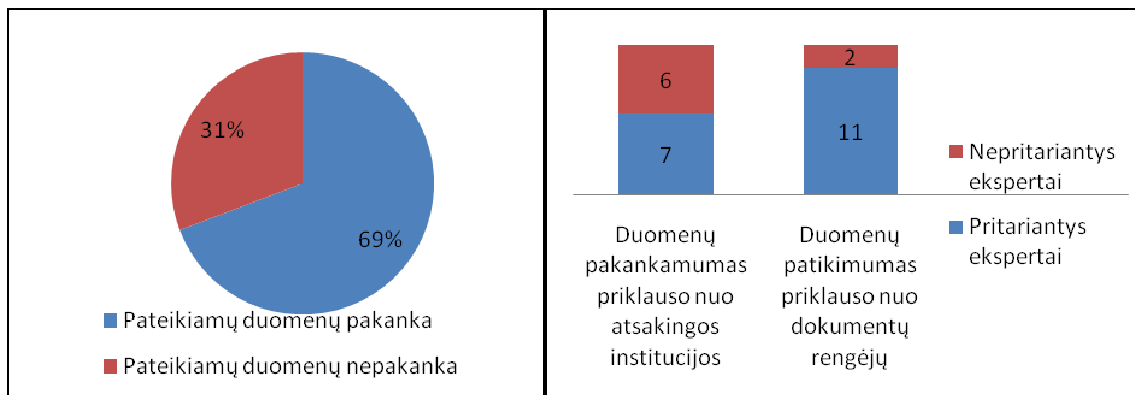

8 pav. Elektroninės valdžios taikymas PAV procese

PAV procese teikiamų duomenų (patikimumo ir pakankamumo) vertinimas

9 ekspertai mano, jog, jeigu vertinamas atliekamas vadovaujantis PAV rekomendacijomis ir atitinkamai įforminta dokumentacija, pateiktų duomenų turi užtekti, tačiau problema iškyla kalbant apie ketinamas vykdyti veiklas 2 km spinduliu.

11 ekspertų teigia, jog duomenų patikimumas priklauso nuo dokumentų rengėjų bei nuo PŪV rūšies, o 7, jog pakankamumas priklauso nuo atsakingos institucijos požiūrio, kadangi tiek PAV atrankos, tiek PAV programos ar PAV ataskaitos etape atsakinga institucija gali reikalauti iš dokumentų rengėjų pateikti papildomą informaciją. Tačiau šiai nuomonei kiti ekspertai prieštarauja, pvz. teikiant informaciją atrankai dėl PŪV PAV dažnai pateikiami tik preliminarūs duomenys apie PŪV, kadangi Planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodiniuose nurodymuose nurodyta, jog „Bendruoju atveju pateikiama aprašomojo pobūdžio informacija. Skaitinės reikšmės pateikiamos, kai užsakovas tokia informacija disponuoja planavimo ar projektavimo etapo metu“. Kai po atrankos, nusprendžiama, jog PAV procedūrą toliau atlikti nereikia, problemos dėl preliminarinių pateiktų duomenų kyla vėlesniuose vykstančiose procedūrose – techninio projekto ar detalaus plano derinimo metu, susijusiose su ūkinės veiklos aplinkosauginiais ribojimais, nes tada atsakingai institucijai sunku išsireikalauti tikslų paskaičiavimų iš ūkinės veiklos organizatorių, kurie teisinasi tuo, jog tikslų duomenų nereikėjo suteikti atrankos metu. Ši problema tiesiogiai neįtakoja PAV proceso, tačiau į tai verta atkreipti dėmesį, siekiant palengvinti kitas aplinkosaugines procedūras.

9 pav. PAV metu pateikiamų duomenų analizė

Visi ekspertai vieningai sutaria dėl būtinybės tobulinti senas, „rusiškomis“ vadinamas teorines oro teršalų skaičiavimo metodikas, naudojamas PAV procese. Senos metodikos mažai kur tinka, nes neatitinka pakitusių technologijų. Remiantis oro teršalų inventorizacijos rezultatais tampa aišku, jog yra atmosferos teršalų, kurių skaičiavimų metodikos neįvertina. Daugelis metodikų parašytos ne valstybine lietuvių kalba, todėl yra įvairiai interpretuojamos. Be to jos nėra visiems neprieinamos. Taip pat pastebėta atveju, jog vykdant ūkinę veiklą išsiskiria didesni oro teršalų kiekiai, nei buvo paskaičiuota PAV proceso metu pagal galiojančias metodikas.

Rengėjai mano, jog šiuo metu naudojamų oro teršalų modeliavimo programų pateikiami rezultatai suteikia daug nepatogumų vertinimo subjektams, kurie dažnai reikalauja papildomų duomenų patvirtinančių ar paaiškinančių skaičiavimus.

PAV proceso kokybės gerinimo priemonės

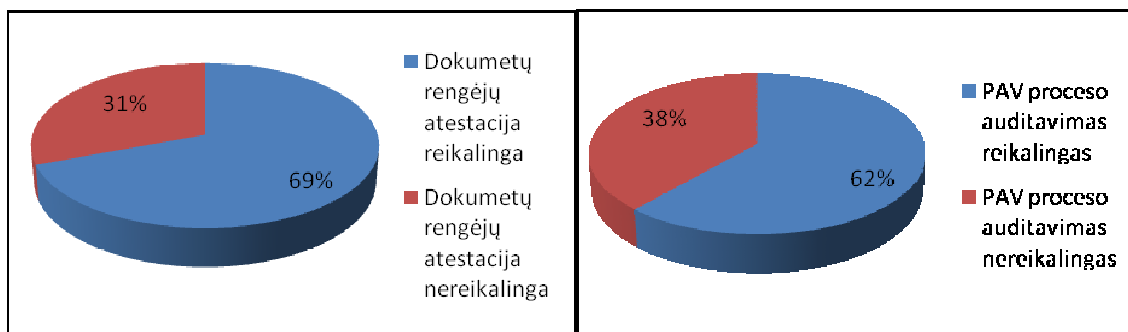
Ekspertams buvo pateiktos įvertinti šios PAV proceso kokybę galinčios pagerinti priemonės, paremtos naujojo viešojo administravimo principais – dokumentų rengėjų atestacija ir PŪV PAV auditavimo sistema.

9 ekspertai mano, jog dokumentų rengėjų atestavimas arba licencijavimas PAV kokybės nepagerintų, nuroydamai kitose srityse vykstančios atestacijos rezultatus, pvz. teritorijų planavimo specialistai, projektuotojai, projektų vadovai yra atestuojami, tačiau dėl to pažeidimų teritorijų planavimo ar statybos srityje nemažėja. Kiti ekspertai šiuo klausimu savo nuomonės nepareiškė.

Rengėjai mano, jog formali dokumentų rengėjų atestacija būtų tik dar vienas biurokratinis žingsnis, o PAV kokybei užtikrinti užtektų tik privalomųjų reikalavimų – atitinkamo aukštojo išsilavinimo, tam tikras darbo stažo aplinkosaugos srityje ir kitų kriterijų nurodytų PAV įstatyme.

Kai kurie ekspertai mano, jog atsakingos institucijos specialistams kartais pritrūksta laiko ir kompetencijos tinkamai išnagrinėti ir pakomentuoti PAV dokumentus, tačiau Rengėjų atestacija neišspręstų PAV proceso kokybės klausimo.

Kalbant apie PŪV PAV auditavimą, 8 ekspertai mano, jog būtų naudinga atlikti išorinį auditą, t.y. išanalizuoti PŪV PAV sistemos efektyvumą ir veiksmingumą bei parengti pasiūlymus kaip šiuos kriterijus pagerinti.

10 pav. Naujojo viešojo administravimo taikymas PAV procesui

Dar viena nuomonė buvo ta, jog būtų naudinga panaudoti šiuo metu teismo praktikoje egzistuojančią tvarką – dėl išaiškinimo kreiptis į aukštesnį teismą, pvz. kylant klausimams dėl PAV procedūrų kokybės, suinteresuotos šalys galėtų kreiptis į oficialius ekspertus, kurių išvados būtų galutinės ir neskundžiamos. Tai galėtų būti vienas iš būdų spręsti problemas, kylančias dėl visuomenės nemotyvuoto pasipriešinimo. Beje panašaus pobūdžio praktika yra taikoma JAV PAV sistemoje.

4. NAUJOJO VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO IR ELEKTRONINĖS VALDŽIOS PRINCIPŲ TAIKYMAS PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIME

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą viešos vadybos kontekste galime vadinti viešojo administravimo paslauga ir išskirti du šios paslaugos „gavėjus“ – planuojamos ūkinės veiklos užsakovas, kuris siekia gauti PŪV PAV atsakingos institucijos ir subjektų leidimą vykdyti ūkinę veiklą, kuri gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai ir pati aplinka, kurią PŪV PAV atsakinga institucija ir subjektai siekia apsaugoti nuo žalingo ūkinės veiklos poveikio. Pirmuoju atveju svarbu užtikrinti PŪV PAV atsakingos institucijos ir subjektų, atstovaujančių viešąjį sektorių ir ūkinės veiklos organizatoriaus – privataus sektoriaus, sklandų komunikavimą. Antruoju atveju svarbu užtikrinti aplinkos apsaugą, kuri šiuo metu įgyvendinama teisės aktų reikalavimų laikymusi. Dar vienas nemažiau svarbus dalykas – tarpinstitucinis bendradarbiavimas, kuris vyksta tarp PŪV PAV atsakingos institucijos ir subjektų. Šie trys atvejai lemia PŪV PAV proceso sėkmingą įgyvendinimą, todėl šių procesų sistemingas stebėjimas bei kokybės vertinimas leidžia daryti išvadas apie „silpnąsias“ PŪV PAV proceso vietas dėl kurių neužtikrinamas PŪV PAV efektyvumas. Dar vieni santykiai PŪV PAV procese vyksta tarp atsakingos institucijos, ūkinės veiklos organizatorių ir visuomenės, tačiau jie labiau paremti ne teisės aktų, reglamentuojančių atitinkamą aplinkos apsaugos sritį įgyvendinimu, o piliečių teise dalyvauti su jais susijusių klausimų sprendimo procese.

Pastaraisiais dešimtmečiais viešojo administravimo raida vyksta tradicinio arba senojo viešojo administravimo ir naujosios vadybos idėjų sandūroje. Ją stipriai veikia globalizacijos procesai bei naujosios informacinės technologijos. Šiuolaikinėje pasaulio bendruomenėje vykstantys socialiniai ir ekonominiai procesai neišvengiamai daro įtaką visų valstybių viešojo administravimo turiniui bei formai, ir todėl jo raidą lemia tiek valstybės viduje, tiek ir jos išorėje vykstantys procesai. Todėl viešojo administravimo kaitą daugeliu atvejų sąlygojo keletas išsiskiriančių veiksnių, kuriuos sąlygiškai galima suskirstyti į vidinius ir išorinius. Prie pirmųjų priskirtini ekonominiu racionalizmu bei modernių informacinių technologijų taikymu pagrįsti naujieji vadybos metodai ir naujieji teisiniai santykiai. Išorinė įtaka viešajam administravimui pasireiškia įvairiomis globalizacijos formomis (ekonomikos, kultūros, švietimo ir kitų veiklos šakų globalizacija). Dauguma jų siejasi ir su naujų informacinių technologijų sparčia raida⁷⁷. Būtent šie veiksniai lėmė tai, jog tradicinį viešąjį administravimą būtina buvo tobulinti ir derinti prie esamų pasikeitimų, atsiradusių dėl aukščiau išvardintų priežasčių. Į „senąjį mąstymą“ – tradicinį viešąjį administravimą, reikėjo integruoti naujas idėjas. Taip atsirado naujoji viešoji

---

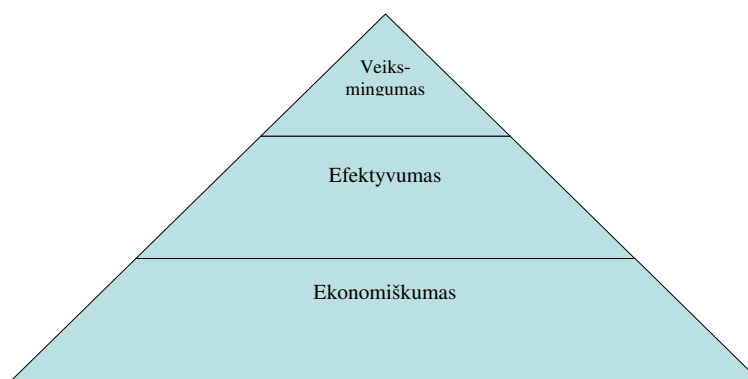
⁷⁷ V. Domarkas. Naujieji viešojo administravimo raidos akcentai // Viešoji politika ir administravimas. 2004, Nr.7, p.7

vadyba ir naujasis viešasis administravimas, kurių modeliai, nors ir gerokai skiriasi nuo tradicinio viešojo administravimo modelio, vis dėlto jo nepaneigia, o tik papildo.

Naujojo viešojo administravimo idėjos sudaro prielaidas didinti administravimo efektyvumą. Taigi, naujojo viešojo administravimo principus galima pritaikyti ir PŪV PAV procesui, siekiant efektyvesnio PŪV PAV tikslų įgyvendinimo.

4.1. Naujojo viešojo administravimo principai

Naujasis viešasis administravimas yra fokusuojamas į tris angliškas „e“: *economy*, *efficiency*, *effectiveness* (ekonomiškumas, efektyvumas, našumas)⁷⁸, kitaip vadinamas 3E koncepcija. Koncepcijos „nariai“ yra pasiskirstę hierarchinės piramidės būdu (7 pav.). Naudojant šių kriterijų sistemą vertinamos valdymo formos, institucijų veikla, administravimo procesai.

7 pav. 3E kriterijų hierarchija⁷⁹

Taikant naujojo viešojo administravimo principus PAV procesui t.y. analizuojant PAV procesą per 3E prizmę, galima įvertinti ar laikomasi įstatymais apibrėžtų taisyklių ir ar galiojančios taisyklės ir teisės aktai yra efektyvūs ir tinkami, ar naudojami proceso valdymo svertai ir priemonės efektyvūs ir veiksmingi, ar proceso dalyviai tinkamai atlieka savo darbą.

3E koncepciją tikslinga pradėti nagrinėti nuo ekonomiškumo kriterijaus.

Ekonomiškumas suprantamas kaip panaudotų išteklių, kurie reikalingi tam tikram rezultatui gauti (pagaminti prekę, suteikti paslaugą ir pan.), minimizavimas, išlaikant tam tikro rezultato kokybę. Įvairius rezultatus galima palyginti panaudotų išteklių kaštais, turint galvoje, kad šie rezultatai nesiskiria kokybe. Toks kriterijus suteikia galimybę pasirinkti geriausią, t.y. ekonomiškiausią arba pigiausią būdą, siekiant konkretaus rezultato. Ekonomiškumas yra paprasčiausias kriterijus, nes, pirma, jis priklauso nuo santykinai mažiau veiksnių, negu efektyvumas ar veiksmingumas, antra, visi veiksniai tiesiogiai susiję su kaštais ir, trečia, šis

⁷⁸ Domarkas V. // red. A. Raipa Naujųjų viešojo administravimo raidos tendencijų kritinė analizė // Naujoji viešoji vadyba. - Kaunas: Technologija, 2007. P.9.

⁷⁹ Puškorius S. Veiklos auditas: monografija. - Vilnius: MRU leidybos centras, 2004. P.6-11, 26-29.

kriterijus gali būti ganėtinai lengvai įvertintas kiekybiškai⁸⁰. Pavyzdžiui, PŪV PAV procese ekonomiškumo kriterijų galima susieti su PŪV organizatoriaus išlaidomis PŪV PAV ataskaitai parengti. Ekonomiškumas šiuo atveju tai racionalus PŪV organizatoriaus išlaidų naudojimas PAV procese. Šis racionalumas gali pasireikšti dokumentų teikimo forma – atsisakoma tam tikrų dokumentų teikimo popierine forma, o informacija teikiama elektroniniu būdu.

Ekonomiškumas glaudžiai susijęs su efektyvumu, tačiau pirmasis rodiklis (ekonomiškumas) suprantamas daug siauriau, negu antrasis. Ištekliai (šaltiniai) tam tikrai prekei ar paslaugai suteikti yra įvairūs, ir jų gali būti labai daug. Kiekvienas toks šaltinis gali būti įvertintas ekonomiškumo kriterijumi. Turėdami to kriterijaus reikšmių aibę, kurioje toli gražu ne visos reikšmės yra geriausios ekonomiškumo prasme, tenka pasirinkti prekių gaminimo ar paslaugų teikimo būdą, kuris yra kažkuo „geresnis“ iš visų galimų. Norint palyginti visus variantus tarpusavyje, tenka rinktis kitokio turinio, negu ekonomiškumas, kriterijų, kuris, beje, aprėptų išteklių ekonomiškumo kriterijus, t.y. daug kriterijų suvestų į vieną bendrąjį arba integralųjį kriterijų. Toks kriterijus yra vadinamas efektyvumo kriterijumi⁸¹. Pavyzdžiui, pritaikant efektyvumo kriterijų PŪV PAV procesui, gali būti sumažinta administracinė našta - atsisakant nereikšmingų procedūrų. Tačiau teisingai parengti tokį kriterijų yra ganėtinai sudėtingas ir sunkus uždavinys. Paprasčiausiu atveju, kai visi ištekliai gali būti įvertinti kaštais, efektyvumo kriterijus yra tų kaštų suma. Tačiau tokia situacija būna retai, nes, be kaštų, kiekvienos veiklos variantas priklauso nuo laiko, technologijos, personalo, darbuotojų kvalifikacijos, jų motyvacijos, vidinės ir išorinės aplinkos ir kitų veiksnių. Pavyzdžiui, ekspertų apklausos metu, kai kurie specialistai įvardino, jog Atsakingos institucijos specialistams kartais pritrūksta laiko ir kompetencijos tinkamai išnagrinėti ir pakomentuoti PŪV PAV dokumentus arba trūksta žinių apie šiuo metu naudojamų oro teršalų modeliavimo programas, nes pastarieji dažnai reikalauja papildomų duomenų patvirtinančių ar paaiškinančių skaičiavimus. Visa tai gali įtakoti PŪV PAV proceso efektyvumą.

Taigi, efektyvumas yra pageidautinų veiklos rezultatų ir panaudotų tiems rezultatams pasiekti išteklių, indėlių, kaštų bei kitų resursų santykis. Efektyvumo kriterijus aprėpia veiksnius, išskirtus vertinant ekonomiškumą, tačiau, pirma, nagrinėja ženkliai daugiau ir įvairesnių faktorių, antra, sistemiškai vertina veiklos rezultatus, trečia, yra „arčiau užsibrėžtų tikslų“⁸². Pavyzdžiu galima laikyti tokią situaciją – planuojama ūkinė veikla, kuri tikėtina turės reikšmingesnę poveikį aplinkos orui, nei kitiems aplinkos komponentams. Tam, jog būtų užtikrintas PŪV PAV efektyvumas, PŪV PAV proceso privalo dalyvauti specialistai, turintys pakankamai žinių apie atmosferos apsaugą, tam, jog PŪV grėsmės aplinkos orui būtų išsamiai

---

⁸⁰ ten pat.

⁸¹ ten pat.

⁸² ten pat.

išanalizuotos ir įvertintos. Iš 3.3. poskyryje nagrinėtų klausimų PŪV PAV efektyvumą gali lemti skaičiavimo metodikų patikimumas, teisės aktų praktinis taikymas, tarpinstitucinio bendradarbiavimo kokybė, pateikiamų duomenų išsamumas.

Paskutinis 3E koncepcijos „narys“ – veiksmingumas (literatūroje dar vadinamas našumu). Veiksmingumas – tai nustatytų tikslų įgyvendinimo lygis, panaudojus tam tikrą išteklių kiekį. Veiksmingumas yra aukščiausio lygmens kriterijus, nes, pirma aprėpia efektyvumo kriterijų visumą, antra, nustato kiekvieno efektyvumo kriterijaus įtaką veiklos rezultatams, trečia, svarbiausia, įvertina nustatytų tikslų pasiekimo lygį⁸³. Pavyzdžiui, jei analizuojant PŪV PAV procesą per 3E prizmę nustatoma, jog jo efektyvumas priklauso nuo tarpinstitucinio bendradarbiavimo kokybės, tai apibūdinant šio faktoriaus veiksmingumą, būtina nustatyti kaip jis konkrečiai paveikia PŪV PAV procedūras – procedūros užsitęsia, negaunama pakankamai informacijos ir pan.

Taigi, remiantis naujojo viešojo administravimo idėjomis, PŪV PAV procesas turi užtikrinti 3E koncepciją. Tą galima padaryti atlikus poveikio aplinkai vertinimo proceso analizę šios koncepcijos kriterijų pagrindu, o atsižvelgus į analizės išvadas, imtis reikiamų priemonių šiam procesui tobulinti. Dažnai 3E koncepcija taikoma atliekant veiklos auditą viešajame sektoriuje.

4.2. Elektroninės valdžios principai

Pastaruosiu metu įvairiose pasaulio valstybėse internetas tampa svarbia ryšio priemone bendraujant valstybinėms institucijoms su visuomene. Diegdamos elektroninės valdžios elementus, viešojo administravimo institucijos teikia vis daugiau informacijos ir įvairių viešųjų paslaugų internete. Esminiai elektroninės valdžios įgyvendinimo principai paremti šiuolaikinių informacinių technologijų taikymu, sukuriant naujus būdus ir galimybes visuomenei gauti valdžios įstaigų teikiamą informaciją ir viešąsias paslaugas, bendradarbiauti viešojo sektoriaus institucijoms įvairiais aspektais ne tik tarpusavyje, bet ir su klientais. Elektroninės valdžios kūrimo idėjos neatsiejamos nuo daugelyje šalių įgyvendinamų pastangų modernizuoti viešąjį sektorių, siekiant kelių pagrindinių tikslų – skaidrumo, efektyvumo ir paprastumo. Kitaip tariant elektroninės valdžios paskirtis – didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir kitoms valstybinio sektoriaus institucijoms informaciją, viešąsias paslaugas tam panaudojant informacinių technologijų teikiamas galimybes⁸⁴. Taikant elektroninės valdžios principus svarbu identifikuoti besikeičiančius vartotojų poreikius.

---

⁸³ ten pat.

⁸⁴ Limba T. Elektroninės valdžios paslaugų modeliai: jų taikymo galimybės Lietuvos savivaldybėse : daktaro dis.soc.mokslai: vadyba ir administravimas (03 S) / Mykolo Romerio universitetas, 2009.P.1.

Šiuo metu esti nemažai sukurtų elektroninės valdžios modelių, kuriais siekiama tobulinti viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę procesus, didinti viešųjų paslaugų teikimo efektyvumą. Mokslininkai neišskiria geriausio ar pateis tinkamiausio ir visomis pasaulio viešojo sektoriaus institucijoms taikomo universalaus elektroninės valdžios paslaugų modelio, kadangi patį modelį parinkti ir jį taikyti galima tik gerai įvertinus savitus šalies ypatumus.

Šiuo metu tarpinstitucinio bendradarbiavimo efektyvumui užtikrinti taikomas elektroninės valdžios paslaugų „Tarpinstitucinio daugialypės sąveikos“ modelis. Mokslininkas E. Tambouris⁸⁵ šį modelį apibūdina taip: „tai verslo procesų diegimas valdžios institucijų vidinių struktūrų informacinėse sistemose, sudarant galimybes keisti informacija ir žiniomis tarp skirtingų centrinės ir vietos valdžios institucijų, efektyviai sąveikauti organizacijų viduje ir už jos ribų, siekiant kompleksiskai teikti viešąją informaciją, viešąsias paslaugas ir sėkmingiau užtikrinti viešosios politikos, demokratinis, teisinius, administracinius tarpusavyje suderintus procesus“. Taigi, šio modelio esmė – sukurti bendrą keitimosi duomenimis mechanizmą, tam, jog būtų palengvintas institucijų darbas, taupant resursus ir laiką.

Teorijoje išskiriami du elektroninės valdžios tarpinstitucinės daugialypės sąveikos modelių tipai – dvišalės sistemos modelis ir harmonizuotas sistemos modelis. Pirmasis modelis – interesantas kreipiasi į pirminę viešosios paslaugos instituciją, o ši reikiamus papildomus dokumentus gauna besikreipdama į kiekvieną kitą instituciją per tarpinstitucinę keitimosi duomenimis sistemą internete, antrasis – interesantas kreipiasi į instituciją, tuo tarpu ši, prisijungusi prie bendros visų centrinių ir vietos valdžios tarpinstitucinės keitimosi sistemos, surenka reikiamą informaciją, susijusią su elektroninės valdžios paslaugos interesantui teikimu⁸⁶. Pastarąjį modelį mokslininkai dar vadina kompleksinėmis elektroninės valdžios paslaugomis.

Vieną iš šių tarpinstitucinio daugialypio modelio variantų galima būtų pritaikyti kurį nors ir PAV procese. Tai leistų pagerinti ir palengvinti bendradarbiavimą tarp PŪV PAV dalyvių - atsakingos institucijos, subjektų ir veiklos organizatoriaus.

Be tarpinstitucinio daugialypio modelio yra sukurtų daug kitų modelių, kurių pagalba valdžios institucijos teikia informaciją visuomenei ar kitoms suinteresuotoms šalims („Verslo“ modelis, „ANAO“ modelis, „SAFAD“ modelis ir t.t.). Šių modelių pritaikymas PŪV PAV procese, tai pat suteiktų galimybę patobulinti šį procesą. Juolab, jog ekspertų apklausos metu, visi specialistai sutarė dėl duomenų bazių reikalingumo ir jų teikiamos naudos, pvz. vertinant foninę oro taršą planuojamos ūkinės veiklos vietovėje, specialistams praverstų Lietuvos įmonių žemėlapis.

---

⁸⁵ E. Tambouris, K. Tarabanis, V. Peristeras ir kt. Study on Interoperability at Local and Regional Level, Executive Summary // <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/7038/254>; prisijungimo laikas: 2009-08-16

⁸⁶ Limba T. Elektroninės valdžios paslaugų modeliai: jų taikymo galimybės Lietuvos savivaldybėse : daktaro dis.soc.mokslai: vadyba ir administravimas (03 S) / Mykolo Romerio universitetas, 2009.P.

IŠVADOS

1. Lietuvos teisinė bazė teoriškai užtikrina ES direktyvų, reglamentuojančių atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimą, įgyvendinimą. Praktinis teisės aktų įgyvendinimas priklauso nuo juos vykdančių subjektų kompetencijos.
2. Poveikio aplinkai vertinimo tikslai yra bendri pasauliniu mastu. Skiriasi šių tikslų įgyvendinimas ir taikomos poveikio aplinkai vertinimo procedūros. ES valstybių narių PŪV PAV sistemos yra panašios ir remiasi ta pačia pamatine direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo.
3. Poveikio aplinkai vertinimo procese išsamiai įvertinamas planuojamos ūkinės veiklos poveikis atmosferai per atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų prizmę, todėl iškelta pirma hipotezė „Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas geba užtikrinti atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą“ pasitvirtina.
4. Poveikio aplinkai vertinimo procesui galima ir rekomenduojama pritaikyti naujojo viešojo administravimo principus, todėl iškelta antra hipotezė „Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesui turėtų būti taikomi viešojo administravimo principai“ pasitvirtina.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Būtina atlikti Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo proceso analizę 3E koncepcijos pagrindu. Šią analizę galėtų atlikti specialiai sudaryta ekspertų grupė, kurios sudėtyje turėtų būti tik poveikio aplinkai vertinimo procese dalyvaujančių šalių (atsakingos institucijos, subjektų, rengėjų) atstovai, bet vadybos, veiklos audito, ekonomikos sričių specialistai.
2. Atlikti poveikio aplinkai vertinimo procesui reikalingų duomenų bazių analizę ir jas įdiegti. Šį procesą turėtų inicijuoti ir koordinuoti LR aplinkos ministerija, kadangi ji viena pilnai disponuoja informacija apie aplinką, reikalingą šių duomenų bazių kūrimui.
3. PŪV PAV procese stiprinti tarpinstitucinio bendradarbiavimo kokybę, taikant elektronines valdžios principus.
4. LR aplinkos ministerija turėtų tobulinti oro teršalų skaičiavimo metodikas remiantis jau patvirtintomis ES arba kitų šalių analogiškais metodikomis ir atsižvelgiant į Lietuvos aplinkosauginę būklę, tokiu būdu sudarant tam tikras nacionalines skaičiavimo metodikas.
5. LR aplinkos ministerija turėtų sukurti oficialią poveikio aplinkai vertinimo nepriklausomų ekspertų grupę, sprendžiančią su poveikio aplinkai vertinimu susijusius klausimus iškilusių ginčų metu ir kurios išvados būtų galutinės ir neskundžiamos.
6. Sukurti PŪV PAV dokumentų rengėjų atestacijos/licencijavimo sistemą. PŪV PAV dokumentacijos rengimas turėtų remtis specializacija atskirose aplinkos apsaugos srityse atmosferos, vandens, dirvožemio, biologinės įvairovės ir t.t. apsauga, t.y. atitinkamą sritį turi vertinti tos srities specialistas. Tokiu būdu būtų užtikrintas kokybiškas PŪV PAV dokumentacijos rengimas. Atitinkamos srities PŪV PAV dokumentacijos rengėjus turėtų atestuoti atsakingos institucijos ir tos srities specialistų grupė.
7. Taikyti ES vykdomą praktiką dėl teisės aktų, reglamentuojančių atmosferos taršos valdymą, supaprastinimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.
2. Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 57-2025.
3. Lietuvos Respublikos aplinkos oro įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 98-2813.
4. Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir preparatų įstatymas // 2006, Nr. 65-2381.
5. Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 84-3105.

6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. 620 „Dėl lakiųjų organinių junginių, susidarantių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 15-634.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. 620 „Dėl lakiųjų organinių junginių, susidarantių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 15-634.
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. 80 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 85-3684.
9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymas Nr. 80 „Dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 85-3684.
10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 468 „Dėl sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako nacionalinius limitus patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 99-4465.
11. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. D1-636 „Dėl poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 6-225.
12. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. D1-636 „Dėl poveikio aplinkai vertinimo programos ir ataskaitos rengimo nuostatų patvirtinimo“ // 2006, Nr.: 6-225.
13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-665 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos atrankos metodiniai nurodymų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 4-129.
14. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. D1-255 „Dėl planų ir programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar

- potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 61-2214.
15. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2000 m. spalio 30 d. įsakymas Nr.471/582 „Dėl teršalų, kurių kiekis aplinkos ore vertinamas pagal Europos Sąjungos kriterijus, sąrašo patvirtinimo ir ribinių aplinkos oro užterštumo verčių nustatymo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 100-3185.
  16. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. 591/640 „Dėl aplinkos oro užterštumo normų nustatymo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 106-3827.
  17. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2002 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. 544/508 „Dėl ozono aplinkos ore normos ir vertinimo taisyklių nustatymo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 105-4731.
  18. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2006 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. D1-153/V-246 „Dėl aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, nikeliu ir benzo(a)pirenu siektinų verčių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 41-1486.
  19. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 25 d. įsakymas Nr. D1-379/4-273 „Dėl lakiųjų organinių junginių kiekių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų dažų, lakų ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktų sudėtyje, ribojimo taisyklėmis“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 93-3474.
  20. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 532/742 „Dėl pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkos“ // Valstybės žinios 2001, Nr. 16-509.
  21. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. liepos 25 d. įsakymas Nr. D1-379/4-273 „Dėl lakiųjų organinių junginių kiekių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikrų dažų, lakų ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktų sudėtyje, ribojimo taisyklėmis“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 93-3474.
  22. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2005 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. V-564/D1-339/3-312 „Dėl Pasaulio sveikatos organizacijos chartijos „Transportas, aplinka ir sveikata“ įgyvendinimo Lietuvoje“.
  23. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. 305 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atlikimo kokybės įvertinimo atmintinės patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 65-1971.
  24. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 596 „Dėl aplinkos oro kokybės vertinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 106-3828.

25. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. 486 „Dėl išmetamų teršalų iš didelių kurą deginančių įrenginių ir išmetamų teršalų iš kurą deginančių įrenginių normų LAND 43-2001 nustatymo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 88 – 3100.
26. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 699 „Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 31-1290.
27. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. D1-289 „Dėl aplinkos oro užterštumo arsenu, kadmiu, gyvsidabriu, nikeliu ir policikliniais aromatiniais angliavandeniliais vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 71-2647.
28. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. liepos 15 d. įsakymas „Dėl į atmosferą išmetamo teršalų kiekio apskaičiavimo metodikų sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 92-3442.
29. Reglamentas (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo.
30. 1999/13/EB direktyva dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių LOJ, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijų apribojimo.
31. 1999/30/EB direktyva Dėl sieros ir azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore.
32. 2000/69/EB direktyva dėl benzene ir anglies monoksido ribinių verčių aplinkos ore.
33. 2000/76/EB direktyva dėl reikalavimų atliekų deginimui.
34. 2001/80/EB direktyva dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš didelių kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo.
35. 2001/81/EB direktyva dėl tam tikrų atmosferos teršalų išmetimo nacionalinių ribų.
36. 2002/3/EB direktyva dėl ozono aplinkos ore.
37. 2003/35/EB direktyva dėl visuomenės dalyvavimo rengiant tam tikrus aplinkosaugos planus ir programas.
38. 2004/107/EB direktyva dėl arseno, kadmio, gyvsidabrio, nikelio ir policiklinių aromatinių angliavandenilių aplinkos ore.
39. 2004/12/EB direktyva dėl lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius tam tikruose dažuose, lakuose ir transporto priemonių pakartotinės apdailos produktuose, išmetamų kiekių ribojimo.
40. 2005/55/EB direktyva dėl valstybių narių įstatymų, reglamentuojančių priemones, kurių būtina imtis mažinant transporto priemonių išmetamuosius dujinius teršalus, suderinimo.
41. 2008/50/EB direktyva Dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje.

42. 85/337/EEB direktyva dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo.
43. 94/63/EB direktyva dėl lakiųjų organinių junginių.
44. 96/62/EB direktyva dėl aplinkos oro kokybės vertinimo.
45. 96/61/EB direktyva dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės.
46. 97/11/EB direktyva iš dalies keičianti Direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo.

47. Aplinkos ir sveikatos ministrų 1994 m. birželio 20-22 d. Helsinkio konferencijos deklaracija.
48. Europos Bendrijų komisijos 2005 m. rugsėjo 21 d. komunikatas tarybai ir Europos parlamentui Nr. 446 Teminė oro taršos strategija.
49. Europos Parlamento ir Tarybos 1997 m. sausio 27 d. sprendimas 97/101/EB dėl apsikeitimo informacija.
50. Jungtinių tautų organizacijos 1998 m. birželio 25 d. konvencija Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais // Valstybės žinios. 2001, Nr. 73-2572.
51. Jungtinių Tautų žmogaus aplinkos konferencijos ataskaita, Stokholmas, 1972.
52. Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (ESPOO, 1991) // Valstybės žinios. 1999, Nr. 92-2688.
53. Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regiono komiteto 1999 m. rugsėjo strategija „Sveikata visiems“ (49 sesija, Florencija).
54. Tarptautinės azoto konferencijos deklaracija (2004 m. spalio, Nandzingas, Kinija).

55. Domarkas V. // red. A. Raipa Naujųjų viešojo administravimo raidos tendencijų kritinė analizė // Naujoji viešoji vadyba. - Kaunas: Technologija, 2007. P.9.
56. E. Tambouris, K. Tarabanis, V. Peristeras ir kt. Study on Interoperability at Local and Regional Level, Executive Summary .
57. Limba T. Elektroninės valdžios paslaugų modeliai: jų taikymo galimybės Lietuvos savivaldybėse: daktaro dis.soc.mokslai: vadyba ir administravimas (03 S) / Mykolo Romerio universitetas, 2009.P.1.
58. Puškorius S. Veiklos auditas: monografija. - Vilnius: MRU leidybos centras, 2004. P.6-11, 26-29.
59. Raulinaitis M., Auglys V., Bučiūnaitė I. ir kt. Poveikio aplinkai vertinimo vadovas. - Vilnius: Petro ofsetas, 2009. P. 7-8.

60. Ritter J. Lawsuit pits risks and roads // UAS today // http://www.usatoday.com/news/nation/2003-03-06-vegas-highway-usat_x.htm; prisijungimo laikas: 2009-06-10.
61. V. Domarkas. Naujieji viešojo administravimo raidos akcentai // Viešoji politika ir administravimas. 2004, Nr.7, P.7.
62. V. Karenauskaitė, S. Bagdonas, G. Streckytė ir kt. Biomedicinos fizika // http://www.ff.vu.lt/biophotonics/knyga3/knyga1_20.html; prisijungimo laikas 2009-06-16.
63. Europos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės biuras Sevilijoje // <http://eippcb.jrc.es>; prisijungimo laikas: 2009-07-03.
64. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija // <http://www.am.lt/VI/index.php#r/1043>; prisijungimo laikas: 2009-06-20.
65. EU 4 journalists // <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/english/C40/38>; prisijungimo laikas: 2009-05-10.
66. EUR – Lex Official Journal of the European Union // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52001DC0245:EN:NOT>; prisijungimo laikas: 2009-05-11.
67. United Nations Economic Commission for Europe Transport, Health and Environment Pan-European Programme // <http://www.unece.org/thepep/en/welcome.htm>; prisijungimo laikas: 2009-05-17.
68. United States Environmental Protection Agency // <http://www.epa.gov/>; prisijungimo laikas: 2009-06-08. Code of federal regulations // <http://www.gpoaccess.gov/cfr/index.html>; prisijungimo laikas: 2009-06-09,
69. United States Environmental Protection Agency <http://www.epa.gov/federalregister/>; prisijungimo laikas: 2009-06-08.
70. United States government // <http://www.usa.gov/Agencies/federal.shtml>; prisijungimo laikas: 2009-06-05.

SANTRAUKA

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas atmosferos taršos valdyme

Reikšminiai žodžiai: atmosferos tarša, planuojama ūkinė veikla, poveikio aplinkai vertinimas, 3E koncepcija, elektroninė valdžia.

Atmosferos tarša kelia didelių aplinkos ir sveikatos problemų. Su šioms problemomis ES pradėjo kovą jau aštuntajame dešimtmetyje, kurdama teisinius dokumentus, įtvirtinančius aplinkosauginius reikalavimus. Šiandien šie reikalavimai vieni iš griežčiausių pasaulyje.

ES atmosferos taršą daugiausiai reglamentuoja direktyvos, kurioms pamatus padeda strateginiai dokumentai. Oro taršos valdymą reglamentuojančias direktyvas galima suskirstyti į tam tikras grupes – oro kokybės vertinimas ir valdymas, taršos integruota prevencija ir kontrolė, lakiųjų organinių junginių, transporto, atliekų deginimo sukeltos taršos ribojimas. Vienu iš šių direktyvų įgyvendinimo instrumentų laikomas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesas. Todėl sėkminga ir efektyvi šio proceso eiga gali lemti kokybišką ES atmosferos taršos valdymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą.

Kadangi poveikio aplinkai vertinimo procesą koordinuoja atitinkamos valstybinės institucijos, galima teigti, jog šio proceso įgyvendinimo kokybė priklauso nuo viešojo sektoriaus, kurio neaplenkia šiuo metu vykstantys globalizacijos procesai ir modernėjančios informacinės technologijos. Šių naujų tendencijų taikymą viešajame sektoriuje nagrinėja naujoji viešoji vadyba, dar kitaip vadinama naujuoju viešuoju administravimu, kurio principų pritaikymas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese gali padidinti šio proceso efektyvumą.

Darbe yra apžvelgiama atmosferos taršos valdymą ir poveikio aplinkai vertinimą reglamentuojančių ES teisės aktų įgyvendinimas Lietuvoje, išanalizuojama užsienio šalių JAV, kaip poveikio aplinkai vertinimo proceso pradininkės ir Suomijos, kaip vienos iš stipriausių valstybių aplinkos apsaugos srityje, poveikio aplinkai vertinimo procesų eiga, įvertinama poveikio aplinkai vertinimo proceso ekspertų nuomonė bei pateikiami naujojo viešojo administravimo principai, kuriuos galima pritaikyti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese.

SUMMARY

An Environmental Impact Assessment Of Planned Economic Activities In Air Pollution Management

Keywords: air pollution, planned economic activities, environmental impact assessment, 3E conception, e Government.

Air pollution poses serious environmental and health problems. EU has already started to fight with these problems in the seventies by developing legal instruments, which lays down the environmental requirements. Today these requirements are one of the toughest in the world.

In EU air pollution is mainly governed by the directives, which are disposed by strategic documents. Directives that control air pollution can be divided into certain groups air quality assessment and management, integrated pollution prevention and control, control of volatile organic compounds, transport, waste incineration pollution restriction. One of the instruments of Directives implementation is an environmental impact assessment of planned economic activities. For this reason the successful and effective process of environmental impact assessment leads to a qualitative EU legislation implementation in air pollution management.

As a process of environmental impact assessment is coordinated by state authorities it can argued that quality of this process implementation depends on the public sector, which fall within the current processes of globalisation and modern information technology

The new public management, also known as the new public administration, researches an adaptation of the new trends that may increase the efficiency of environmental impact assessment process of the planned economic activities.

This work is an overview of air pollution management and environmental impact assessment of EU legislation in Lithuania, it examines foreign countries such as U.S. as the environmental impact assessment process mover and Finland as one of the strongest countries in the field of environmental protection environmental impact evaluation process, it also assess the environmental impact evaluation process, expert opinion and the new public management principles which can be adapted to the planned economic activities of the environmental impact assessment process.

PRIEDAI

Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste 1 priedo veiklos rūšių
sąrašas

1. Naftos perdirbimo gamyklos (išskyrus įmones, gaminančias tikrai tepalus iš naftos žaliavos) ir anglies arba bitumuotų skalūnų dujų fiksacijos ir suskystinimo įranga 500 tonų per dieną arba didesnio pajėgumo.
2. 300 megavatų arba didesnės galios šiluminės elektrinės ir kiti deginimo įrenginiai, taip pat atominės elektrinės ir kiti įrenginiai su branduoliniais reaktoriais (išskyrus tyrimo įrenginius skylančių ir reprodukuojamų medžiagų gamybai ir konversijai, kurių didžiausioji galia neviršija vieno kilovato, esant pastoviai šiluminei apkrovai).
3. Įrenginiai, skirti tik gamybai arba atominiam kurui prisodrinti, panaudotam branduoliniam kurui regeneruoti arba radioaktyviosioms atliekoms surinkti, pašalinti ir perdirbti.
4. Stambūs aukštakrosnių ir marteno krosnių įrenginiai bei spalvotosios metalurgijos įmonės.
5. Asbesto gavybos ir perdirbimo, asbesto ir gaminių, kurių sudėtyje yra asbesto, modifikacijos įrenginiai: gaminių, kurių sudėtyje yra asbesto, - kai pagaminama daugiau kaip 20000 tonų per metus; frikcinės medžiagos - kai per metus pagaminama daugiau kaip 50 tonų; kitų asbesto panaudojimo būdų - naudojant daugiau kaip 200 tonų per metus.
6. Chemijos kombinatai.
7. Automagistralių, greitkelių, tolimojo susisiekimo geležinkelių ir oro uostų, turinčių pagrindinį 2100 metrų ilgio ir ilgesnį kilimo ir tūpimo taką, statyba.
8. Naftotiekiai ir dujotiekiai, turintys didelio skersmens vamzdžius.
9. Prekybiniai, taip pat vietiniai vandens keliai ir vietiniai laivybos uostai, kurie gali priimti daugiau kaip 1350 tonų vandentalpos laivus.
10. Atliekų deginimo, cheminio perdirbimo arba toksinių bei pavojingų atliekų laidojimo bei dorojimo įrenginiai.
11. Stambios užtvankos ir vandenvietės.
12. Požeminių vandenų išgavimas, kai per metus išgaunama 10 milijonų m³ arba daugiau vandens.
13. Celiuliozės ir popieriaus gamyba, kai per dieną pagaminama 200 tonų arba daugiau ore išdžiovintos produkcijos.
14. Metalų rūdų ir anglių didelio masto gavyba ir prisodrinimas vietoje.
15. Angliavandenilių gavyba kontinentiniame šelfe.
16. Stambūs naftos, naftos cheminių ir cheminių produktų sandėliai.
17. Miškų kirtimas dideliuose plotuose.

Direktyvos 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo oro teršalų, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant ir valdant aplinkos oro kokybę, sąrašas

I. Teršalai, kuriuos reikia tirti pradiniam etape, įskaitant aplinkos oro kokybės direktyvų reglamentuojančius teršalus:

1. Sieros dioksidas
2. Azoto dioksidas
3. Smulkios kietosios dalelės, pvz., suodžiai
4. Suspenduotos kietosios dalelės
5. Švinas
6. Ozonas

II. Kiti oro teršalai:

7. Benzenas
8. Anglies monoksidas
9. Policikliniai aromatiniai angliavandeniliai
10. Kadmis
11. Arsenas
12. Nikelis
13. Gyvsidabris

Direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės reglamentuojamų veiklos rūšių sąrašas

1. Energetikos pramonė

- 1.1. Kurą deginantys įrenginiai, kurių nominalus šiluminis našumas didesnis kaip 50 MW;
- 1.2. Naftos ir dujų perdirbimo įrenginiai;
- 1.3. Kokso krosnys;
- 1.4. Anglies dujofikavimo ir suskystinimo įrenginiai;

2. Metalų gamyba ir apdirbimas

- 2.1. Metalų rūdos (įskaitant sulfidinę rūdą) kalcinavimo arba kaitinimo įrenginiai;
- 2.2. Įrenginiai ketui arba plienui (pirminio arba antrinio lydymo), įskaitant nepertraukiamą liejimą, gaminti, kurių pajėgumas didesnis kaip 2,5 tonų per valandą;
- 2.3. Juodųjų metalų apdirbimo įrenginiai:
  - a) karšto valcavimo staklės, kurių pajėgumas didesnis kaip 20 tonų plieno per valandą;

b) kalvės, turinčios kūjus, kurių kiekvieno energija didesnė kaip 50 KJ ir kurių kaloringumas didesnis kaip 20 MW;

c) įrenginiai, skirti dengimui apsauginėmis lydyto metalo dangomis, kurių įkrova didesnė kaip 2 tonos plieno per valandą;

2.4. Juodųjų metalų liejyklos, kurių gamybos pajėgumas didesnis kaip 20 tonų per dieną;

2.5. Įrenginiai

a) neapdirbtiems spalvotiesiems metalams iš rūdos, koncentratų arba antrinių žaliavų gaminti naudojant metalurginius, cheminius arba elektrolitinius procesus;

b) spalvotiesiems metalams, įskaitant regeneruotus produktus (taurinimas, liejimas, ir kt.), lydyti, įskaitant legiravimą, kai švino ir kadmio lydymo pajėgumas didesnis kaip 4 tonas per valandą, o visų kitų metalų - 20 tonų per valandą;

2.6. Įrenginiai, kurių dengimo vonių tūris didesnis kaip 30 m³, metalų ir plastinių medžiagų paviršiams apdoroti elektrolizės arba cheminiais procesais.

3. Naudingųjų iškasenų pramonė

3.1. Įrenginiai, cemento klinkeriui gaminti rotacinėse krosnyse, kurių gamybos pajėgumas didesnis kaip 500 tonų per dieną, arba kalkėms rotacinėse krosnyse, kurių gamybos pajėgumas didesnis kaip 50 tonų per dieną, arba kitose aukštakrosnėse, kurių gamybos pajėgumas didesnis kaip 50 tonų per dieną;

3.2. Įrenginiai asbestui ir produktams iš asbesto gaminti;

3.3. Įrenginiai, stiklui, įskaitant ir stiklo pluoštą, kurių lydymo pajėgumas didesnis kaip 20 tonų per dieną, gaminti;

3.4. Įrenginiai mineralinėms medžiagoms lydyti, įskaitant mineralinio pluošto gamybą, kurių lydymo pajėgumas didesnis kaip 20 tonų per dieną;

3.5. Įrenginiai keraminiams gaminams degimo būdu gaminti, ypač stogų čerpėms, plytoms, ugniai atsparioms plytoms, čerpėms, molio dirbiniais arba porcelianui, kurių gamybos pajėgumas didesnis kaip 75 tonos per dieną ir/arba kurių degimo krosnies pajėgumas didesnis kaip 4 m³, o vienos krosnies džiovinimo talpa didesnė kaip 300 kg/m³;

4. Chemijos pramonė

4.1. Chemijos įrenginiai pagrindinėms organinėms cheminėms medžiagoms gaminti:

a) angliavandeniliams (linijiniams arba cikliniams; sotiesiems arba nesotiesiems, alifatiniais arba aromatiniais);

b) deguonies turintiems organiniams junginiams: alkoholiui, aldehidams, ketonams, karboksirūgščiai, esteriams, acetatams, eteriams, peroksidams, epoksidinėms dervoms;

c) sieros turintiems organiniams junginiams;

- d) azoto turintiems organiniams junginiams: aminams, amidams, nitrozo ir nitro junginiams, arba nitratom, nitrilams, cianatom, izocianatom;
- e) fosforo turintiems organiniams junginiams;
- h) halogenintiems angliavandeniliams;
- g) metalo organiniams junginiams;
- h) bazinėms plastinėms medžiagoms (polimeriniam sintetiniam pluoštui ir pluoštui, turinčiam celiuliozės);
- i) sintetiniam kaučiukui;
- j) dažikliams ir pigmentams;
- k) paviršinio aktyvumo agentams ir medžiagoms;

4.2. Chemijos įrenginiai pagrindinėms neorganinėms cheminėms medžiagoms gaminti:

- a) dujoms - amoniakui, chlorui arba vandenilio chloridui, fluorui arba vandenilio fluoridui, anglies oksidams, sieros turintiems junginiams, azoto oksidams, vandeniliui, sieros dioksidui, karbonilo chloridui (fosgenui) ir kt.;
- b) rūgštims - chromo rūgščiai, fluoro vandenilio rūgščiai, fosforo rūgščiai, azoto rūgščiai, druskos rūgščiai, sieros rūgščiai, oleumui, sulfitinėms rūgštims ir kt.;
- c) bazėms - amonio hidroksidui, kalio hidroksidui, natrio hidroksidui ir kt.;
- d) druskoms - amonio chloridui, kalio chloratui, kalio karbonatui, natrio karbonatui, perboratui, sidabro nitratui ir kt.;
- e) ne metalams, metalo oksidams arba kitiems neorganiniams junginiams - kalcio karbidui, siliciui, silicio karbidui ir kt.;

4.3. Chemijos įrenginiai fosforo, azoto arba kalio trąšoms (paprastoms ar kompleksinėms) gaminti;

4.4. Chemijos įrenginiai pagrindiniams augalų apsaugos produktams ir biocidams gaminti;

4.5. Įrenginiai, kuriuose pagrindiniams farmacijos produktams gaminti naudojami cheminiai arba biologiniai būdai;

4.6. Chemijos įrenginiai sprogenims gaminti;

5. Atliekų tvarkymas

5.1. Įrenginiai pavojingoms atliekoms šalinti arba joms panaudoti, kai pajėgumas didesnis kaip 10 tonų per dieną;

5.2. Įrenginiai būtiniems atliekoms deginti, kaip apibrėžta 1989 m. birželio 8 d. Tarybos direktyvoje 89/369/EEB dėl naujų komunalinių atliekų deginimo įmonių oro taršos prevencijos ir 1989 m. birželio 21 d. Tarybos direktyvoje 89/429/EEB dėl esamų komunalinių atliekų deginimo įmonių oro taršos, kai pajėgumas didesnis kaip 3 tonos per valandą;

5.3. Įrenginiai nepavojingoms atliekoms šalinti, kaip apibrėžta Direktyvos 75/442/EEB II A priede su paantraštelėmis D8 ir D9, kai pajėgumas didesnis kaip 50 tonų per dieną;

5.4. Sąvartynai, priimančys daugiau negu 10 tonų atliekų per dieną, arba kurių bendras pajėgumas didesnis kaip 25 000 tonų, išskyrus neaktyvių atliekų sąvartynus;

6. Kitos veiklos rūšys

6.1. Pramonės įmonės, kuriose gaminama:

a) celiuliozė iš medienos arba kitų pluoštinių medžiagų,

b) popierius ir kartonas, kurių gamybos pajėgumas didesnis kaip 20 tonų per dieną;

6.2. Įmonės, kuriose atliekamas pirminis pluošto arba tekstilės apdorojimas (plovimas, balinimas, merserizavimas) arba dažymas ir kurių apdorojimo pajėgumas didesnis kaip 10 tonų pluošto per dieną;

6.3. Kailių ir odų rauginimo įmonės, kurių apdorojimo pajėgumas didesnis kaip 12 tonų gatavos produkcijos per dieną;

6.4. a) skerdyklos, kurių skerdenos gamybos pajėgumas didesnis kaip 50 tonų per dieną,

b) įmonės, kuriose apdorojamos ir perdirbamos maisto produktams gaminti skirtos:

- gyvulinės žaliavos (išskyrus pieną), kurių galutinio produkto gamybos pajėgumas didesnis kaip 75 tonos per dieną,

- augalinės žaliavos, kurių galutinio produkto gamybos pajėgumas didesnis kaip 300 tonų per dieną (ketvirčio vidurkis),

c) pieno apdorojimo ir perdirbimo įmonės, kuriose per dieną pagaminama daugiau kaip 200 tonų pieno (metinis vidurkis);

6.5. Gyvulių skeletų ir atliekų šalinimo arba perdirbimo įrenginiai, kurių darbo pajėgumas didesnis kaip 10 tonų per dieną;

6.6. Intensyvaus paukščių arba kiaulių auginimo įrenginiai, kuriuose yra daugiau kaip:

a) 40 000 vietų paukščiams,

b) 2 000 vietų mėsinėms kiaulėms (daugiau kaip 30 kg),

arba

c) 750 vietų paršavedėms;

6.7. Įrenginiai, kuriuose naudojant organinius tirpiklius atliekamas medžiagų, daiktų arba gaminių paviršiaus apdorojimas – taurinimas, šlichtinimas, dengimas, riebalų šalinimas, atspariu vandeniui darymas, klijavimas, dažymas, valymas arba impregnavimas ir kurių vartojimo pajėgumas didesnis kaip 150 kg per valandą arba didesnis kaip 200 tonų per metus;

6.8. Įrenginiai, kuriuose gaminama anglis (perdegta anglis) arba elektografitas deginimo arba grafitizacijos būdu.

SO₂, NO_x, VOC ir NH₃ išmetimo nacionalinės ribos, kurios turi būti pasiektos iki 2010 m.

Šalis	SO ₂ , Kilotonos	NO _x , Kilotonos	VOC, Kilotonos	NH ₃ , Kilotonos
Lietuva	145	110	92	84

2000/76/EB direktyvos dėl reikalavimų atliekų deginimui atmosferos teršalų ribinės vertės

Teršalas	Ribinės vertės
Atliekų deginimo įmonių išmetamų dujų ribinės vertės	
Bendras dulkių kiekis	10 mg/m ³
Dujinės ir garų pavidalo organinės medžiagos bendrosios organinės anglies pavidale	10 mg/m ³
HCl	10 mg/m ³
HF	1 mg/m ³
Azoto monoksidas (NO) ir azoto dioksidas (NO ₂) azoto dioksido pavidalu, taikomos veikiančioms atliekų deginimo įmonėms, kurių nominalus pajėgumas daugiau kaip 6 tonos per valandą, bei ir naujoms deginimo įmonėms	200 mg/m ³
Azoto monoksidas (NO) ir azoto dioksidas (NO ₂) azoto dioksido pavidalu, taikomos veikiančioms atliekų deginimo įmonėms, kurių nominalus pajėgumas 6 tonos per valandą arba mažiau	400 mg/m ³
Specialios nuostatos, skirtos bendro atliekų deginimo įmonėms	
Bendras dulkių kiekis	30 mg/m ³
HCl	10 mg/m ³
HF	1 mg/m ³
NO _x veikiančioms įmonėms	800 mg/m ³
NO _x naujoms įmonėms	500 mg/m ³
Cd+Tl	0,05 mg/m ³
Hg	0,05 mg/m ³
Sb+As+Pb+Cr+Co+Cu+Mn+Ni+V	0,5 mg/m ³
Dioksinai ir furanai	0,1 ng/m ³
SO ₂	50 mg/m ³
TOC	10 mg/m ³
CO	ribinės vertės gali nustatyti kompetentinga institucija

Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 1 priedo veiklos rūšių sąrašas

1. Žemės ir vandens ūkis:

- 1.1. Kiaulininkystė (900 ir daugiau paršavedžių; 3 000 ir daugiau kitų kiaulių);
- 1.2. Vištų auginimas (85 000 ir daugiau broilerių; 60 000 ir daugiau vištų);
- 1.3. Užtvankų ir kitų įrenginių, skirtų vandens sulaikymui ar ilgalaikiam saugojimui, įrengimas (daugiau kaip 5 milijonai m⁽³⁾ vandens tūrio arba kai vandens paviršiaus plotas didesnis kaip 250 ha).

2. Gavyba ir perdirbamoji pramonė:

- 2.1. Naftos gavyba ar jos perdirbimas (išskyrus tepalo gamybą iš nevalytos naftos);
- 2.2. Gamtinių dujų gavyba (kai išgaunama daugiau kaip 500 000 m⁽³⁾ per parą);
- 2.3. Durpių gavyba (kai gavybos plotas – 150 ha ir didesnis);
- 2.4. Kitų naudingųjų iškasenų kasyba ar akmens skaldymas (kai kasybos plotas – 25 ha ir didesnis).

3. Energetika:

- 3.1. Šiluminių elektrinių bei kitų deginimo įrenginių, įskaitant pramoninius įrenginius elektrai, garui gaminti ar vandeniui šildyti, įrengimas (kai įrenginių galingumas – 300 MW ir didesnis);
- 3.2. Atominių elektrinių ar kitų branduolinių reaktorių įrengimas bei tokių elektrinių ar reaktorių demontavimas ar uždarymas;
- 3.3. Branduolinio kuro gamyba, perdirbimas, sodrinimas, saugojimas ar laidojimas;
- 3.4. Anglies arba bituminio skalūno dujinimas ar suskystinimas (kai įrenginių pajėgumas – 500 ir daugiau tonų per parą).

4. Metalų gamybos ir perdirbimo pramonė:

- 4.1. Plieno ir ketaus pirminis lydymas;
- 4.2. Spalvotųjų metalų gamyba iš rūdų, koncentratų ar antrinių žaliavų cheminiais, metalurgijos ar elektrolizės būdais.

5. Mineralinių statybinių medžiagų pramonė:

Asbesto gavyba ar perdirbimas, asbesto ar gaminių, kuriuose yra asbesto, perdirbimas (kai gaminių, kuriuose yra asbesto, pagaminama 20 000 ir daugiau tonų per metus; frikcinių medžiagų – kai per metus pagaminama 50 ir daugiau tonų; kitais asbesto panaudojimo atvejais – kai per metus naudojama 200 ir daugiau tonų asbesto).

6. Chemijos pramonė:

- 6.1. Organinių cheminių medžiagų, neorganinių cheminių medžiagų, fosforo, azoto ar kalio trąšų (įskaitant kompleksines trąšas), kitų agrocheminių medžiagų (įskaitant biocidus), farmacinių produktų gamyba pramoniniu mastu;

6.2. Naftos, naftos produktų bei cheminių medžiagų saugojimo statinių (sandėlių ar aikštelių) statyba (kai talpa – 200 000 ir daugiau tonų);

6.3. Sprogmenų gamyba.

7. Medienos ir popieriaus pramonė:

7.1. Popieriaus ar kartono gamyba (kai gamybos pajėgumas – 200 ir daugiau tonų per parą);

7.2. Medienos masės gamyba.

8. Inžineriniai statiniai:

8.1. Jūros uostų, priplaukų ar terminalų (pakrovimo ar iškrovimo) įrengimas (laivams, kurių keliamoji galia, – 1 350 ir daugiau tonų);

8.2. Vidaus vandenų kelių, uostų, priplaukų ar terminalų (pakrovimo ar iškrovimo) įrengimas (laivams, kurių keliamoji galia, – 1 350 ir daugiau tonų);

8.3. Magistralinių ar krašto automobilių kelių tiesimas;

8.4. Kelių, turinčių keturias ir daugiau eismo juostų, tiesimas ar kelių, turinčių mažiau negu keturias eismo juostas, rekonstravimas įrengiant keturias ar daugiau eismo juostų (kai tiesiamas ar rekonstruojamas 10 km ar ilgesnis nenutrūkstamas kelio ruožas);

8.5. Pagrindinių viešojo naudojimo geležinkelių tiesimas;

8.6. Oro uostų ar aerodromų įrengimas (kai kilimo ir tūpimo takas – 2 100 m arba ilgesnis);

8.7. Dujų, naftos ar cheminių medžiagų tiekimo vamzdynų tiesimas (kai vamzdžio skersmuo – 800 ir daugiau milimetrų, o ilgis – 40 ir daugiau kilometrų);

8.8. Antžeminių elektros perdavimo linijų tiesimas (kai įtampa – 110 kV ar aukštesnė, o linijos ilgis – 15 ir daugiau kilometrų).

9. Kitos planuojamos ūkinės veiklos rūšys:

9.1. Vandenviečių įrengimas (kai pajėgumas – 10 milijonų ir daugiau m⁽³⁾ per metus);

9.2. Požeminių vandenų dirbtinis papildymas (kai per metus papildoma 10 milijonų ir daugiau m³ vandens);

9.3. Nuotėkio perskirstymas upių baseinams (kai per metus perskirstoma 100 milijonų ir daugiau m³ vandens) ar vandens išteklių perskirstymas upių baseinams (kai daugiametis vidutinis baseino, iš kurio imamas vanduo, nuotėkis yra 2 000 milijonų ir daugiau m⁽³⁾ vandens per metus ir perskirstoma 5 procentai ir daugiau šio nuotėkio);

9.4. Miestų, miestelių ar kaimų nuotekų valymo įrenginių įrengimas (kai įrenginiai gali išvalyti 50 000 ir daugiau gyventojų ekvivalentą atitinkantį teršalų kiekį);

9.5. Radioaktyviųjų atliekų apdorojimo, naudojimo, saugojimo, laidojimo ar šalinimo įrenginių įrengimas bei šių įrenginių eksploatacijos nutraukimas;

9.6. Statinių ar įrenginių, skirtų pavojingoms atliekoms šalinti ar naudoti, statymas ar įrengimas;

9.7. Statinių ar įrenginių, skirtų nepavojingoms atliekoms šalinti ar naudoti deginant ar apdorojant cheminiu būdu, statymas ar įrengimas (kai įrenginių pajėgumas – 100 ir daugiau tonų per parą).

10. Į Planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas, rūšių sąrašą įrašytos planuojamos ūkinės veiklos pakeitimas ar išplėtimas tais atvejais, kai toks pakeitimas ar išplėtimas atitinka šiame priede nustatytus ribinius dydžius, jei jie yra nustatyti.

7 priedas

Lietuvos Respublikos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 2 priedo veiklos rūšių sąrašas

1. Žemės ir vandens ūkis, miškininkystė:

1.1. Kiaulininkystė (mažiau kaip 900, bet daugiau kaip 200 paršavedžių; mažiau kaip 3 000, bet daugiau kaip 700 kitų kiaulių);

1.2. Kitų naminių gyvulių auginimas (daugiau kaip 200 gyvulių);

1.3. Vištų auginimas (mažiau kaip 85 000, bet daugiau kaip 10 000 broilerių; mažiau kaip 60 000, bet daugiau kaip 10 000 vištų);

1.4. Kitų paukščių auginimas (daugiau kaip 10 000 kitų paukščių);

1.5. Žuvų auginimas ar veisimas (jūroje ar tvenkiniuose, kurių plotas didesnis kaip 5 ha);

1.6. Vandentvarkos įrenginių žemės ūkio reikmėms, įskaitant sausinimo ir drėkinimo sistemas, įrengimas (kai užimamas plotas didesnis kaip 5 ha);

1.7. Užtvankų ir kitų įrenginių, skirtų vandens sulaikymui ar nuolatiniam saugojimui, įrengimas (mažiau kaip 5 milijonai m⁽³⁾, bet daugiau kaip 200 000 m⁽³⁾ vandens tūrio arba kai jų vandens paviršiaus plotas mažesnis kaip 250 ha, bet didesnis kaip 10 ha);

1.8. Nesukultūrintų žemės plotų panaudojimas intensyvaus žemės ūkio reikmėms (kai naudojamas didesnis kaip 0,5 ha plotas);

1.9. Kompleksinių žemėtvarkos projektų, numatančių kaimų žemėvaldos pakeitimus, įgyvendinimas;

1.10. Miško įveisimas ar miško išskirtimas siekiant pakeisti žemės naudojimą (kai plotas – daugiau kaip 1 ha miestuose ir daugiau kaip 10 ha kaimo vietovėse);

1.11. Žemės plotų atgavimas iš jūros.

2. Gavyba ir perdirbamoji pramonė:

2.1. Durpių gavyba (kai gavybos plotas – mažiau kaip 150 ha, bet daugiau kaip 0,5 ha);

2.2. Gamtinių dujų gavyba ar perdirbimas (kai išgaunama ar perdirbama mažiau kaip 500 000 m³ per parą);

- 2.3. Kitų naudingųjų iškasenų kasyba ar akmens skaldymas (kai kasybos plotas – mažiau kaip 25 ha, bet daugiau kaip 0,5 ha);
- 2.4. Mineralinių ar organinių medžiagų gavyba iš jūrų, ežerų ar upių dugno;
- 2.5. Giluminių gręžinių (geoterminių, vandens tiekimo, mineralinio vandens gavybos ir kt., išskyrus gręžinius, skirtus grunto stabilumui tirti) įrengimas;
- 2.6. Šachtų tipo kasyklų įrengimas.

3. Energetika:

- 3.1. Šiluminių elektrinių bei kitų deginimo įrenginių ar kitokių pramoninių įrenginių elektrai, garui gaminti arba vandeniui šildyti įrengimas (kai įrenginių galingumas – mažiau kaip 300 MW, bet daugiau kaip 20 MW);
- 3.2. Garo ar karšto vandens tiekimo vamzdynų tiesimas (kai ilgis – daugiau kaip 2 km);
- 3.3. Dujų saugyklų įrengimas (kai talpa – daugiau kaip 10 000 m⁽³⁾);
- 3.4. Kito iškastinio kuro saugojimo statinių (sandėlių ar aikštelių) statyba (kai talpa – daugiau kaip 1 000 tonų);
- 3.5. Briketų gamyba iš anglių ar lignito;
- 3.6. Vandens jėgainių (hidroelektrinių, malūnų, lentpjūvių ar kitų jėgainių, naudojančių sukauptą vandens energiją) įrengimas (kai galingumas – daugiau kaip 0,1 MW);
- 3.7. Vėjo jėgainių įrengimas (kai aukštis, įskaitant sparnų ilgį, – daugiau kaip 10 m ar turinčių 2 ar daugiau turbinų).

4. Metalų gamybos ir perdirbimo pramonė:

- 4.1. Metalų rūdų perdirbimas;
  - 4.2. Juodųjų metalų (įskaitant ketų ir plieną) gamyba (pirminis ar antrinis lydymas arba liejimas);
  - 4.3. Juodųjų metalų perdirbimas, įskaitant karštą valcavimą, kalimą, presavimą, šlampavimą, profiliavimą ir apsauginės aplydytosios dangos taikymą;
  - 4.4. Spalvotųjų metalų (išskyrus tauriuosius) lydymas ar liejimas, įskaitant antrinių žaliavų perdirbimą (valymą, liejimą ir t. t.) (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 30 tonų per parą);
  - 4.5. Metalų ar plastikų paviršių apdorojimas elektrolizės ar cheminiais būdais (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 50 000 m⁽²⁾ per metus);
  - 4.6. Variklinių transporto priemonių ar jų variklių gamyba bei surinkimas (kai pagrindinis plotas – daugiau kaip 1 000 m²);
  - 4.7. Laivų statyba ar remontas;
  - 4.8. Orlaivių gamyba ar remontas;
  - 4.9. Geležinkelių įrangos gamyba ar remontas (kai pagrindinis plotas – daugiau kaip 1 000 m⁽²⁾);
  - 4.10. Metalų kalimas, presavimas ar šlampavimas sprogstamuoju būdu.
5. Mineralinių statybinių medžiagų pramonė:

- 5.1. Kokso gamyba (sausas anglių distiliavimas);
- 5.2. Asbesto gavyba ar perdirbimas, asbesto ar gaminių, kuriuose yra asbesto, perdirbimas (kai gaminių, kuriuose yra asbesto, pagaminama mažiau kaip 20 000 tonų per metus; frikcinių medžiagų – kai per metus pagaminama mažiau kaip 50 tonų; kitais asbesto panaudojimo atvejais – kai per metus naudojama mažiau kaip 200 tonų asbesto);
- 5.3. Stiklo ar stiklo pluoštų gamyba;
- 5.4. Mineralinių medžiagų lydymas, įskaitant mineralinių pluoštų gamybą (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 10 tonų per parą);
- 5.5. Keramikos gaminių gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 3 tonos per parą);
- 5.6. Cemento gamyba;
- 5.7. Betoninių statybinių medžiagų ar konstrukcijų gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 000 m³ per metus);
- 5.8. Degto molio plytų, plytelių ir statybinių dirbinių gamyba.

6. Chemijos pramonė:

- 6.1. Tepalo gamyba iš nevalytos naftos;
- 6.2. Farmacijos produktų (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 1 tona per parą), pesticidų (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą), dažų ir lakų (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 10 tonų per parą), elastomerų (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 10 tonų per parą), peroksidų (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą), tarpinių produktų (kai pagaminama daugiau kaip 10 tonų per parą) gamyba ar perdirbimas;
- 6.3. Naftos, naftos produktų bei cheminių medžiagų saugojimo statinių (sandėlių ar aikštelių) statyba (kai talpa – mažiau kaip 200 000, bet daugiau kaip 5 000 tonų);
- 6.4. Dirbtinių odų ar dirbtinio pluošto gamyba.

7. Maisto ir tabako pramonė:

- 7.1. Augalinių ar gyvulinių riebalų bei aliejaus gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą);
- 7.2. Augalinių ar gyvulinių maisto produktų pakavimas ar konservavimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą);
- 7.3. Pieno ar jo produktų perdirbimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 50 tonų per parą);
- 7.4. Salyklo ar alaus gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 10 tonų salyklo per parą ar 10 000 litrų alaus per parą);
- 7.5. Duonos gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 10 tonų per parą);
- 7.6. Konditerijos gaminių ar sirupų gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą);
- 7.7. Cukraus gamyba;

- 7.8. Skerdyklų įrengimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 10 tonų skerdienos per parą);
- 7.9. Krakmolo ar krakmolo produktų gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą);
- 7.10. Mėsos ar žuvų perdirbimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 tonos per parą);
- 7.11. Mielių gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 2 tonos per parą);
- 7.12. Spirito gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 1 000 litrų per parą);
- 7.13. Tabako gaminių gamyba.

8. Tekstilės, odos, medienos ir popieriaus pramonė:

- 8.1. Celiuliozės gamyba ar perdirbimas;
- 8.2. Popieriaus ar kartono gamyba (kai gamybos pajėgumas – mažiau kaip 200, bet daugiau kaip 20 tonų per parą);
- 8.3. Pluoštų ar tekstilės apdorojimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 200 000 m² per metus);
- 8.4. Odų ar kailių išdirbimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 500 m² per parą);
- 8.5. Medienos plaušo plokščių gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 5 000 m⁽²⁾ per parą), medienos drožlių plokščių gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 100 m⁽³⁾ per parą) ar faneros gamyba (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 50 m⁽³⁾ per parą).

9. Gumos pramonė:

Produktų iš elastomerų gamyba ar perdirbimas (kai gamybos pajėgumas – daugiau kaip 15 tonų per parą).

10. Inžineriniai statiniai:

- 10.1. Antžeminių elektros perdavimo linijų tiesimas (kai įtampa žemesnė kaip 110 kV, o linijos trumpesnės kaip 15 km, bet ilgesnės kaip 3 km);
- 10.2. Urbanistinių objektų, įskaitant prekybos ar pramogų centrus, autobusų ar troleibusų parkus, mašinų stovėjimo aikšteles ar garažų kompleksus, sporto ir sveikatingumo kompleksus, statyba (kai užimamas didesnis kaip 0,5 ha plotas);
- 10.3. Antžeminių ar požeminių geležinkelių, išskyrus pagrindinius viešojo naudojimo geležinkelius, (ilgesnių kaip 2 km) tiesimas;
- 10.4. Geležinkelių, kelių, jūrų ar oro transporto krovinių paskirstymo ar perkrovimo įrenginių ar terminalų įrengimas (kai įrengiamas didesnis kaip 0,5 ha plotas);
- 10.5. Oro uostų ar aerodromų įrengimas (kai kilimo ir tūpimo takas trumpesnis kaip 2 100 m);
- 10.6. Rajoninių kelių (ilgesnių kaip 2 km) tiesimas;
- 10.7. Kelių, turinčių keturias ar daugiau eismo juostų, tiesimas ar kelių, turinčių mažiau negu keturias eismo juostas, rekonstravimas, įrengiant juose keturias ar daugiau eismo juostų (kai

tiesiamas ar rekonstruojamas trumpesnis kaip 10 km, bet ilgesnis kaip 2 km nenutrūkstamas kelio ruožas);

10.8. Jūros uostų ar priplaukų įrengimas (laivams, kurių keliamoji galia, – mažiau kaip 1 350 tonų, o uosto ar priplaukos plotas – daugiau kaip 1 ha);

10.9. Vidaus vandenų kelių, uostų ar priplaukų įrengimas (kai tinka laivams, kurių keliamoji galia, – mažiau kaip 1 350 tonų, o uosto ar priplaukos plotas – daugiau kaip 1 ha);

10.10. Jūros uostų akvatorijų bei įplaukos kanalų gilinimas;

10.11. Apsisaugoti nuo potvynių skirtų hidrotechnikos statinių statyba (kai plotas didesnis kaip 1 ha);

10.12. Tramvajaus, požeminių geležinkelių ar kitokio transporto, iš dalies ar išimtinai naudojamo keleiviams vežti, linijų (ilgesnių kaip 2 km) tiesimas;

10.13. Kabančio transporto (pvz., keltuvų) ar funikulierių, iš dalies ar išimtinai naudojamo keleiviams vežti, linijų (ilgesnių kaip 500 m) tiesimas;

10.14. Naftos ar cheminių medžiagų tiekimo vamzdynų tiesimas (kai vamzdžio skersmuo – mažiau kaip 800 mm, o ilgis – mažiau kaip 40 km);

10.15. Dujų tiekimo vamzdynų tiesimas (kai vamzdžio skersmuo – mažiau kaip 800 mm, o ilgis – mažiau kaip 40 km, bet daugiau kaip 5 km);

10.16. Vandens kanalų (ilgesnių kaip 1 km) įrengimas;

10.17. Priešerozinių jūros pakrantės statinių ar įrenginių, galinčių pakeisti jūros pakrantę, (pvz., pylimų, molų ir kt.) statyba ar įrengimas;

10.18. Vandenviečių įrengimas (kai pajėgumas – mažiau kaip 10 milijonų m³, bet daugiau kaip 350 000 m³ per metus);

10.19. Tiltų (ilgesnių kaip 250 m) statyba.

11. Kitos planuojamos ūkinės veiklos rūšys:

11.1. Variklinių transporto priemonių nuolatinių lenktyniavimo ar išbandymo trasų įrengimas (kai įrengiamas didesnis kaip 1 ha plotas);

11.2. Statinių ar įrenginių, skirtų nepavojingoms atliekoms šalinti ar naudoti, statyba ar įrengimas;

11.3. Vandenvalos įrenginių įrengimas:

11.3.1. miestų, miestelių ar kaimų nuotekų valymo įrenginiai (galintys išvalyti mažiau kaip 50 000, bet daugiau kaip 2 000 gyventojų ekvivalentą atitinkantį teršalų kiekį);

11.3.2. paviršinių nuotekų valymo įrenginiai (skirti paviršinėms nuotekoms, surenkamoms kanalizacijos tinklais iš 50 ha ir didesnės teritorijos);

11.3.3. pramoninių nuotekų valymo įrenginiai;

11.4. Vandenvalos įrenginių dumblo ar kitokio užteršto dumblo utilizavimo ar saugojimo įrenginių įrengimas;

11.5. Iškasto grunto gramzdinimas;

11.6. Požeminių vandenu dirbtinis papildymas (kai per metus papildoma mažiau kaip 10 milijonų m³ vandens);

11.7. Nuotėkio perskirstymas upių baseinams (kai per metus perskirstoma mažiau kaip 100 milijonų m³ vandens) ar vandens išteklių perskirstymas upių baseinams (kai daugiametis vidutinis baseino, iš kurio imamas vanduo, nuotėkis yra mažesnis kaip 2 000 milijonų m³ vandens per metus ir perskirstoma mažiau kaip 5 procentai šio nuotėkio);

11.8. Metalo laužo, įskaitant nereikalingas transporto priemones, saugyklų įrengimas (kai įrengiamas didesnis kaip 0,5 ha plotas);

11.9. Variklių, turbinų ar reaktorių išbandymų įrenginių įrengimas (kai pagrindinis plotas didesnis kaip 500 m²);

11.10. Sprogstamųjų medžiagų sunaikinimo ar kenksmingumo pašalinimo įrenginių įrengimas arba sprogstamųjų medžiagų sunaikinimo ar kenksmingumo pašalinimo vietų nustatymas;

11.11. Kritusių ar sergančių gyvulių supirkimas arba skerdimas (kai pajėgumas didesnis kaip 10 gyvulių per parą);

11.12. Galvaninių elementų gamyba (kai pagaminama daugiau kaip 5 000 vienetų per metus);

11.13. Ežerų valymas ar jų vandens lygio reguliavimas (kai valomas ar reguliuojamas didesnis kaip 0,5 ha plotas);

11.14. Nuosėdų išgavimas iš jūros ar vidaus vandens telkinių dugno tokiems tikslams kaip statyba, paplūdimių papildymas ar atkūrimas, žaliava pramonei ar kt.;

11.15. Pramonės objektų valdų plėtimas (kai plečiamas didesnis kaip 0,5 ha plotas);

11.16. Šaudmenų gamyba;

11.17. Televizijos, radijo stočių, radarų įrenginių įrengimas (kai bendras siųstuvų galingumas – 20 kW ir daugiau);

11.18. Krematorių įrengimas;

11.19. Naujų kapinių įrengimas.

12. Turizmas ir laisvalaikis:

12.1. Jachtų ar valčių prieplaukų įrengimas (kai prieplaukos plotas didesnis kaip 0,2 ha);

12.2. Poilsio namų ar viešbučių kompleksų už miestų ribų statyba (kai užimamas plotas didesnis kaip 0,5 ha);

12.3. Nuolatinių stovyklaviečių ar kempingų (kurių plotas didesnis kaip 1 ha) įrengimas;

12.4. Teminių parkų (kurių plotas didesnis kaip 0,5 ha) įrengimas.

13. Į Planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas, rūšių sąrašą įrašyta planuojama ūkinė veikla, skirta eksperimentiniam tobulinimui ar bandymui ir nevykdoma ilgiau kaip dvejus metus.

14. Į Planuojamos ūkinės veiklos, kurios poveikis aplinkai privalo būti vertinamas, rūšių sąrašą ar į Planuojamos ūkinės veiklos, kuriai turi būti atliekama atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, rūšių sąrašą įrašytos planuojamos ūkinės veiklos keitimas ar išplėtimas, įskaitant esamų statinių rekonstravimą, gamybos proceso ir technologinės įrangos modernizavimą ar keitimą, gamybos būdo, produkcijos kiekio (masto) ar rūšies pakeitimą, naujų technologijų įdiegimą ir kitus pakeitimus, galinčius daryti neigiamą poveikį aplinkai, išskyrus 1 priedo 10 punkte nurodytus atvejus.

8 priedas

Klausimai PŪV PAV ekspertams

Tema: planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas atmosferos taršos valdyme

1. Kaip manote, ar planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas užtikrina teisės aktų, reglamentuojančių atmosferos taršos valdymą, įgyvendinimą? Atsakymą pagrįskite.
2. Ar atlikdami savo funkcijas PŪV PAV procese atkreipiate dėmesį į būsimus reikalavimus, nustatytus strateginiuose dokumentuose (pvz. iki 2020-ųjų metų pasiekti ir nebeviršyti $KD_{2,5}$ 20 $\mu g/m^3$ koncentracijos ore)?
3. Kaip manote, kas labiausiai didina administracinę naštą PŪV PAV proceso dalyviams?
4. Ar nemanote, jog šiuo metu populiarėjantys elektroninės valdžios principai galėtų sumažinti administracinę naštą PŪV PAV proceso dalyviams? Kokios duomenų bazės padėtų supaprastinti PŪV PAV oro dalies informacijos rengimą, nagrinėjimą, poveikio orui įvertinimą?
5. Kaip vertinate oro teršalų skaičiavimo metodikas, naudojamas PŪV PAV procese? Kodėl taip manote?
6. Kaip manote, ar atsakingai institucijai užtenka pateikiamų duomenų apie PŪV? Ar jų pakanka visapusiškai įvertinti PŪV poveikį atmosferai?
7. Kaip manote, ar būtų naudinga atestuoti PŪV PAV dokumentų rengėjus? Ar tai pagerintų PŪV PAV procesą?
8. Kaip manote, ar reikalinga PŪV PAV auditavimo sistema? Jei taip, kaip ją įsivaizduojate (kas turėtų būti audituojamas, kas galėtų audituoti ir t.t.)
9. Kaip vertinate savo žinias atmosferos taršos valdymo srityje lyginant su kitais aplinkosauginiais aspektais (vandens apsauga, atliekų tvarkymu ir pan.)?

Justina Kraskauskaitė
2009-11-21
+370 0379612
j.kraskauskaitė@yahoo.com